

Lunchen en fluisteren

Een onderzoek naar het lekken van informatie in
politiek Den Haag

Master Thesis Media en Journalistiek
Jeroen de Gruijl
Erasmus School of History, Culture and Communication
Erasmus Universiteit Rotterdam

Begeleider:	Dr. Chris Aalberts
Tweede lezer:	Prof. Dr. Jeroen Jansz
Studienummer:	364157
Email:	j.degruijl@gmail.com
Datum:	juni 2013

VOORWOORD

Nadat ik ben blijven zitten op de middelbare school, ik mocht het na 4VWO een trede lager nogmaals proberen op de HAVO, ben ik via een omweg alsnog beland op de Erasmus Universiteit. En zie hier, het eindresultaat van twee leuke en bovenal leerzame jaren. Wat onwennig begon ik in september 2011 het schakeljaar, maar al vrij snel had ik mede dankzij een hele leuke pre-master groep de smaak te pakken. Deze groep wil ik dan ook via deze weg bedanken voor alle, soms iets té, gezellige avonden in de Smitse en de opbeurende woorden in de ‘groeps-whatsapp’ wanneer iemand er even helemaal klaar mee was.

De grootste dank gaat echter uit naar mijn scriptiebegeleider: Chris Aalberts. Zijn razendsnelle, en altijd constructieve feedback heeft mij scherp gehouden en zijn strakke planning heeft ervoor gezorgd dat ik de touwtjes niet liet vieren naar mate de tijd verstreek. Zonder zijn input had dit onderzoek, met relatief lastig onderwerp, nooit zo soepel verlopen.

Ook wil ik alle parlementair journalisten die mij, ondanks het gevoelige onderwerp, toch te woord wilden staan hartelijk bedanken. Hun openhartige inbreng is essentieel geweest in dit onderzoek en heeft er toe bijgedragen dat de resultaten ‘body’ kregen.

En tot slot nog een laatste woord van dank aan mijn ouders die mij tijdens de zes jaar die ik gestudeerd heb altijd hebben gesteund. Mede dankzij hen kan ik terugkijken op een hele mooie periode.

Jeroen de Gruijl, juni 2013

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

1. Inleiding	4
2. Theoretisch kader	7
2.1. Journalistiek.....	7
2.2. invloeden op de journalistiek	11
2.3. Nieuwswaarden.....	15
2.4. Nieuwsbronnen	19
3. Methodologie.....	23
3.1. Kwalitatief onderzoek.....	23
3.2. Case studie.....	24
3.3. Documentenanalyse	26
3.4. Diepte-interviews	26
4. Documentenanalyse	29
4.1. Casus 1: Strijd om partijleiderschap CDA. Peetoom vs. Verhagen	29
4.2. Casus 2: Formatieproces.....	33
4.3. Casus 3: Beleidsontwikkeling wietpas.....	35
4.4. Casus 4: Jack de Vries onder vuur.....	38
4.5. Casus 5: Miljoenennota lekt altijd uit	42
4.6. Conclusie	46
5. Interviews.....	49
5.1. Verandering in Haagse journalistiek	49
5.2. Iedereen doet het.....	53
5.3. Gebruik van anonieme bronnen	58
6. Conclusie & Discussie	63
6.1. Conclusie	63
6.2. Discussie.....	66
6.3. Reflectie	67
7. Literatuurlijst.....	69
Bijlagen.....	74
Bijlage 1: Respondentenoverzicht.....	74
Bijlage 2: Transcripten interviews.....	75

1. INLEIDING

Lekken van informatie gebeurt regelmatig in politiek Den Haag. Regelmatig baseren journalisten zich op anonieme bronnen. Bij het grote publiek zijn deze bronnen onbekend, maar in Den Haag gebeurt het continu en door iedereen, en heeft iedereen weet van het feit dat dit gebeurt. Lekken is dan ook niets meer dan het doorspelen van op dat moment vertrouwelijke informatie aan journalisten, bewust of onbewust.

Een mooi voorbeeld van een lek deed zich voor na het ontslag van Ella Vogelaar als minister van Wonen, Wijken en Integratie in november 2008. De PvdA moest toen met een nieuwe minister komen. Een journalist van *RTL Nieuws* vertelde in een interview voor deze thesis hoe dat is gegaan:

Toen Ella Vogelaar aftrad als minister en er dus een nieuwe minister moest komen... We wisten dat dat heel snel zou gaan, want als de PvdA er eentje uitgooit moeten ze al iemand klaar hebben staan om dat over te nemen. We hadden natuurlijk zo'n waslijst van wie er allemaal in aanmerking zou komen. Ik kreeg een tip van iemand die iets met PvdA had, niet in de journalistiek zat, niet in de politiek zat, maar veel mensen kende en die zei tegen mij: Eberhardt van der Laan. Ik had eigenlijk van die man nog nooit gehoord, ja ik wist wel dat hij fractievoorzitter was geweest van de PvdA in Amsterdam maar voor de rest wist ik eigenlijk niets van die man. Dus dat deelde ik met mijn redactie. Ik zeg: joh, ik hoor nu een naam en die stond nog niet op ons lijstje: Eberhardt van der Laan. Weet je dat zeker? Ik zeg: nee ik hoor alleen die naam. Ja van wie dan? Ik zeg: ja dat doet er even niet toe, ik hoor die naam. Ik ga er wel even achterheen en ik heb Van der Laan gewoon opgebeld en die was zo verrast. (...)

Hij had niet verwacht dat binnen twee uur nadat Vogelaar was afgetreden zijn naam al naar buiten zou komen. Dus ik bel hem op 's avonds om half 11/11u en ik zeg sorry dat ik zo laat bel. Ik ben die en die, maar ik begrijp dat ik u mag feliciteren als nieuwe minister. Nou, die was flabbergasted maar die ontkende het ook niet. Hij zei ja dat klopt, maar hoe weet u dat? Ik zei ja dat doet er natuurlijk even niet toe, maar (...)

ik weet het. Ik zeg: maar ik wil graag even bij de persoon die het is. Hij zegt: (...) ik weet niet, volgens mij mag dat verder nog niet naar buiten, maar ja, als u het weet... ik ga daar niet over liegen. Hij zegt: ik ben inderdaad gevraagd en ik heb ja gezegd. Tot op de dag van vandaag weten mijn collega's niet wie die bron was. Zo gaan die dingen soms. (R4)

In dit geval gaat het om een politicus die zelf bevestigt dat hij de nieuwe minister gaat worden. Er zijn natuurlijk ook andere vormen van lekken, zo gebeurt het bijvoorbeeld ook dat iemand een hak gezet wordt door informatie naar buiten te brengen zoals dit het geval leek toen Ruth Peetoom een partijleiderschap van Maxime Verhagen van het CDA blokkeerde. En soms wordt er ook informatie gelekt om een goede relatie met journalisten te behouden of ontwikkelen zoals dat lijkt te gebeuren bij formatieprocessen.

De Volkskrant kopte op 8 januari 2013:

“Ambtenaar terecht gestraft wegens lekken vertrouwelijke info”.

Deze quote geeft aan dat het lekken van informatie lang niet altijd geaccepteerd wordt. De ambtenaar in kwestie heeft volgens de hoogste rechter in het ambtenarenecht, terecht een berisping gekregen voor het doorspelen van vertrouwelijk informatie (*de Volkskrant*, 8 januari 2013). De vraag is waarom een ambtenaar dit soort informatie deelt met anderen, en via welke kanalen hij dit doet. Met andere woorden, waarom houdt iemand met een dergelijk functie zich bezig met het lekken van vertrouwelijke informatie en wie doen dit nog meer?

Het lekken van informatie wordt ook wel gezien als onderdeel van een strategie van politici. Vooral in Groot-Brittannië is er in de afgelopen twintig jaar een sterke ontwikkeling te zien op het gebied van spindoctoring en public relations. New Labour van Tony Blair noemde hun agressieve pr-strategie ‘noodzakelijk om ervoor te zorgen dat er met alle media wordt gesproken, en er een consistente lijn in de communicatie van de belangrijkste partijpunten is (McNair, 2004: pag. 327). Deze strategie leidde ertoe dat men vraagtekens plaatste bij de informatie die vanuit de partij aan journalisten werd overhandigd. Al snel sprak men over spindoctoring (McNair, 2004). Spinnen is het op een eigen manier interpreteren van feiten en die op een bepaalde manier aanbieden aan journalisten, zodat (het beleid van) de politicus zo positief mogelijk in het nieuws komt.

Lekken omvat echter veel meer dan het managen van informatie, zoals dat bij pr en spindoctoring voorkomt. Spindoctoring speelt zich voornamelijk op het hoogste niveau van politiek af, terwijl lekken van informatie binnen alle lagen voorkomt (Flynn, 2006). Bekende namen in de politiek hebben makkelijk toegang tot de media en zo kunnen zij veelvuldig hun beleid onder de aandacht brengen op de manier zoals ze dat graag willen, hierbij geholpen door mannetjesmakers en voorlichtingsafdelingen. De meest waardevolle informatie komt echter uit de gelederen die vlak onder deze politieke top zitten (Flynn, 2006; pag. 257).

In Nederlandse politieke context is er vooralsnog weinig onderzoek gedaan naar het lekken van informatie. Is dit omdat het politieke en journalistieke klimaat heel anders is dan bijvoorbeeld in Groot-Brittannië, waar public relations en spindoctoring onlosmakelijk met de politiek zijn verbonden? Dat lekken in Nederland voorkomt staat vast. Aan de hand van de volgende onderzoeksvraag wil deze master-thesis inzicht geven in het proces van informatie lekken binnen de Nederlandse politiek en parlementaire journalistiek:

In hoeverre lekken politici en voorlichters vertrouwelijke informatie, hoe gebeurt dit en welke rol speelt dit binnen de Nederlandse parlementaire journalistiek?

Dit afstudeerproject onderzoekt in hoeverre het lekken van informatie in de Nederlandse parlementaire journalistiek voorkomt, wie dit doen, hoe zij dat doen en tenslotte tracht deze thesis te verklaren waarom dit gebeurt. Het onderwerp 'lekken van informatie' ligt gevoelig. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat diegene die lekken, soms bestraft worden door de werkgever (Flynn, 2006). Hierdoor is het een onderwerp waar niet gemakkelijk in het openbaar over gesproken wordt. De gevoeligheid van dit onderwerp draagt bij aan de lacune die bestaat in de wetenschappelijke literatuur. Het is niet gemakkelijk hier onderzoek naar te doen, omdat slechts weinig mensen bereid zijn iets te vertellen over dit onderwerp.

Bestaand onderzoek richt zich mondjesmaat op de relatie tussen journalisten en hun politieke bronnen (Strömback, 2002, Kaiser 1985) en specifieker op het lekken van vertrouwelijke informatie (Reich, 2008; Son, 2002). Deze onderzoeken zijn gericht op het proces binnen een specifieke nationale context zoals in Israël (Reich, 2008) of op een bepaalde tijdsperiode zoals een verkiezingsperiode (Strömback, 2002). Er is echter buiten een gedateerde studie uit 1985 van Kaiser en een aantal hoofdstukken in een bundel over de journalistieke cultuur in Nederland (Bardoel, 2002) weinig bekend over lekken in de Nederlandse parlementaire pers. Ondanks dat er weinig over bekend is weten we wel dát het in de Nederlandse pers voor komt, alleen in welke mate en door wie blijft onduidelijk (Koole, 2002).

Het is belangrijk om dit voor de Nederlandse context te onderzoeken omdat het Nederlandse publiek hun politieke kennis voornamelijk uit de media verkrijgen. Bestaand onderzoek stelt dat er een grote invloed is vanuit de voorlichters en pr-medewerkers van politici op ons dagelijkse nieuws (Sissons, 2012). Het is daarom noodzakelijk om inzicht te verkrijgen in het proces van nieuwsvergaring door parlementaire journalisten, zodat wij weten hoe zij aan hun informatie komen en in hoeverre deze informatie betrouwbaar en objectief is.

Om deze Nederlandse parlementaire journalistieke cultuur te onderzoeken richt dit onderzoek zich, door middel van case studies, op vijf verschillende gebieden in de berichtgeving over politiek: roddel binnen partijen, het formatieproces, te bepalen beleid, privélevens van politici en het uitlekken van de Miljoenennota.

Door middel van een case studies gecombineerd met diepte-interviews met parlementair journalisten moet een beeld ontstaan over wie er lekken, waarom zij dit doen, wat zij precies lekken en hoe zij dit uiteindelijk naar de pers doen.

In hoofdstuk twee wordt de theoretische context van dit onderzoek besproken. In hoofdstuk drie wordt de eerder genoemde mix van een kwalitatief onderzoek gebaseerd op een documentenanalyse en diepte-interviews besproken. De hoofdstukken vier en vijf bespreken de resultaten van deze documentenanalyse en diepte-interviews. Tot slot wordt er een antwoord gegeven op de onderzoeksvraag in de conclusie.

2. THEORETISCH KADER

Deze paragraaf beschrijft de theoretische achtergrond voor dit onderzoek. Allereerst wordt in paragraaf 2.1. de journalistieke beroepsgroep besproken. Hier komt aan bod wat journalistiek is en wie journalisten zijn. Zowel internationaal als nationaal wordt er gekeken wie het beroep van journalist uitoefenen en hoe de Nederlandse parlementaire journalistiek eruit ziet. Paragraaf 2.2. bespreekt vervolgens met welke invloeden journalisten allemaal te maken hebben en hoe dit doorwerkt in hun werk. In paragraaf 2.3. worden de nieuwswaarden besproken. Wanneer is iets nieuws en welke onderwerpen bevatten nieuwswaarde. Ook wordt er gesproken over de invloeden van deze nieuwswaarden op politieke berichtgeving. Dit theoretisch kader eindigt met een beschrijving van de relatie tussen journalisten en bronnen en hoe parlementaire journalisten aan hun informatie komen.

2.1. JOURNALISTIEK

Journalistiek wordt gezien als een ideologische beroepsgroep (Deuze, 2005). Deuze stelt dat journalistiek als een ideologische beroepsgroep gezien wordt, omdat de journalistieke beroepsgroep niet een dergelijke specifieke afbakening kent zoals een arts die bijvoorbeeld wel heeft. Om journalistiek daadwerkelijk te begrijpen, is het noodzakelijk om te weten hoe journalisten betekenis geven aan hun journalistieke werk (Deuze, 2005: pag. 444). Hij beschrijft dit proces als volgt: *In the particular context of journalism as a profession, ideology can be seen as a system of beliefs characteristic of a particular group, including – but not limited to – the general process of the production of meanings and ideas* (pag. 445). Hij ziet journalisten als een groep die in het algemeen dezelfde meningen en ideeën heeft over hoe zij hun werk uit moeten voeren.

Weaver (1998) heeft in een uitgebreide internationale studie de overeenkomsten en verschillen binnen deze beroepsgroep beschreven. In deze studie, uitgevoerd in 21 landen, kwam Weaver tot de conclusie dat er wereldwijd veel overeenkomsten zijn binnen het profiel van journalisten (1998: pag. 456). Het zijn voornamelijk mannen, met een vierjarige bachelor opleiding die gemiddeld tussen de 30 en 40 jaar oud zijn die journalistiek bedrijven. Tevens bleek dat journalisten vaak afkomstig zijn uit de sociaal hogere klassen binnen de samenleving en dat zij vaak juist iets anders hebben gestudeerd dan journalistiek.

De profielschets van journalisten toont veel gelijkenissen met hun collegae wereldwijd. Qua opvattingen over wat de rol van een journalist is, heerst minder consensus onder de journalisten. Slechts over de rol van snelle informatievoorziening naar het publiek heerst overeenstemming. Er wordt veel getwist over andere rollen die journalisten kunnen vervullen of eigenschappen die zij zouden moeten bezitten, zoals een entertainmentfunctie, objectiviteit tonen, analyses van complexe problemen bieden en het vervullen van de waakhondfunctie

(Weaver, 1998). Het kan per land verschillen in welke mate journalisten een bepaalde functie waarde toedichten. Vooral op het gebied van ethiek zijn er grote verschillen te zien, de overwegingen die een journalist maakt om iets openbaar te maken verschillen behoorlijk per land. Eén van de belangrijkste voorbeelden hiervan is de vrijheid die de pers geniet in een land. De Nederlandse pers bijvoorbeeld bezit veel vrijheid en kan daardoor gevoelige informatie openbaar maken. Hongarije daarentegen kent deze persvrijheid in veel mindere mate. Daar worden journalisten veel meer beperkt in wat zij kunnen opschrijven en worden zij in het ergste geval zelfs vervolgd om wat zij schrijven. Weaver haalt tot slot wel aan dat journalisten unaniem aangeven hun bronnen te beschermen wanneer zij hebben aangegeven hun namen niet te openbaren (pag. 479).

Journalistieke culturen komen wereldwijd dus op heel veel punten overeen. Opvallend is dan ook dat de eerste vergelijking die Deuze (2002) maakt, leeftijd van journalisten in Nederland ten opzichte van vier andere westerse landen, direct een fors verschil oplevert. Nederlandse journalisten zijn wereldwijd gemiddeld het oudst (Deuze, 2002: pag. 67). Met een gemiddelde leeftijd van 42 jaar zijn de Nederlanders tien jaar ouder dan hun collegae in Australië en schelen zij ruim vijf jaar met journalisten in de Verenigde Staten en buurland Duitsland. Deuze (2002) geeft hiervoor als verklaring dat journalisten in Nederland langer doorstuderen voordat zij in de beroepspraktijk aan het werk gaan. Gemiddeld zijn de Nederlandse journalisten dan ook al 27 jaar oud als zij hun eerste baan als journalist aannemen.

Uit ditzelfde onderzoek blijkt ook dat in Nederland journalisten vaak een specialisatie hebben met betrekking tot waar zij over schrijven. Bijna 60% van de personen die werkzaam zijn voor een medium in Nederland hebben een bepaald onderwerp toegewezen gekregen (Deuze, 2002: pag. 74). De meest genoemde specialisaties zijn: sport, criminaliteit, nieuwe media, gezondheid en politiek nieuws. Vooral deze laatste specialisatie is voor dit onderzoek van belang.

Aan het einde van de 19^e eeuw is de parlementaire journalistiek in Nederland ontstaan als een aparte specialisatie (Wijffes, 2002). Voor die tijd beperkte politieke journalistiek zich tot feitelijke beschrijving van politieke bijeenkomsten en werd er heel sec medegedeeld wat er is besproken tijdens deze vergaderingen. Deze verandering in de politieke verslaggeving is volgens Wijffes (2002: pag. 19) te danken aan het steeds verder uitbreidend kiesrecht, waardoor politici zich gingen richten op tot dan toe niet vertegenwoordigde groepen. Door de verandering in politieke cultuur werd het toespreken en mobiliseren van de massa een steeds belangrijker punt, politici probeerden dan ook via media hun achterban te bereiken. Zij konden dit doen omdat ook de journalistiek in die tijd veranderde. Er werd geëxperimenteerd door andere vormen te gebruiken dan nieuwsberichten waardoor ook bijvoorbeeld sfeerbeschrijvingen en karakterschetsen aan bod kwamen (Wijffes, 2002: pag. 20).

Deze opkomst is ook in de hedendaagse parlementaire journalistiek terug te zien. Vooral de beschrijvingen van politici kunnen een positief beeld, of juist een negatief beeld, bij het publiek doen ontstaan. Tijdens de recente verkiezingen is de populariteit van Emile Roemer van de SP bijvoorbeeld snel verdwenen na een aantal weifelende optredens in televisiedebatten. Deze debatten zorgden ervoor dat hij kritieken kreeg in dag- en weekbladen, wat zijn imago niet ten goede kwam. Zo schreef *Elsevier* daags na het debat: “*Nu moet Roemer meer laten zien, want hij is kandidaat-premier. Die uitstraling had hij gisteren niet.*” (*Elsevier*, 27 augustus 2012). Parlementaire journalistiek speelt dus een belangrijke rol binnen de Nederlandse politiek, politieke commentaren kunnen het imago van een politicus maken of breken.

Parlementaire journalistiek heeft in de loop der jaren niet slechts een stijlverandering ondergaan. Er wordt in de hedendaagse parlementaire journalistiek vele malen meer geschreven over politici, beleid en randzaken dan dat er vroeger gebeurde. Wijfjes (2002) wijdt dit voor een groot gedeelte aan de toegenomen concurrentie onder journalisten. Zo laat hij zien dat er in 1970 slechts 50 parlementaire journalisten in Den Haag geaccrediteerd waren, terwijl dit aantal in 1998 is opgelopen naar 200 (pag. 24). Daarnaast noemt Wijfjes ook een groot aantal journalisten die zich op redacties en als freelancer bezighouden met parlementaire journalistiek. Tot slot wijst Wijfjes er op dat de toename van het aantal journalisten niet alleen heeft geleid tot concurrentie, maar dat deze toename van parlementair journalisten ook noodzakelijk is geweest. Dit komt omdat in dezelfde periode (1970-1998) het volume van de Haagse politiek sterk is toegenomen. Dat wil zeggen, meer en langere vergaderingen en meer ingediende moties (pag. 25). De toename van het aantal parlementaire journalisten heeft dus niet alleen tot concurrentie geleid, maar is ook noodzakelijk geweest vanwege de toename van het volume van de Haagse politiek.

Een gedateerd onderzoek van Kaiser (1985) heeft aangetoond dat de Nederlandse parlementaire journalist toen gemiddeld genomen nog net iets ouder was dan zijn collega's binnen de journalistiek. Daarnaast waren vrouwen sterk ondervertegenwoordigd binnen de parlementaire journalistiek, wat deze specialisatie dus een mannenwereld maakt. De reden dat parlementaire journalisten over het algemeen ouder zijn dan hun collega-journalisten is dat zij eerst andere functies binnen de journalistiek of voorlichting hebben bekleed (Kaiser, 1985: pag. 57).

Het is opvallend om te zien dat Kaiser (1985) concludeert dat parlementaire journalisten weinig waarde hechten aan kennis van het Nederlandse staatsrecht, terwijl politiek inzicht als belangrijkste eigenschap wordt gezien. De journalisten in dit onderzoek geven aan dat het niet zo zeer van belang is om veel kennis over de Nederlandse politiek te bezitten omdat feiten zijn op te zoeken. Veel belangrijker achten zij een brede maatschappelijke interesse, intuïtie voor nieuws en een analytisch denkvermogen. Schuur en Vis (2002) hebben in 1998 gesproken met

(oud-) parlementair journalisten. Deze (oud-) journalisten met gezaghebbende functies binnen de beroepsgroep uitten klachten met betrekking tot de hedendaagse parlementaire journalistiek. Zo benoemen zij een viertal punten die volgens hen de parlementaire journalistiek goed weerspiegelen: (1) journalistiek is te veel op de persoon gericht in plaats van op de inhoud, (2) er wordt gescoord door middel van primeurs in plaats van goed kwalitatief werk, (3) redacties letten te veel op elkaar en volgen elkaar te veel. Ten slotte benoemen zij nog een vierde punt, namelijk (4) oppervlakkige berichtgeving. Deze laatste opmerking is een opvallende, aangezien zij als verklaring geven dat dit veroorzaakt wordt door een matige politieke kennis (pag. 117). Eerder nog beweerde Kaiser (1985) dat de politieke kennis er niet zo zeer toe doet volgens de parlementaire journalisten. In vijftien jaar tijd is de parlementaire journalistiek blijkbaar van mening veranderd. Hoewel de politieke kennis, net als in 1985, nog steeds beperkt is, wordt dit nu wel als negatief beoordeeld door de (oud-) journalisten, terwijl zij dit toen niet als probleem zagen.

Dat journalisten niet genoeg kennis hebben over de politiek leidt dus onder een groep parlementaire journalisten tot verontrusting over de kwaliteit van het werk. Met name het feit dat journalisten in 1985 volgens Kaiser nog ouder waren dan gemiddelde journalisten, die ruime ervaring hadden in de journalistiek en daardoor ook beter in staat zouden zijn om nieuws te vergaren, leidt er toe dat Schuur en Vis (2002) moeten concluderen dat de Nederlandse parlementair journalist sinds 1985 een stuk jonger is geworden en minder ervaring met zich meedragen. Daarnaast wisselen zij veel sneller van redactie, waardoor er geen 'collectief geheugen' op de redactie aanwezig is in de vorm van oudere en ervaren parlementair journalisten (pag. 117).

Tot slot stellen Schuur en Vis (2002) dat parlementaire journalistiek zich steeds meer heeft ontwikkeld tot een 'normaal' vak binnen de journalistiek, terwijl dit in 1985 nog werd gezien als beloning aan het einde van de journalistieke carrière (Kaiser, 1985: pag. 57). Dit heeft als gevolg dat er steeds minder kennis in huis is van de Nederlandse politiek omdat de journalisten jonger zijn en minder ervaring hebben. Hierdoor ligt de kwaliteit volgens journalisten zelf niet altijd even hoog.

Door de jaren heen heeft parlementaire journalistiek zich dus ontwikkeld tot een volwaardige journalistieke tak van sport. Dat blijkt onder andere uit het feit dat de manier van schrijven over politiek is veranderd van mededelingen over bijeenkomsten tot analyses over politieke besluiten. Niet alleen de stijl van politieke berichtgeving is veranderd, er zijn ook veel meer politieke verslaggevers actief in Den Haag. Het is inherent dat de parlementaire journalistiek zich ontwikkelt in het tempo waarin het politieke landschap zich ontwikkelt. Zo was het een noodzakelijke ontwikkeling omdat er in Den Haag steeds meer voorlichters actief waren die allemaal hun informatie willen verspreiden. Een belangrijke conclusie uit onderzoek

van Schuur & Vis (2002) luidt dat er te weinig politieke kennis is onder de parlementair journalisten en dat er te veel wordt gewerkt op basis van primeurs. Dit zijn belangrijke punten wanneer er in acht wordt genomen dat dit onderzoek uiteindelijk gaat over het lekken van belangrijke informatie. Dit definieert hoe parlementair journalisten omgaan met gevoelige informatie die zij toegespeeld krijgen. Vooral het laatste punt dat zij benoemen, het zoeken naar primeurs, kan hierbij een belangrijke rol spelen. In hoeverre laten parlementair journalisten zich lenen voor de agenda van politici en voorlichters in ruil voor een (anonieme) primeur?

2.2. INVLOEDEN OP DE JOURNALISTIEK

“Journalism is a trade, or a craft, rather than a “proper” profession such as medicine or the law” (Harcup, 2005: pag. 3). Net als Deuze (2005) ziet Harcup journalistiek als een beroep waarvan de richtlijnen niet zo vast liggen zoals dat bij veel andere beroepen wel het geval is. Harcup (2005) geeft aan dat het geven en nemen is voor journalisten. Wat hiermee bedoeld wordt is dat journalisten door middel van vraag en antwoord tot een vorm van communicatie met een andere partij komen. Journalisten spelen een centrale rol in de maatschappij, zij proberen informatie te geven over de maatschappij die anders verborgen zou blijven (Harcup, 2005). Deze beschrijving is echter niet volledig want zij geven bijvoorbeeld ook informatie over bepaalde zaken die al publiekelijk bekend zijn. McQuail (2005: pag. 340) geeft een andere definitie van journalistiek, namelijk: *“het betaald schrijven (of produceren van audiovisuele media) voor media over actuele en aankomende gebeurtenissen in het publieke domein”.*

Het proces van het vinden van nieuws en dit zo waarheidsgetrouw presenteren aan het publiek is geen eenvoudig proces. Zo zijn er van alle kanten verschillende invloeden op journalisten. Shoemaker & Reese (1996) spreken over vijf factoren die van invloed zijn op de inhoud van een journalistiek stuk. Namelijk: invloed vanuit het individu, invloed vanuit mediaroutines, organisatorische invloeden, invloeden van buiten de mediaorganisaties en ideologische invloeden. Deze factoren spelen stuk voor stuk een rol bij de totstandkoming van journalistieke producten. Maar niet al deze factoren spelen altijd een even grote rol. Twee van de belangrijkste factoren die van invloed zijn op journalisten, zijn mediaownership en extra-mediale factoren (Harcup, 2005; McQuail, 2005). Deze twee factoren noemen Shoemaker & Reese (1996) organisatorische invloeden en invloeden van buiten de mediaorganisaties.

Figuur 1: Hierarchy of influences model (Shoemaker & Reese, 1996)

Een groot spanningsveld tussen journalist en werkgever, is de 'strijd' tussen de economische belangen en de maatschappelijke functie die journalisten vervullen (McQuail, 2005: pag. 276). Een journalist moet voor zichzelf altijd de overweging maken of hij een stuk kan schrijven en of deze verantwoord kan worden met de belangen van zijn opdrachtgever. Deze tegenstrijdige belangen kunnen ertoe leiden dat de onafhankelijkheid en vrijheid van de journalist in het geding komt. Daarnaast spelen er verschillende belangen bij een organisatie, en is er een verschil tussen de belangen van bijvoorbeeld de redacteur en de journalist. Zo zouden redacteurs zich meer laten leiden door wat het publiek wil, terwijl journalisten meer gericht zijn op wat hun eigen bronnen aanbieden (Gans, 1979).

Onderzoek toont aan dat de organisatorische invloeden systematisch meer invloed hebben op de inhoud van journalistiek werk dan de individuele invloeden van de journalist zelf. Hieruit komt ook een gekleurde berichtgeving, of 'bias', voort (McQuail, 2005: pag. 277). Waarmee dus gezegd kan worden dat in sommige gevallen het organisatorische belang zwaarder weegt dan een objectieve presentatie van de werkelijkheid. De controle vanuit organisaties over de inhoud van het journalistieke werk wordt in stand gehouden door middel van beloning in de vorm van promoties. Dit is een uitermate effectieve manier om werknemers te laten conformeren aan de organisatorische belangen (Shoemaker & Reese, 1996: pag. 169).

Ondanks deze organisatorische invloeden proberen journalisten hun eigen individuele invloeden te laten gelden. Hiervoor vertrouwen zij op hun bronnen die informatie bezitten die nog niet publiekelijk bekend is. De organisatie hoeft dus niet per definitie het journalistieke

proces te beïnvloeden, in sommige gevallen kunnen de belangen van de journalist en de organisatie overeenkomstig zijn.

In andere gevallen kan de invloed vanuit een organisatie juist weer groter zijn. Zo gaan journalisten vaak routinematig te werk omdat ze deadlines moeten halen. Zij halen op dat moment hun informatie bij personen en instellingen waarvan ze zeker weten dat het ze iets op gaat leveren. De zogenaamde 'beats' en 'rounds'. 'Beats' zijn specifieke onderwerpen, of specifieke organisaties die volgens een krant een vaste reporter behoeven omdat hier vaak nieuws vandaan komt (Machin & Niblock, 2006). Deze reporter kent zijn contactpersonen en weet dus precies waar hij moet zijn om nieuws te halen, zijn dagelijkse routine van langsgaan en spreken met contactpersonen heet in dit geval een 'round'. Het probleem dat hieruit voortvloeit, is dat journalisten erg afhankelijk zijn van hun contactpersonen. Volgens Machin & Niblock is het probleem van 'beat' journalistiek dat er momenteel veel bezuinigingen doorgevoerd worden, waardoor sommige 'beats' verdwijnen en anderen worden ingekrompen, wat leidt tot minder tijd voor het verzamelen van informatie (pag. 70).

Vooraf in de verslaggeving over de politiek wordt er veelvuldig gebruik gemaakt van persvoorlichters en pr-medewerkers. Boorstin (1963; geciteerd in Harcup, 2005) noemt dit pseudo-evenementen: evenementen of bijeenkomsten die er op gericht zijn om bepaalde onderwerpen onder de aandacht van journalisten te brengen. Dit levert problemen op omdat journalisten sneller vertrouwen op nieuws wat hen aangereikt wordt. Tevens is dit in het voordeel van diegene die het beste en meest effectieve pr-materiaal kunnen aanleveren (Harcup, 2005: pag. 21).

Naast deze *officiële bronnen* zijn er ook veel *onofficiële bronnen* die veel invloed hebben op de inhoud van nieuws (Shoemaker & Reese, 1996). Journalisten en bronnen hebben echter te maken met regelgeving en andere beperkingen, waardoor niet altijd geprofiteerd kan worden van deze relatie (Harcup, 2005; Shoemaker & Reese, 1996). Wettelijke beperkingen zorgen ervoor dat deze relatie tussen bronnen en journalisten zich nogal eens in een grijs gebied begeeft. Want in hoeverre informatie openbaar gemaakt mag worden is lang niet altijd even duidelijk. Vaak beroept men zich dan op het recht van vrijheid van meningsuiting en op de vrije pers. De meeste westerse landen kennen een vrije pers, en er mag dan ook geschreven worden over vertrouwelijke informatie. In de Verenigde Staten bijvoorbeeld worden personen die informatie beschikbaar stellen beschermd door de 'First Amendment' wet (Katz, 1976, Shoemaker & Reese, 1996). Deze wet houdt in dat men informatie mag delen, ook al is men hiertoe niet altijd officieel bevoegd, als zij er van uitgaan dat dit in het publieke belang is. Bijvoorbeeld in tijden van maatschappelijke onzekerheid, wanneer overheden zuinig zijn met het aanbieden van informatie ligt er voor ambtenaren volgens Katz (1976: pag. 113) een taak om de informatievoorziening op gang te houden. Er gelden echter een aantal regels ten opzichte van

deze wet. Zo mag de relatie tussen overheid en burger niet beschadigd worden door het vrijgeven van informatie en kan het vrijgeven van informatie in sommige gevallen leiden tot oponthoud in een beleidsproces (Katz, 1976). Zoals aangegeven is het dus vaak een grijs gebied en niet geheel duidelijk of het delen van bepaalde informatie valt onder vrijheid van meningsuiting of dat het strafbaar is.

Journalisten bepalen dus slechts voor een gedeelte vanuit een eigen overweging waar zij over berichten. De overige invloeden spelen een belangrijke rol bij de manier waarop er geschreven wordt over een onderwerp en of er überhaupt over dat onderwerp geschreven wordt. In de parlementaire journalistiek speelt vooral de afhankelijkheid van bronnen een grote rol. Om aan nieuws te komen hebben journalisten hun vaste adressen. Het gevaar dat hierin schuilt, is de eerder genoemde afhankelijkheid van persvoorlichters en pr-medewerkers die altijd een zo positief mogelijk beeld voor zichzelf zullen communiceren. Deze factor is voor parlementaire journalisten dus een erg lastige om mee om te gaan en hierin wijken zij af van andere takken van journalistiek waarbij de bronnen makkelijker toegankelijk zijn, en minder eigen belang prevaleren. Vandaar ook dat parlementaire journalistiek veel gebruik tracht te maken van bronnen die, zonder naam in de krant, hun verhaal willen doen en dus informatie lekken die anders niet voor handen zou zijn.

Waar het in de vorige paragraaf vooral ging over de ontwikkeling van de parlementaire journalistiek, stond in deze paragraaf de invloeden op de journalisten centraal. Eerder al werd genoemd dat journalisten volgens Schuur & Vis (2002) zich te veel zouden laten leiden door primeurs. In deze paragraaf blijkt dat dit deels komt door de invloeden vanuit de organisatie. Doelen van de organisatie moeten uiteindelijk behaald worden omdat het de werkgever is van de journalist. Tevens spelen de media-routines hierin een grote rol. De tijd van een journalist is schaars, als gevolg daarvan zijn er bepaalde routines die hen hierbij kunnen helpen. Zo zijn er bepaalde plekken waar zij altijd hun nieuws kunnen halen, maar hierdoor zijn zij echter wel vatbaar voor de agenda van voorlichters en politici. Journalisten zullen hier dus een gedegen afweging in moeten maken. Zij zullen moeten beoordelen in hoeverre iets nieuws bevat en in hoeverre dit aansluit en past bij de filosofie van de organisatie. Hoe deze afweging gemaakt wordt, wordt beschreven in de volgende paragraaf. Deze paragraaf beschrijft nieuwswaarden die van invloed zijn op de keuze van de journalist om aandacht aan een onderwerp te geven en belicht dus wie of wat de journalisten beïnvloeden, maar behandelt de waarden die als belangrijk worden gezien bij de selectie van nieuws in westerse media.

2.3. NIEUWSWAARDEN

Nieuwswaarden spelen een belangrijke rol bij de beslissing over wat wel en niet in het nieuws komt. Nieuwswaarden behoren bij de media-routine van de journalistiek, een gestandaardiseerd patroon waar de media mee werken. Deze media-routine bestaat uit (ongeschreven) regels die ervoor zorgen dat wij kunnen voorspellen welke nieuwshoud in de media terecht komt (Shoemaker & Reese, 1996: pag. 101). Shoemaker en Reese stellen dat het belangrijkste uitgangspunt van nieuwswaarden is dat het nieuws moet afwijken van het 'normale'. Iets wat we dagelijks meemaken is immers niet interessant, en dus geen nieuws. Machin en Niblock (2006) illustreren dit met het volgende voorbeeld:

"Imagine an evening news bulletin starting like this:

This is the evening national and international news. A man in Beirut has planted a tree in his garden. In Burkina Faso there were elections. And in the north, a local man is still unemployed after 15 years." (pag. 47)

Dat dit geen onderdeel van het journaal uitmaakt heeft een aantal oorzaken. Een verhaal over een onbekende man uit Beirut kan rekenen op weinig belangstelling van het westerse publiek, evenals een bericht over verkiezingen in een klein Afrikaans land en de werkloosheid van een onbekende man uit het noorden van het land. Het wordt bijvoorbeeld pas interessant als die boom een speciale betekenis heeft, er iets aan de hand is bij die verkiezingen of werkloosheid op dat moment landelijk een thema is waardoor de genoemde man als extreem voorbeeld gebruikt wordt.

Van alle talloze potentiële nieuwsberichten zijn er slechts een aantal die daadwerkelijk het nieuws halen. Kijkend naar Nederlandse media kunnen we concluderen dat er ondanks de verschillen in signatuur en achtergrond van kranten en tv-zenders een grote overlap bestaat wat betreft de aangeboden nieuwsitems. Wat nu precies nieuws is wordt door journalisten vaak verwoord als 'een onderbuikgevoel' of een 'nieuwsinstinct' van de individuele journalist (Machin & Niblock, 2006: pag. 46). Als dit zo zou zijn zou dit betekenen dat de organisatie met de beste medewerkers de beste nieuwsitems kan selecteren. De praktijk laat zien dat veel media hetzelfde nieuws aanbieden, waardoor we kunnen concluderen dat media volgens een bepaalde routine werken en dat nieuwswaarden hierin een zeer belangrijke rol spelen.

Machin & Niblock (2006) benadrukken dat het brengen van nieuws steeds vaker een wedstrijdelement lijkt te bevatten. Door de opkomst van veel nieuwe mediabedrijven is er een competitieve nieuwsindustrie ontstaan waarin alle organisaties zo goed mogelijk hun publiek willen bedienen. Volgens Bennet (2005; geciteerd in Machin & Niblock, 2006) hanteren nieuwsorganisaties om deze reden bepaalde strategieën om het publiek tevreden te stellen. Hij

refereert hierbij aan 24-uurs nieuwsvoorziening en dramatiek in het nieuws. Want als een nieuwsorganisatie dit niet biedt, doet de concurrent het en kijkt het publiek naar die zender. Om nieuws aantrekkelijker te maken voor een groot publiek presenteren journalisten hun nieuwsberichten door middel van vier strategieën. Allereerst wordt nieuws geformuleerd vanuit een *persoonlijke invalshoek*, complexe problemen worden op deze manier vereenvoudigd omdat er een schuldige aan te wijzen valt voor de fouten die gemaakt zijn. Daarnaast is het van belang dat het nieuws een *dramatiserend effect* bevat. Aspecten die complexer zijn kunnen minder makkelijk gedramatiseerd worden waardoor het voor een groot publiek minder aantrekkelijk nieuws is, waardoor deze complexiteit vaak achterwege blijft. Doordat in veel nieuwsberichten het persoonlijke aspect wordt uitgelicht en dit door middel van een dramatiserend effect verpakt wordt, is het nieuws zeer *gefragmenteerd*. Dat houdt in dat er, ondanks dat er in veel gevallen een verband bestaat tussen bepaalde zaken, niet of nauwelijks nog een relatie in het nieuwsbericht terug te zien is tussen de onderwerpen omdat de context is weggefallen. Tot slot noemt Bennet een *voorkeur voor dreiging* als strategie, nieuws wordt vaak gekoppeld aan gevaren en bedreigingen voor de maatschappij of democratie (Bennet, 2005; geciteerd in Machin & Niblock, 2006: pag. 39).

Verschillende studies (Galtung & Ruge, 1965; Harcup & O'Neill, 2001) hebben laten zien dat voor westerse media bepaalde onderwerpen meer nieuwswaarde bevatten dan andere, op basis waarvan zij het voor hun belangrijke nieuws selecteren. Bovenstaande alinea beschrijft de eigenschappen van nieuws die de voorkeuren van nieuwsorganisaties hebben, omdat dit simpelweg het grootste publiek trekt. De selectie van nieuws gebeurt dus niet op basis van een eerder veronderstelt 'onderbuikgevoel' van journalisten, maar is onderdeel van een media-routine (Shoemaker & Reese, 1996). De afweging die journalisten, maar ook nieuwsorganisaties maken, leidt er volgens Harcup & O'Neill (2001) toe dat er een tiental nieuwswaarden zijn te onderscheiden die voor de westerse media gelden. Zij baseren hun nieuwswaarden voor een groot deel op een eerdere studie van Galtung & Ruge (1965) maar hebben enkele toevoegingen aangebracht die beter bij de huidige tijdsgeest passen. Volgens hen moet een evenement minimaal één van de volgende tien elementen bevatten wil het door westerse media als een nieuwswaardige gebeurtenis gezien worden:

1. De machtselite: Het gaat over machtige personen of organisaties in de betreffende maatschappij.	6. Goed nieuws: Verhalen met een uitgesproken positieve toon zoals reddingsacties en genezingen.
2. Beroemdheden: Berichten over bekende personen.	7. Belang: Evenementen met een groot aantal mensen of een verwachte grote impact op de maatschappij.
3. Entertainment: Verhalen die seks, human interest of showbusiness elementen bevatten.	8. Relevantie: Gebeurtenissen waarvan men verwacht dat ze relevant zijn voor het publiek.
4. Verrassing: Berichten bevatten een verrassingselement of een sterk contrast.	9. Opvolging: Berichtgeving over zaken die al in het nieuws zijn.
5. Slecht nieuws: Berichten met een uitgesproken negatieve toon zoals conflicten en tragedies.	10. Agenda van nieuwsorganisatie: Verhalen over nieuws die voordelig zijn voor de eigen nieuwsorganisatie.

Met name de eerste twee punten lijken zeer toepasbaar op politiek nieuws, omdat het gaat over de machtselite en beroemdheden. De laatste ligt wellicht minder voor de hand, echter worden politici in afgelopen decennia in sommige gevallen gezien als beroemdheden door hun optredens bij populaire media en door bijvoorbeeld de opkomst van televisiedebatten (Street, 2004).

Wat deze nieuwswaarden concreet inhouden voor het dagelijkse nieuws in westerse media laat een Amerikaanse studie van Gans (1979) naar nieuwsprocessen ons zien. Hij heeft ondervonden dat er acht soorten nieuws dominant zijn in de dagelijkse berichtgeving, namelijk: (1) conflicten en meningsverschillen binnen de regering, (2) voorstellen en besluiten door de regering, (3) veranderingen van posities binnen de regering, (4) gewelddadige en vreedzame protesten, (5) misdaad en schandalen, (6) (afgewende) rampen, (7) innovaties en tradities en (8) nationale ceremonies. Drie van de acht categorieën hebben direct betrekking op de politiek, waardoor de conclusie getrokken kan worden dat politiek nieuws binnen een land erg belangrijk blijkt te zijn, vooral ook omdat de overige categorieën zonder uitzondering betrekking hebben op sensationeel nieuws. Daarnaast is het zo dat ook schandalen en nationale ceremonies vaak betrekking hebben op de politiek, wat inhoudt dat vijf van de acht categorieën van meest voorkomende soorten nieuws direct of indirect politiek nieuws kunnen bevatten. Deze categorieën komen dan ook voor een groot gedeelte overeen met de genoemde strategieën van Bennet (2005). Het uitlichten van conflicten en meningsverschillen binnen de regering zijn een uitstekend voorbeeld van dramatisering van nieuws, daarnaast is het berichten over rampen en misdaad een voorbeeld van dreigend nieuws (een gevaar voor democratie of maatschappij).

Een meer recente studie naar de voorkeuren van publiek en nieuwsorganisaties (Tai & Chang, 2002) wat betreft nieuws, laat een soortgelijke uitkomst zien. Negatief, conflictueus en nieuws over rampen zijn volgens hen leidend in Amerikaanse media. Opvallendste verschil tussen beide studies is de waardering die politiek nieuws krijgt. Uit de studie van Gans bleek dat veel onderwerpen een raakvlak hadden met de politiek, terwijl politiek als nieuwsonderwerp lager gewaardeerd wordt in de recentere studie van Tai en Chang.

Dit verschil is te verklaren omdat Gans in 1979 al concludeerde dat nieuws steeds vaker over individuen gaat. Ook andere onderzoeken bespreken deze verandering van politiek nieuws waarin steeds vaker de politici centraal staan (Bennet, 2005; Street, 2004). Personalisering zorgt ervoor dat nieuws niet meer direct een politieke invalshoek hoeft te hebben, het gaat steeds meer over de persoon zelf in plaats van over bijvoorbeeld politiek beleid. Daarnaast blijkt dat politiek nieuws steeds vaker over conflicten gaat. Zo spreekt Bennet (geciteerd in van Ginneken, 1998) bijvoorbeeld over een negatieve rol voor individuen in nieuwsberichten om gecompliceerde materie op die manier begrijpelijk te maken. Er wordt iemand aangewezen als schuldige voor het probleem zodat het duidelijk is voor het publiek.

Politiek is dus volgens de beschreven nieuwswaarden een belangrijk nieuwsonderwerp voor westerse media. Studies naar politiek nieuws hebben aangetoond dat politiek nieuws voornamelijk conflictueus van aard is en veel negatief nieuws bevat waarvoor iemand verantwoordelijk wordt gehouden (Semetko & Valkenburg, 2000). Terugkomend op de nieuwswaarden blijkt dat conflictueus nieuws een goede reden is voor westerse media om een gebeurtenis als nieuwswaardig te beschouwen, tevens wordt zoals eerder is vermeld, complexe materie gepersonaliseerd zodat er een hoofdschuldige voor een gebeurtenis aangewezen kan worden. Iets wat dus ook bij politiek nieuws veelvuldig gedaan wordt. Dit onderzoek gaat er van uit dat het lekken van informatie op vier verschillende gebieden van politieke berichtgeving gebeurt.

Aan de hand van deze theorieën is duidelijk geworden dat journalisten en nieuwsorganisaties bepaalde regels in acht nemen wat betreft belangrijkheid van nieuws. Bepaalde gebeurtenissen en onderwerpen bevatten voor westerse media meer nieuwswaarde dan anderen. In deze thesis wordt ervan uitgegaan dat deze nieuwswaarden ook van toepassing zijn op de Nederlandse parlementaire journalistiek en dat de beschikbare informatie aan minimaal één van de genoemde nieuwswaarden moet voldoen wil het als nieuws gepubliceerd worden. De geselecteerde cases voor dit onderzoek zouden nooit nieuws zijn geweest als zij niet aan één van deze voorwaarden zouden voldoen.

Een intern conflict binnen het CDA bevat bijvoorbeeld een dramatiserend effect. Maxime Verhagen wordt volgens anonieme bronnen afgeserveerd door zijn eigen partij, die spanning in een partij is interessant voor media omdat het afwijkt van de normale gang van zaken. Het

formatieproces bevat een gelekt document over de zorg. Een zeer relevant onderwerp omdat dit een belangrijk onderwerp tijdens het formatieproces was. Daarnaast gaat het over conflicten en meningsverschillen binnen de regering, want de oppositie gaf nogal wat tegengas toen dit document naar buiten werd gebracht. De affaire van Jack de Vries is een zeer nieuwswaardige casus. Personalisering speelt een steeds grotere rol in de parlementaire journalistiek en een staatssecretaris van het CDA die een buitenechtelijke relatie heeft met een medewerkster van zijn ministerie zorgt dan voor veel ophef. Schandalen doen het altijd goed volgens studies. Maar ook het gesteggel over de wietpas en het uitlekken van de Miljoenennota zijn voorbeelden van cases die veel nieuwswaarde bevatten.

De manier waarop journalisten dus beoordelen of iets nieuwswaarde bevat of niet is in bovenstaande paragraaf besproken. Er is ook al gesproken over de casussen die zijn geselecteerd voor dit onderzoek en waarom deze nieuwswaarde bevatten. Al deze casussen hebben gemeen dat dit nieuws bevat die door bronnen aan journalisten is gelekt. Hoe journalisten om gaan met hun bronnen staat beschreven in de volgende paragraaf.

2.4. NIEUWSBRONNEN

Eerder in dit hoofdstuk zijn de invloeden op journalisten besproken. Kaiser (1985) benadrukt in zijn studie over de Haagse journalistiek nog eens hoe omvattend deze invloeden zijn en dat dit bij parlementaire journalistiek erg vaak voor komt. Zo schrijft hij over het verslaan van debatten waarbij de journalist vooraf al geïnformeerd is over de onderwerpen, de nota's, de moties en de wetsvoorstellen. Naast de officiële persberichten en overige informatie die verstrekt worden vanuit de politiek, spelen ook belangengroepen een grote rol. Bij diverse onderwerpen sturen zij ook hun materiaal naar journalisten (pag. 116). Deze officiële bronnen zijn van grote waarde voor de journalist, echter kan hij zich via deze informatie niet onderscheiden ten opzichte van anderen omdat zij allen hetzelfde materiaal voor handen hebben.

Deze paragraaf beschrijft twee soorten bronnen binnen de parlementaire journalistiek. De officiële bronnen van journalisten zijn van belang omdat ze veel materiaal opleveren dat geschikt is voor publicatie. Parlementaire journalisten geven aan dat 61% van de journalistieke stukken tot stand zijn gekomen omdat zij gebruik hebben gemaakt van deze informatie. Zij volgen dus de politieke agenda (Schuur & Vis, 2002: pag. 126). De informele bronnen zijn om een andere reden belangrijk: deze zorgen ervoor dat een journalist een primeur heeft en zich kan onderscheiden ten opzichte van de rest. Parlementaire journalisten zien zichzelf als de waakhonden van de politiek en als bewakers van de integriteit van politici etc. Schuur en Vis (2002) schrijven dat: *“op grond van artikel 7 van de Grondwet hebben de media een constitutioneel recht om regeerders en politici op de vingers te kijken en ‘hinderlijk te volgen”* (pag.

127). De journalisten hebben dus een bepaalde macht doordat zij dingen kunnen en mogen openbaren die zij hebben opgevangen over de overheid. Allereerst zal er nu dieper worden ingegaan op de officiële bronnen.

Alle partijen en fracties hebben tegenwoordig voorlichters in dienst. Daarnaast hebben sommige politici ook persoonlijke adviseurs. Er zijn twee redenen waarom deze voorlichters hun intrede hebben gedaan en zo'n belangrijke rol zijn gaan spelen in de politieke communicatie. Allereerst is het een noodzakelijkheid gebleken, media vroegen steeds meer informatie van de politiek en om aan die wens te voldoen zijn de afdelingen voorlichting ontstaan. De tweede reden waarom voorlichting een steeds belangrijkere rol is gaan spelen ligt in het feit dat het gemakkelijk is om de berichtgeving naar de wens van de partij, fractie of politicus centraal te regisseren. Dit kan voor journalisten problemen opleveren omdat het gecommuniceerde niet overeenkomt met de werkelijkheid. Door verschillende technieken zoals 'framing' en 'spin' worden berichten zodanig ingekleurd of verdraaid dat het voor de partijen het meest gunstige beeld oplevert (Koole, 2002: pag. 106-107). Met als gevolg dat journalisten zich (onbewust) laten lenen voor de agenda van politici.

Omdat de voorlichtingsapparaten van de partijen een belangrijke rol zijn gaan spelen binnen de politieke berichtgeving is het van belang dat journalisten en voorlichting op een bepaalde manier samenwerken. Ze zijn namelijk van elkaar afhankelijk en dit leidt tot een haat-liefde verhouding (White & Hobsbawm, 2007). De voorlichtingsafdelingen hebben de journalisten nodig om hun boodschap te verkondigen en de journalisten zijn voor een deel afhankelijk van de informatie die zij via deze weg aangeleverd krijgen. White en Hobsbawm (2007) benadrukken dat pr-afdelingen en journalisten lang niet altijd dezelfde doelen nastreven, maar dat beide groepen zich er van bewust zijn dat ze in dezelfde context moeten werken en elkaar nodig hebben om hun doelen te bereiken (pag. 290).

Ondanks het punt dat White en Hobsbawm (2007) maken over de afhankelijkheid van elkaar constateert ander onderzoek (Sissons, 2012) wel degelijk een probleem in deze relatie tussen voorlichting en journalistiek. Zij concludeert dat er een probleem kan bestaan op basis van waarover het publiek geïnformeerd wordt. Sissons (2012) concludeert dat het erop lijkt dat journalisten veelal informatie blindelings overnemen van voorlichtingsafdelingen en pr-mensen werkzaam binnen de politiek. Jacobs (1999; geciteerd in Sissons, 2012) heeft in zijn studie gevonden dat in ieder geval duidelijke overeenkomsten bestaan tussen het aangeboden pr-materiaal en de uiteindelijke journalistieke producten. Dit impliceert dat, ondanks een verschil in stijl tussen pr en journalistiek, de pr-berichten toch voor een groot gedeelte aan het publiek gepresenteerd worden door journalisten. Volgens Sissons (2012) komt dit omdat pr-medewerkers en voorlichters steeds beter weten om te gaan met de eerder beschreven nieuwswaarden, zij weten dus wat journalisten willen ontvangen (pag. 278). Dit komt overeen

met de conclusie van een Zweeds onderzoek (Strombäck, 2002) dat stelt dat politici meer macht hebben in de relatie met journalisten dan andersom. Op deze manier kun je je afvragen in hoeverre het publiek dus goed geïnformeerd wordt.

Tot slot noemen White en Hobsbawm (2007) nog een laatste gevaar van pr. Proefballonnetjes die worden opgelaten onder de noemer "off the record". Op deze manier worden journalisten informatie toegespeeld dat zogenaamd niet publiek mag worden. pr-medewerkers weten echter dat journalisten dit zullen gebruiken en hanteren deze strategie om reacties op bepaalde onderwerpen te peilen (pag. 290). Doordat dit vaak gebeurt is de andere kant van deze medaille dat journalisten heel makkelijk kunnen schermen met het beschermen van bronnen en slechts berichten over "*bronnen dichtbij... melden dat...*". Op deze manier hoeven zij geen verantwoording af te leggen in hoeverre de bronnen betrouwbaar zijn of überhaupt wel bestaan (White & Hobsbawm, 2007).

Naast het gebruik van officiële bronnen, algemeen bekende informatie maar dus ook vertrouwelijke informatie (al dan niet discreet), maken journalisten ook veel gebruik van onofficiële bronnen, of zogenaamde 'lekken' binnen de organisatie (Flynn, 2006). Flynn spreekt over onofficiële bronnen die werkzaam zijn in de publieke sector, niet bevoegd zijn om bepaalde informatie te delen maar dit toch doen. Daarnaast hebben zij posities binnen deze publieke sector met weinig status en macht (pag. 256). Tevens stelt hij dat de meest bruikbare informatie juist van deze groep mensen afkomstig is, omdat zij het meest ongeduldig zijn en het meest toegewijd aan hun werkzaamheden (pag. 257).

Gelekte informatie bestaat voornamelijk uit twee soorten; namelijk informatie die de bestaande machtshebbers steunt, en misschien wel de meest interessante vorm de informatie die schadelijk is voor diezelfde machthebbers. Over het algemeen is deze laatste soort de meest interessante omdat het hierbij vaak gaat om schandalen, die op hun beurt veel nieuwswaarde bevatten voor westerse media (Flynn, 2006). Personen die bereid zijn om informatie te lekken zijn dan ook meestal werkzaam binnen organisaties waarbij veel verandert en veel controversie over het gevoerde beleid heerst (pag. 260-261).

Ondanks dat het voor veel medewerkers moeilijk kan zijn om binnen een organisatie te werken waar veel onrust is en waar, in hun ogen, de verkeerde beslissingen genomen worden, blijft het een grote stap om betrouwbare informatie door te spelen. Onderzoek heeft uitgewezen dat er een aantal redenen zijn voor de medewerkers om informatie te lekken (Reich, 2008; Flynn, 2006). De eerste reden die Reich (2008) noemt waarom personen lekken is omdat zij er zelf beter van willen worden. Door informatie naar buiten te brengen waarborgen zij het voor hun juiste beleid dat gevoerd moet worden en wellicht kunnen zij hoger op komen doordat anderen geschaad zijn door de vertrouwelijk informatie. Ten tweede voelen zij zich moreel verplicht, zij hebben in dit geval een klokkenluidersfunctie en vinden dat deze informatie het

publieke belang dient (pag. 556-557). De derde reden noemt Flynn (2006) en deze is meer politiek van aard. Er wordt in dat geval informatie gelekt om er als partij beter van te worden, vaak ten koste van een ander. Deze vorm van lekken komt veel voor tijdens verkiezingscampagnes, en met name in de Verenigde Staten.

In Nederland is er veel minder bekend over het lekken van informatie voor zo ver bekend is er slechts onderzoek gedaan naar de relatie tussen parlementariërs en journalisten (Kaiser, 1985). Dit onderzoek toont echter niet aan in hoeverre en door wie er betrouwbare informatie wordt gelekt zonder dat hier toestemming voor is gegeven. En Koole (2002) benoemt slechts dat het ook in Nederland voorkomt: *“Frustraties en kritiek van de individuele politicus – ook ten aanzien van de eigen partij – kunnen worden geventileerd, al moet het soms anoniem”* (pag. 110). Dit onderzoek moet een beeld geven van het Nederlandse klimaat waarin lekken voorkomt.

We hebben dus gezien dat er verschillende vormen van informatie lekken zijn te onderscheiden. Daarnaast verschilt de informatie ook per persoon. Bepaalde personen leveren volgens Flynn (2006) veel meer bruikbare informatie dan anderen en dat is lang niet altijd afhankelijk van een hoge functie.

3. METHODOLOGIE

Dit onderzoek zoekt een antwoord op vragen waar momenteel nog weinig onderzoek naar gedaan is. De onderzoeksvraag luidt: **In hoeverre lekken politici en voorlichters vertrouwelijke informatie, hoe gebeurt dit en welke rol speelt dit in de Nederlandse parlementaire journalistiek?**

Om deze reden is er gekozen voor een open onderzoek op basis van een kwalitatieve onderzoeksmethode. Deze methode heet de gefundeerde theoriebenadering en richt zich op het op een systematische manier ontwikkelen van nieuwe theorieën. Dit hoofdstuk beschrijft allereerst wat deze gefundeerde theoriebenadering inhoudt en zal vervolgens dieper in gaan op de vorm van kwalitatief onderzoek die toegepast wordt in dit onderzoek, namelijk een case studie waarbij gebruik gemaakt wordt van een combinatie van een documentenanalyse en diepte-interviews.

3.1. KWALITATIEF ONDERZOEK

Glaser en Strauss (1967) hebben in de jaren '60 van de vorige eeuw de gefundeerde theoriebenadering ontwikkeld. Deze vorm van kwalitatief onderzoek heeft als doel de ontwikkeling van theorie, door op een systematische manier nieuwe inzichten te verkrijgen.

De gefundeerde theorie benadering vindt zijn oorsprong in de jaren '60. Deze manier van onderzoeken was voor die tijd een revolutionaire manier van onderzoeken. In die tijd werd kwalitatief onderzoek gezien als onsystematisch en niet-wetenschappelijk. Glaser en Strauss stellen echter dat onderzoek gebaseerd op de gefundeerde theorie benadering juist meer waarde heeft dan ander onderzoek. Als reden hiervoor geven zij dat de resultaten rechtstreeks uit de data komen en dat deze niet gebaseerd zijn op aannames van onderzoekers. Dit gebeurt wel vaak bij kwantitatief onderzoek. Een gefundeerde theorie past goed bij de data en is hierdoor erg relevant (Aalberts, 2006: pag. 67). Er is voor deze vorm van onderzoek gekozen omdat er nog weinig onderzoek gedaan is naar het lekken van informatie en er dus een exploratief onderzoek noodzakelijk is om theorie te ontwikkelen.

Een case studie is in dit geval een goede manier van onderzoeken omdat het volgens Yin (2009) antwoord geeft op de vragen *waarom* en *hoe*. Daarnaast kan dit onderzoek slechts op beperkt bestaand onderzoek voortborduren wat er toe leidt dat dit fenomeen een omvangrijke en diepgaande beschrijving nodig heeft (Yin, 2009: pag. 4). Op deze manier moet er op basis van een analyse van de cases door middel van de constante vergelijkingsmethode (Boeije, 2002) een inzicht verkregen worden in het politieke en journalistieke klimaat waarbinnen lekken in Nederland plaatsvindt.

De gehanteerde methode die gebruikt wordt om informatie over de casussen te verkrijgen bestaat uit een documentenanalyse gecombineerd met interviews met betrokkenen.

Er is voor deze combinatie gekozen omdat er in de documentenanalyse resultaten naar voren komen die vervolgens getoetst kunnen worden door de interviews met de parlementair journalisten. Van belang bij deze interviews is dat de interviewer zich kan verplaatsen in de geïnterviewde zodat deze met eigen initiatieven kan komen wat betreft gespreksonderwerpen. Als interviewer moet er voornamelijk gereageerd worden op wat de geïnterviewde zegt. Op deze manier kunnen er onderwerpen aangesneden worden die wellicht vooraf niet gepland zijn door de interviewer, maar die wel heel waardevol blijken te zijn (Aalberts, 2006: pag. 71).

3.2. CASE STUDIE

“Predictive theories and universals cannot be found in the study of human affairs. Concrete, context-dependent knowledge is, therefore, more valuable than the vain search for predictive theories and universals.” (Flyvbjerg, 2006: pag. 224).

Omdat er weinig bekend is over lekken worden een aantal cases geselecteerd voor dit onderzoek. Zoals eerder beschreven is een case studie een goede manier om tot nieuwe inzichten te komen als er nog weinig onderzoek is gedaan naar een onderwerp (Yin, 2009). Een voordeel van een case studie is dat er heel diepgaand op een bepaald onderwerp in gegaan wordt wat resultaten oplevert die veel contextuele informatie bevatten. Hierdoor zijn dit hele waardevolle resultaten (Flyvbjerg, 2006). Het nadeel van een dergelijk onderzoek is echter wel dat dit een tijdrovende manier van onderzoeken is, waardoor er een selectie gemaakt moet worden omwille van de tijd.

Veel onderzoekers noemen case studies onbetrouwbaar omdat onderzoekers zelf de data kunnen selecteren en veel vrijheid hebben in de interpretatie van hun resultaten. Flyvbjerg (2006) verwerpt deze kritiek door het tegenovergestelde te beweren. Case studies zijn juist betrouwbaar omdat het een beeld van de werkelijkheid oplevert die voor veel onderzoekers afwijkt van hun eigen verwachtingen, waardoor zij relatief vaak hun eigen beeld van de werkelijkheid moeten bijstellen als gevolg van de gevonden data. In veel gevallen levert het zelfs essentiële aanpassingen op aan de oorspronkelijke hypotheses wat leidt tot andere resultaten dan vooraf werd verwacht. Case studies hebben dus een hogere mate van betrouwbaarheid ten opzichte van andere methodes, juist omdat de data rechtstreeks uit ‘veldwerk’ afkomstig is (pag. 235).

Een enkele casus is niet generaliseerbaar en er kan op basis hiervan niet gesteld worden dat iets wat in de casus belangrijk is breder ook van belang is. Door meerdere cases met elkaar te vergelijken is het volgens Yin (2009) mogelijk om analytische generalisatie toe te passen. Volgens Yin zijn er twee soorten generalisatie; namelijk statistische en analytische generalisatie

(pag. 38-39). Bij statistische generalisatie gaan we er van uit dat een steekproef de populatie vertegenwoordigt. Het uiteindelijke doel van een case studie is niet om iets te zeggen over percentages van een populatie, maar juist om bepaald gedrag te verklaren. Maar omdat het uiteindelijk draait om verklaringen die breder getrokken kunnen worden dan een enkele casus wordt analytische generalisatie toegepast. Analytische generalisatie draagt bij aan een bepaalde mate van generalisatie door verbanden te leggen tussen de verschillende cases en de bestaande theorie. Flyvbjerg (2006) stelt tot slot dat de onderzoeker er rekening mee moet houden dat een casus dus slechts tot op bepaalde hoogte inzichten oplevert die ook in andere gevallen van toepassing zijn. We kunnen dus niet stellen dat de resultaten altijd voorkomen (pag. 223). Van groot belang bij analytische generalisatie is de selectie van cases (Flyvbjerg, 2006: pag. 229; Yin, 2009: pag. 39). De selectie van cases komt in de volgende paragraaf aan de orde.

Door meerdere cases te selecteren voor dit onderzoek is de validiteit gewaarborgd. Daarnaast bleek al eerder dat meerdere cases ertoe bijdragen dat het onderzoek tot op zeker hoogte te generaliseren is (Yin, 2009). Bij de selectie van cases maakt Flyvbjerg (2006) een aantal belangrijke opmerkingen. Zo maakt hij allereerst onderscheid tussen 'random' selectie van cases en een keuze gebaseerd op informatie georiënteerde selectie (pag. 230). Omdat dit onderzoek zich slechts kan richten op een klein aantal cases, is een random selectie in dit geval niet van toepassing. Bij een random selectie moet een grote steekproef getrokken worden zodat er geen systematische fouten in de steekproef zitten. Dit onderzoek richt zich echter op de tweede vorm van selectie, namelijk informatie georiënteerde selectie. Door middel van een informatie georiënteerde selectie worden er cases geselecteerd waarbij er sprake is van maximale variatie.

Binnen de vorm van informatie georiënteerde selectie maakt Flyvbjerg (2006) nog een onderscheid. Hij onderscheidt drie soorten cases die voor dit onderzoek van belang kunnen zijn. Op basis van extreme gevallen, op basis van maximale variatie en op basis van een kritische situatie. Het uitgangspunt waar deze studie gebruik van maakt voor het selecteren van cases is die van maximale variatie. In dit geval is het volgens Flyvbjerg het doel om zo veel mogelijk informatie te verzamelen in verschillende en zeer uiteenlopende cases. In dit geval verschillen ze zo van elkaar dat de patronen die overeenkomen een goede representatie moeten zijn van de werkelijkheid (pag. 230).

In dit onderzoek ben ik op zoek naar antwoorden op de vragen waarom er informatie wordt gelekt, wie dit doen en hoe zij dit doen. Uit de literatuur is duidelijk geworden dat er op verschillende niveaus sprake is van het lekken van informatie. Daarom ligt het voor de hand om een maximale variatie van cases te selecteren om op die manier patronen te herkennen.

Binnen case studies zijn de meest gebruikte bronnen om aan informatie te komen documenten, archieven, interviews, directe observatie, participerende observatie en objecten

(Yin, 2009: pag. 100). Een goede case studie maakt volgens Yin (2009) gebruik van meerdere vormen van data verzameling omdat deze bronnen veelal complementair zijn aan elkaar. Voor dit onderzoek wordt er gebruik gemaakt van documenten en interviews.

3.3. DOCUMENTENANALYSE

De documenten die in deze case studie centraal staan bestaan voornamelijk uit krantenartikelen over bepaalde gebeurtenissen waarbij vastgesteld kan worden dat er daadwerkelijk informatie is gelekt. Deze documenten vormen de eerste analyse met betrekking tot het lekken van informatie en dienen tevens als startpunt voor het verdere verloop van de onderzoeksfase omdat op basis van deze berichten sleutelmomenten in de berichtgeving gevonden worden. Daarnaast kan op basis van deze documentenanalyse ook een eerste selectie plaats vinden van respondenten en topics voor de interviews. Een grondige beschrijving van de casus draagt tevens bij aan een eerste analyse over het lekken in politieke berichtgeving.

Een vijftal cases zijn geselecteerd na een vooronderzoek waarin geïdentificeerd is in wat voor soort gevallen (of bij welke onderwerpen) er vaak sprake is van lekken. De vijf cases die zijn geselecteerd zijn: de strijd om het partijleiderschap binnen het CDA, de invoering van de wietpas, het formatieproces, de affaire tussen Jack de Vries en Melissa Goede en het uitlekken van de Miljoenennota. Er is een verschil te zien in de berichtgeving rondom deze vijf thema's. Zo lijkt het er op het eerste gezicht bij de affaire van Jack de Vries op dat iemand hem zwart probeert te maken, terwijl het bij de invoering van de wietpas kan gaan om het 'saboteren' van een plan. In het laatste geval is er duidelijk meer sprake van politieke motieven om informatie te lekken.

Vervolgens is er per casus een achtergrondbeschrijving gemaakt die de belangrijkste personen of historische perspectieven beschrijft die noodzakelijk zijn om de context van de casus op te helderen. De analyse heeft daarna plaats gevonden door van *De Telegraaf*, *Algemeen Dagblad*, *Trouw* en *NRC Handelsblad* alle krantenartikelen te selecteren die over dit onderwerp geschreven zijn. Vervolgens is er per casus een reconstructie gemaakt van de gebeurtenissen. Op basis hiervan zijn de belangrijkste personen voor dit onderzoek geïdentificeerd en zijn er eerste resultaten gevonden met betrekking tot wie informatie lekken en waarom zij dit doen.

3.4. DIEPTE-INTERVIEWS

Interviews zijn zoals gezegd één van de belangrijkste bronnen voor data bij case studies (Yin, 2009: pag. 106). Een gevaar van interviews ligt volgens Yin in het feit dat vragen suggestief zijn en dat een interview hierdoor in een bepaalde richting gestuurd kan worden. Volgens hem moet

de interviewer daarom niet werken met vooraf vastgestelde vragenlijsten maar is het van belang op een open en haast naïeve manier het gesprek aan te gaan. Ook Aalberts (2006) onderkent het probleem van subjectiviteit tijdens interviews. Hij stelt dat dit onvermijdelijk is, aangezien de interviewer zelf ideeën heeft over de gespreksonderwerpen en, wellicht onbewust, op die manier het gesprek toch stuurt (pag. 71). Dit hoeft echter geen probleem te zijn, zolang er getracht wordt om zo open mogelijke vragen te stellen en zo min mogelijk sturing te geven aan het gesprek. Op die manier kunnen respondenten de meest waardevolle informatie delen en zijn zij in staat om hun eigen ervaringen en meningen te verwoorden (Yin, 2009: pag. 107). In het geval van de interviews voor dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een topiclijst als leidraad van de interviews. De respondenten waren echter vrij om eigen onderwerpen aan te dragen en er is doorgevraagd op antwoorden van de respondenten waardoor er niet slechts de vooraf vastgestelde onderwerpen zijn behandeld.

Ondanks de nadelen van een interview is dit een methode die juist door de informatie die uit eerste hand verkregen wordt heel erg bruikbaar is. Zonder interviews is slechts een reconstructie aan de hand van een documentenanalyse mogelijk. Dit levert een oppervlakkiger beeld op, met voornamelijk achtergrondinformatie over de casus. Door middel van de interviews wordt rijkere informatie gevonden die dus in combinatie met de documentenanalyse een goed beeld vormen van de werkelijkheid.

Om tot deze resultaten te komen moeten de uitkomsten van de interviews geanalyseerd worden. Dit gebeurt aan de hand van de constante vergelijkingsmethode (Boeije, 2002). De constante vergelijkingsmethode is de meest gehanteerde analysemethode bij de gefundeerde theoriebenadering van Glaser en Strauss (Boeije, 2002: pag. 391). De constante vergelijkingsmethode is gebaseerd op het coderen van data. Het doel van het coderen van de data is het verbinden van gevonden concepten en het herkennen van patronen (Tesch, 1990: pag. 96, geciteerd in Boeije, 2002). Analyse binnen de gefundeerde theoriebenadering kenmerkt zich door data samen te brengen in categorieën. Het open coderen wordt uitgevoerd totdat er verzadiging optreedt in de gevonden categorieën. Wanneer dit het geval is kan er vanuit gegaan worden dat er geen nieuwe inzichten meer uit de interviews komen, deze categorieën vormen vervolgens de input voor de analyse. Doordat het coderingsproces eerst open verloopt en vervolgens axiaal wordt er na het open coderingsproces een verdieping op de categorieën aangebracht. Deze verdieping moet zich voornamelijk richten op de overeenkomsten en de verschillen tussen de casussen om zo een algemeen beeld over het lekken van informatie uit de interviews te kunnen distilleren.

Tot slot wordt deze informatie vergeleken met de resultaten die uit de documentenanalyse zijn voortgekomen. Uiteindelijk moet deze methode er toe leiden dat er een beeld ontstaat van het lekken van (politieke) informatie in Nederland. De interviews kunnen

hierbij dienen als bevestiging van de gevonden resultaten uit de documentenanalyse, uiteraard kan het ook zo zijn dat uit de interviews iets anders blijkt dan uit de documentenanalyse. In dat geval wordt in de conclusie verklaard wat dit verschil kan betekenen.

In totaal zijn er voor dit onderzoek vijf respondenten geïnterviewd. Dit waren parlementair journalisten die werkzaam waren voor: *NRC Handelsblad* (2x), *de Volkskrant*, *Trouw* en *RTL Nieuws*. Ondanks toezeggingen van journalisten van weekblad *Elsevier*, *Algemeen Dagblad* en *De Telegraaf*, wensten zij op het laatste moment toch niet mee te werken aan de interviews. Dit geeft aan dat het een onderwerp is waarover journalisten niet graag spreken. Veelal waren zij bang te specifiek te worden waardoor zij personen zouden beschadigen. De interviews duurden allemaal driekwartier tot een uur en zijn letterlijk getranscribeerd zodat er uiteindelijk gecodeerd kon worden.

4. DOCUMENTENANALYSE

In dit hoofdstuk is de documentenanalyse beschreven van de cases. Deze documentenanalyse dient om een goede beschrijving en afbakening van de cases weer te geven. Daarnaast is deze analyse gebruikt om erachter te komen wie aan dit proces deelnemen. Op basis hiervan zijn een aantal parlementair journalisten uitgenodigd voor een interview zodat zij de cases kunnen verdiepen. Tot slot levert deze analyse naast een afbakening en grondige beschrijving van de cases en input voor de interviews ook al de eerste resultaten van het onderzoek op. In totaal zijn er vijf cases geselecteerd en is er getracht om zo divers mogelijke cases te selecteren. Het gaat hierbij om de volgende cases: interne strijd binnen een partij, roddels over het formatieproces, roddels over beleidsontwikkeling, berichtgeving over privéleven van politici en het uitlekken van de Miljoenennota.

4.1. CASUS 1: STRIJD OM PARTIJLEIDERSCHAP CDA. PEETOOM VS. VERHAGEN

Het CDA is een Nederlandse politieke partij die in de jaren '80 na een fusie van drie partijen (ARP, CHU en KVP) is ontstaan (CDA, 2013). Hierin schuilt de kracht, maar tevens ook de zwakte van de partij. Enerzijds is het een partij die sinds de fusie zeer groot is en een grote Christelijke achterban vertegenwoordigt. Anderzijds is de partij sindsdien een partij waarin vele meningen en politieke stromingen gebundeld zijn binnen één overkoepelende partij. De partij is officieel een middenpartij. De eerste CDA-premier Dries van Agt zei het volgende tijdens zijn aanstelling: *“Wij maken geen buigingen naar links en wij maken geen buigingen naar rechts”* (CDA, 2013). Doordat de partij geen uitgesproken rechtse of linkse politieke koers vaart zijn er binnen de partij zowel politici die liever een meer links beleid zouden zien alsmede politici die een meer rechts georiënteerd politiek gedachtegoed aanhangen. Dit kan leiden tot frictie binnen de partij.

De geschiedenis wijst uit dat het CDA slechts 3 keer sinds 1980 niet in de regering mocht plaats nemen, maar dat de partij lang niet altijd eensgezind is geweest. Vooral na het aftreden van Ruud Lubbers in 1989 en zijn opvolging door Elco Brinkman als partijleider heeft er een interne strijd gewoed bij het CDA die er toe heeft geleid dat Brinkman na een tegenvallende verkiezingsuitslag in 1994 het veld moest ruimen. Ook zijn opvolger Heerma sneuvelde als partijleider als gevolg van een interne strijd. De jaren '90 zijn wat dat betreft roerige jaren geweest voor de partij en alle plooiën leken glad gestreken. In 2001 echter is de volgende leiderschaps crisis binnen de partij zichtbaar als gevolg van een tweestrijd tussen van Rijn en De Hoop Scheffer (Volkskrant, 28 sept 2001). Uiteindelijk kende de partij sinds de aanstelling van Balkenende in het najaar van 2001 een opleving en hij heeft voor het CDA twee regeringen geleid.

In 2011 en begin 2012 deed de laatste crisis omtrent het leiderschap van deze partij zich voor. Na het opstappen van Jan Peter Balkenende in juni 2010 kampte het CDA met een zogenaamd machtsvacuüm. Het CDA werd op dat moment geleid door drie personen: Maxime Verhagen, Ruth Peetoom en Sybrand van Haersma Buma. De achtergrond van de partij leidde er toe dat er veel onenigheid heeft kunnen komen over wie de nieuwe partijleider moest worden. Eén van de belangrijkste gegadigden om het anderhalf jaar durende machtsvacuüm in te vullen was Maxime Verhagen. Binnen de partij was er echter veel weerstand tegen Verhagen. Het belangrijkste twistpunt om wel of niet achter Verhagen te staan was zijn steun aan het gedoogbeleid met de PVV van Geert Wilders wat zijn imago zowel binnen als buiten de partij niet ten goede kwam (*Trouw*, 22 dec 2012). Dit had uiteindelijk de terugtrekking van Verhagen als kandidaat voor de positie van partijleider als resultaat.

VERHAGEN DOET EEN STAP TERUG

Op 4 januari 2012 maakte Maxime Verhagen in een interview met weekblad *Elsevier* bekend dat hij geen kandidaat wenste te zijn voor het partijleiderschap van het CDA (*Elsevier*, 4 jan 2012). In dit interview geeft Verhagen aan dat hij zich niet kandidaat zal stellen om partijleider van het CDA te worden omdat zijn kandidatuur het CDA geen goed zou doen. *'Mijn kandidatuur zou een excuus zijn voor degenen die de discussie over de partijkoers telkens weer willen oprakelen'* (*Elsevier*, 4 jan 2012). Hiermee refereert hij aan de interne discussie die is ontstaan naar aanleiding van het eerder genoemde gedoogbeleid van Maxime Verhagen met de PVV. Volgens Verhagen had het CDA geleerd van eerdere fouten en is het zaak dat alle leden achter de nieuwe partijleider zouden staan. Een voorbeeld dat Verhagen noemt is de aanwijzing van Jan Peter Balkenende voor een tweede termijn als leider van de partij. De leden werden hierin niet gekend en het is toen door het partijbestuur doorgedrukt dat Balkenende nogmaals partijleider zou worden. Dit is lang niet door iedereen gewaardeerd en heeft tot onrust binnen de partij geleid. Tot slot noemt Verhagen de PvdA en VVD als goede voorbeelden die na verkiezingsnederlagen door middel van een verkiezing nieuwe partijleiders kozen, waar de leden van de betreffende partijen dus achter stonden (*Elsevier*, 4 jan 2012). In dit interview geeft Verhagen aan dat hij uit eigen beweging zich niet kandidaat heeft gesteld en hiermee in het belang van het CDA handelt en zich op de toekomst van de partij richt door deze gezamenlijk met Peetoom en van Haersma Buma als 'tussenpaus' te blijven aanvoeren totdat er een nieuwe leider is gekozen.

Een dag later brengt het *NRC Handelsblad* een ander verhaal naar buiten. Volgens Freek Staps, op dat moment plaatsvervangend chef van de politieke redactie, is het niet de keuze van Verhagen geweest dat hij geen partijleider wilde worden, maar is het Ruth Peetoom geweest die de kandidatuur van Verhagen heeft geblokkeerd. Zelf gaf Verhagen al aan dat hij een imago heeft

dat steeds tegen hem en het CDA wordt gebruikt (*Elsevier*, 4 jan 2012). Hiermee doelde hij voornamelijk op het feit dat hij buiten de traditionele achterban van het CDA weinig stemmen zal trekken. Volgens *NRC Handelsblad* (*NRC*, 5 jan 2012) is niet slechts de uitstraling van Verhagen naar de kiezers een probleem voor Verhagen, maar is ook binnen de partij veel twijfel over de geschiktheid van Verhagen als partijleider. Zo klinken er volgens het *NRC* verschillende stemmen binnen de partij die variëren van “*tragisch dat het zo moest eindigen*” (*Voorstanders van Verhagen binnen de partij*) tot “*dat was te verwachten en het werd tijd*” (*CDA’ers die verandering in de partij willen zien*) (*NRC*, 5 jan 2012). Ook uit een enquête van het *NRC* gehouden in oktober 2011 onder de CDA-leden bleek al een tweespalt binnen de partij. Slechts drie procent van de ondervraagden gaven aan dat zij in Maxime Verhagen de ideale partijleider voor het CDA zagen (*NRC*, 5 jan 2012).

Freek Staps van *NRC Handelsblad* noemde in een ander artikel op dezelfde dag (*Blokkade van Verhagen als CDA-leider*) tevens dat de Eerste Kamerfractie van het CDA Verhagen graag als leider zouden zien en dat Verhagen zelf hier wel degelijk voor open stond, in tegenstelling tot wat hij dus in *Elsevier* (4 jan 2012) beweerde. Volgens Staps, hebben bronnen binnen de partijtop van het CDA bevestigd dat Peetoom inderdaad de aanstelling van Verhagen heeft tegen gehouden. Wie deze bronnen zijn blijft echter onduidelijk.

Opvallend is dat alleen *NRC Handelsblad* bericht over het feit dat Peetoom de voordracht van Verhagen als partijleider blokkeerde. Andere kranten nemen dit stuk van *NRC Handelsblad* over en publiceren dit in hun papieren-versie en online. Zo nemen bijvoorbeeld *De Telegraaf*, *Algemeen Dagblad*, *Trouw* en *de Volkskrant* het bericht van *NRC* grotendeels over en is de tendens van hun berichten gebaseerd op het feit dat Peetoom een partijleiderschap van Verhagen zou blokkeren, zoals door *NRC Handelsblad* dus wordt beweerd. Daarnaast rept *De Telegraaf* niet over het interview van Verhagen met *Elsevier*, terwijl *de Volkskrant* dit slechts benoemt in de laatste zin van het artikel.

Ondanks dat *de Volkskrant* voor het grootste gedeelte het artikel van *NRC Handelsblad* overneemt en zich hier op baseert plaatsen zij op 5 januari ook zelf een analyse op hun website, geschreven door politiek redacteur Jan Hoedeman en chef politieke redactie Raoul du Pré. In deze analyse bespreken zij net als *NRC Handelsblad* de ontevredenheid bij de CDA-leden. Zo stellen zij dat de leden van het CDA “*alom hun waardering uitspraken voor Verhagen en hij alom werd geroemd om de 'moed' die nodig is om op deze manier plaats te maken. Maar niemand zei dat het jammer is voor de partij.*” (*Volkskrant*, 5 jan 2012). Net als Staps van *NRC Handelsblad* concluderen zij dat er slechts weinig partijleden voorstander waren van de aanstelling van Verhagen als partijleider. Wederom is niet duidelijk op welke bronnen zij zich baseren, behalve dat het bronnen ‘binnen de partijtop’ zouden zijn.

Deze bronnen lijken in ieder geval tegenstrijdige belangen te hebben binnen de partij en dit lijkt één van de voornaamste redenen om informatie te lekken. Enerzijds was er in dit geval de Eerste Kamerfractie onder leiding van Elco Brinkman die graag hadden gezien dat Verhagen partijleider zou worden, overige partijleden onder leiding van Ruth Peetoom waren hiertegen en dat heeft er toe geleid dat Verhagen zich al dan niet vrijwillig heeft terug getrokken. De interne verdeeldheid zoals die er al sinds de oprichting van het CDA als politieke partij is leidt tot diverse belangen die niet allemaal hetzelfde doel nastreven. Niet iedereen kan dan ook leven met de benoeming van Maxime Verhagen als partijleider van het CDA. Wanneer de belangen van personen binnen de partij in het geding komen kan het voor diegene noodzakelijk zijn om de openbaarheid te zoeken via de media. In dit geval heeft het er toe geleid dat er informatie naar *NRC Handelsblad* is doorgespeeld. Zoals *NRC Handelsblad* zelf al aangeeft gaat het om 'bronnen binnen de partij'. Zonder zichzelf te openbaren hebben zij veel aandacht gegeneerd voor het feit dat Peetoom de aanstelling van Verhagen heeft geblokkeerd.

Het is verder opvallend om te concluderen dat alle informatie bij één enkele bron vandaan lijkt te komen. Dit wordt gebaseerd op het feit dat slechts *NRC Handelsblad* in hun artikel melding maken van de blokkade van Peetoom. De overige media volgen *NRC Handelsblad* in hun berichtgeving en nemen het bericht bijna letterlijk over. Slechts *de Volkskrant* brengt een eigen analyse uit van het terugtrekken van Verhagen als kandidaat voor het partijleiderschap. Opvallend is dat ook zij zich baseren op 'bronnen binnen de partij'. Ook deze analyse heeft een negatieve tendens ten opzichte van Maxime Verhagen, echter reppen zij hier met geen woord over de rol van Ruth Peetoom. De blokkade door Peetoom wordt pas 's middags op de website van *de Volkskrant* geplaatst en is, net als bij de overige kranten, bijna identiek aan het bericht dat *NRC Handelsblad* in hun krant naar buiten brengt.

Aan de hand van deze eerste casus lijkt het er op dat tegenstrijdige belangen binnen een politieke partij een belangrijke rol spelen bij het lekken van informatie. Onvrede over het functioneren van iemand leidt in dit geval tot anonieme bronnen binnen een partij die negatief over een kandidaat-partijleider spreken. Daarnaast is te zien dat media elkaar volgen in dit geval. Eén krant heeft de primeur en dus de bron gesproken, en de overige kranten baseren zich zonder uitzondering op deze informatie. De meest logische verklaring hiervoor is dat het er op lijkt dat het algemeen bekend is wie deze bronnen zijn waardoor de kranten deze berichtgeving bijna één op één overnemen, of dat deze informatie door anderen bevestigd wordt. Het lijkt er in ieder geval op dat niet alle kranten over dezelfde bron kennen of weten te vinden, dit komt met name door het feit dat *de Volkskrant* zelf een analyse heeft geschreven waarin de rol van Peetoom niet genoemd wordt, terwijl zij zich ook op anonieme bronnen binnen de partij baseren. Later op de dag plaatsen zij alsnog een bericht hierover op de website. Tot slot is het aannemelijk dat de bron niet algemeen bekend is, er wordt namelijk verwezen naar *NRC*

Handelsblad door diverse media. Wanneer zij zelf over de bron beschikten hadden zij dit zelf als primeur kunnen gebruiken.

4.2. CASUS 2: FORMATIEPROCES

Een formatieproces is een precair proces waarin verschillende partijen een grote rol spelen. Net als bij de eerste casus zijn de diverse belangen van de verschillende partijen niet te onderschatten. Iedere partij zal een voor hen zo gunstig mogelijke regeling willen treffen, voornamelijk ook om de achterban tevreden te stellen. Het is dan ook niet vreemd dat partijen zo veel mogelijk hun eigen programmapunten in een regeerakkoord terug willen zien. Om dit te bewerkstelligen vindt er een formatieproces plaats onder leiding van een formateur. Bij het formatieproces gaat het er voornamelijk om welke partijen plaats zullen nemen in de regering, wie de premier wordt, wat de koers van het regeringsbeleid zal worden en de verdeling van de portefeuilles vinden plaats. De verschillende belangen van alle betrokkenen zorgen ervoor dat het lastig is om keuzes te maken en daardoor is dit vaak een langdurig en lastig proces (De Winter, 1995: pag. 116-119).

Bij het formatieproces speelt het electorale resultaat een belangrijke rol, maar geen doorslaggevende rol. Volgens Glasgow en Alvarez (2005) "bepaalt de grootte van de partij in zekere mate de invloed van de betreffende partij in het formatieproces" (pag. 246-257). Dit betekent echter niet dat de grootste partijen ook de meeste invloed hebben tijdens het formatieproces, zo bleek uit de laatste verkiezingsperiode. De SP haalde bijvoorbeeld vijftien zetels en was hiermee de derde partij van Nederland. Tijdens het formatieproces speelden zij echter geen actieve rol. De regeringssamenstelling is dus niet zo zeer het resultaat van een verkiezingsuitslag, al is deze uiteraard wel belangrijk, maar wordt voor het grootste gedeelte gevormd in het formatieproces.

Doordat het formeren van een regering zo'n precair proces is waarbij verschillende belangen moeten worden behartigd, was er tijdens het laatste formatieproces sprake van een zogenaamde 'radiostilte'. Dat wil zeggen dat er niet met de pers wordt gesproken zodat er geen verschillende verhalen verspreid worden. Volgens André Rouvoet, in 2006 namens de Christen Unie betrokken bij de kabinetsformatie, is een radiostilte tijdens een formatieproces een goed idee en zorgt dit voor rust. Hij zegt hierover het volgende in een artikel op de website van *de Volkskrant* (2012, 11 okt.): *"Over de formatie kan ik weinig zeggen, ik weet net zoveel als iedere krantenlezer. De radiostilte is een goed idee, zo voorkom je dat tussentijds het maatschappelijk debat oplaait. Een radiostilte is toch het meest productief. Om die reden onderhandelden wij destijds in Beetsterzwaag (Friesland, red.), zodat je niet elke dag tegen de journalisten hoeft te zeggen dat je niets te vertellen hebt. Dat is voor beide partijen vervelend."*

Een eenduidig verhaal, of in het geval van een radiostilte helemaal geen verhaal, is volgens hem waar een formatieproces het meest bij gebaat is. Opvallend was dan ook tijdens de laatste kabinetsformatie dat er ondanks de afgesproken radiostilte stukken gepubliceerd werden door de media die afkomstig zouden zijn van iemand die nauw betrokken was bij het formeren van het nieuwe kabinet.

LEK BINNEN FORMATIEPROCES

RTL Nieuws meldde op 10 oktober 2012 dat zij vertrouwelijke stukken met betrekking tot het formatieproces in handen hebben gekregen. Het gaat om het pdf-bestand '*vragen zorg*' waarin voorstellen met betrekking tot de invulling van de zorg worden bevestigd. Dat het een gelekt stuk betreft lijkt duidelijk wanneer het document bestudeerd wordt. Zo blijkt dat de opmerkingen nog in de kantlijn staan, en het dus een concept versie betreft die nog niet in handen van de media had mogen komen.

De reden waarom zulke informatie naar buiten gebracht wordt, tegen de afspraken van een radiostilte in, zijn niet duidelijk. Het ligt voor de hand om aan te nemen dat het politieke redenen betreft. Voornamelijk diegene die het ergens niet mee eens zijn hebben via de media uitstekende communicatiemiddelen om de achterban te informeren en te mobiliseren over bepaalde maatregelen en plannen. Media zijn daarbij ook een zeer effectief middel om onderwerpen op de agenda te krijgen (Bekkers et al, 2009: pag. 52-54).

Het uitgelekte stuk bevat volgens *RTL Nieuws* gedetailleerde informatie over de onderwerpen die op het gebied van zorg worden besproken (2012, 10 okt.). De tendens van de berichtgeving in de media is op basis van dit pdf-document vrij negatief. Zo staat er bijvoorbeeld dat de huisarts onder het eigen risico komt te vallen, wat inhoudt dat men hier zelf voor moet gaan betalen. Door de nadruk op deze maatregel te leggen wordt de lezer al een bepaalde richting in gestuurd en het ligt voor de hand dat de kiezer niet blij is met een maatregel als deze. De titel van het artikel sluit dan ook aan bij de strekking van het artikel: '*Duurdere zorg dreigt*' klinkt niet veelbelovend voor de kiezer. Een ander artikel op de website van *RTL* spreekt over '*een boete op onnodig bezoek aan eerste hulp*' en lijkt wederom aan te sluiten op de negatieve interpretatie van het pdf-document over de plannen in de zorg. De voornamelijk negatieve strekking van artikelen die via *RTL* in de media komen lijken er toe te leiden dat de toon rond de discussie over de zorgplannen een negatieve wordt. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de reacties onder de stukken van *RTL* die voornamelijk de plannen afkraken en negatief reageren op de voorstellen.

Wat ook opvalt is dat diverse media deze berichtgeving in die hoedanigheid overnemen. Niet alleen de informatie uit het document wordt door de kranten gebruikt, maar ook de inhoud

van de berichten wordt grotendeels overgenomen en komt overeen met het originele bericht van *RTL Nieuws*. Zo kopt het *Algemeen Dagblad*: 'Lek in Formatie: mensen meer laten betalen voor zorg' en laten ook *de Volkskrant* en het *NOS* zich in dergelijke bewoordingen uit over het document. Deze negativiteit kan voor 'het lek' gunstig uitpakken als het daadwerkelijk is gelect om dit voorstel in een negatief daglicht te stellen. Nog diezelfde avond reageerden de PVV en de SP tegenover de *NOS* op deze plannen waardoor er veel aandacht aan de zorgplannen is besteed (*NOS*, 2012, 10 okt.). Aan de andere kant kan het ook juist de bedoeling zijn om via deze weg en door middel van het delen van deze informatie te peilen hoe er gereageerd wordt op verschillende voorstellen. Omdat het onofficieel naar buiten is gebracht kan het document nog genuanceerd worden, zonder dat dit iemand aangerekend wordt.

Een tweede reden waarom deze informatie naar buiten gebracht is zou volgens André Rouvoet (Christen Unie) en Anne Bos (Centrum Parlementaire Geschiedenis) zijn om de pers tevreden te houden. Zo stelt Bos in een analyse in *de Volkskrant* genaamd *Formatiewatch* (2012, 10 okt.) dat er af en toe 'een bot wordt toegeworpen' zodat de journalisten niet zelf iets gaan verzinnen. Belangrijke thema's zoals de woning- en arbeidsmarkt moesten volgens haar op dat moment nog besproken worden en het thema zorg diende in dit geval als afleiding zodat de pers iets had om over te schrijven. Rouvoet stelt daarnaast dat het inderdaad niets hoeft te zeggen dat er informatie over de zorgplannen naar buiten komt. Hij zegt namelijk dat je niet weet wat er níet uitlekt. Het zou dus heel goed een strategische zet kunnen zijn om de media tevreden te houden.

Tot slot is het opvallend dat *RTL Nieuws* deze informatie in handen heeft gekregen en niet traditionele kwaliteitsmedia zoals *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad* of *Trouw*, die van oudsher meer politieke informatie bieden dan populaire media waaronder de *RTL* groep geschaard kan worden. Een populair medium als *RTL* zou zich meer richten op amusement in plaats van op politieke informatie (Bakker & Scholten, 2009: pag. 19-21). Op basis van deze redenering ligt het voor de hand dat een kwaliteitskrant eerder achter zulke gevoelige informatie komt omdat zij zich veel meer dan populaire kranten richten op politiek nieuws.

4.3. CASUS 3: BELEIDSONTWIKKELING WIETPAS

Het Nederlandse drugsbeleid is wereldwijd één van de meest tolerante. Het gebruik van softdrugs wordt bijvoorbeeld gedoogd. In tegenstelling tot omringende landen als Duitsland en België, maar ook Frankrijk en Groot-Brittannië is softdrugs in coffeeshops vrij verkrijgbaar. Vooral in de grensgemeenten, bijvoorbeeld Heerlen, Maastricht, Bergen op Zoom en Roosendaal, en in Amsterdam ervaart men veel overlast van het zogenaamde 'drugstoerisme' (Intraval, 2009). Om deze problematiek aan te pakken wilde de Nederlandse politiek de 'drugsmarkt'

verder reguleren door coffeeshops tot besloten clubs om te vormen waar een lidmaatschap voor vereist is in de vorm van een wietpas (Wouters & Korf, 2011). Deze wietpas kan slechts aangevraagd worden bij de lokale coffeeshop op vertoon van een Nederlands identiteitsbewijs. Via deze weg moest de Nederlandse 'drugsmarkt' omgevormd worden tot een lokale markt waarbij de drugstoeristen geen kans hebben om in de coffeeshops hun aankopen te doen. Het uiteindelijke doel van deze maatregel is dat hierdoor de problematiek van 'drugstoerisme' in de grensgemeenten en overlast van coffeeshopbezoekers in andere steden zal afnemen.

Al snel bleek echter dat de invoering van de wietpas niet het gewenste resultaat opleverde. Uit onderzoek van Wouters en Korf (2011) onder Utrechtse wietgebruikers blijkt dat een wietpas voor hen geen optie is en dat zij hier geen gebruik van zullen maken. De belangrijkste reden die zij hiervoor geven is dat zij niet als drugsgebruiker geregistreerd willen staan. Ruim een derde van de ondervraagden gaven aan dat zij dan ergens anders hun wiet zullen kopen (gebruik maken van straathandel) en bijna 20% zegt dat zij zelf hun wiet zullen telen (pag. 19-20). Met andere woorden, de invoering van de wietpas lijkt op basis van deze antwoorden tot een verplaatsing van het probleem te leiden. Dat de wietpas ook daadwerkelijk voor een verplaatsing van de problemen heeft gezorgd blijkt uit de kritieken die naar aanleiding van de invoering van de pas in de media zijn gekomen. Zo maakt L1, de Limburgse omroep, in het artikel 'Nog steeds forse overlast na invoering wietpas' melding van een verdrievoudiging van drugsgelateerde overlast in de grensgemeenten Maastricht en Venray (2013, 20 maart).

Een omstreden beleidsmaatregel zoals de invoering van de wietpas zorgt voor veel opschudding en kent veel voor- en tegenstanders. Minister Ivo Opstelten (VVD) van Veiligheid en Justitie is als eindverantwoordelijke een belangrijke partij in deze kwestie. Hij was als minister groot voorstander van de invoering van de wietpas. De tegenstanders kwamen voornamelijk uit de 'linkerhoek', onder aanvoering van de Partij van de Arbeid, GroenLinks en SP.

'HAAGSE BRONNEN MELDEN DAT'

Over de wietpas is zoals vorige paragraaf aantoont veel geschreven en er spelen verschillende belangen omdat er veel voor- en tegenstanders zijn. Het lijkt er op dat er in deze casus sprake is van het genereren van aandacht voor het onderwerp 'de wietpas' omdat dit onderwerp nadrukkelijk in de belangstelling van de media is gekomen nadat er vertrouwelijke informatie is gelekt aan het *Algemeen Dagblad*.

Op 18 oktober 2012 meldt het *Algemeen Dagblad* namelijk het volgende in het artikel 'Wietpas minder streng voor Nederlandse klanten': *'Er is een compromis in de maak waarbij klanten zich niet meer verplicht hoeven te registreren, melden Haagse bronnen'*. Hiermee

refereren zij aan de mogelijke plannen om de in een aantal gemeenten ingevoerde wietpas als maatregel ongedaan te maken en deze dus niet landelijk in te voeren. De reden hiervoor is dat er veel weerstand tegen was vanuit coffeeshops die hun omzet zagen dalen en noodgedwongen personeel moesten ontslaan. Maar ook vanuit gemeenten en de politiek kwam veel kritiek omdat, zoals eerder beschreven, de invoering van de maatregel heeft geleid tot een illegaal circuit terwijl de pas juist bedoeld was om de problemen tegen te gaan.

De PvdA is één van de partijen die samen met andere links georiënteerde partijen vanaf de invoering fel tegenstander waren van deze maatregel. Dit blijkt onder andere uit de woorden van de burgemeester van Rotterdam, Ahmed Aboutaleb (PvdA), in gesprek met verslaggevers van *EenVandaag*: “*De wietpas functioneert niet en gaat niet functioneren en leidt tot meer overlast in gemeenten*”. Voor de PvdA was de kabinetsformatie een gelegenheid om de afschaffing van de wietpas ter tafel te brengen. Door deze informatie te lekken wordt de aandacht gevestigd op de wietpas in plaats van op andere onderwerpen. Naar aanleiding van deze vertrouwelijke informatie die naar buiten is gekomen is het nieuws van die dag gedomineerd door de wietpas. Naast de schrijvende pers hebben ook andere landelijke media hier aandacht aan besteedt. Bijvoorbeeld het *NOS Journaal*, *RTL Nieuws* en *EenVandaag* besteedden veel aandacht aan de doorgespeelde informatie over de wietpas.

Bovenstaande beschrijft de dominantie van de wietpas in het nieuws van die dag. Maar wat tevens opvallend is, is het feit dat de landelijke dagbladen, waaronder *de Volkskrant*, *Trouw*, *De Telegraaf* en de gratis kranten *Sp!ts* en *Metro* het bericht bijna letterlijk van het *Algemeen Dagblad* overnemen. De nadruk in het artikel in het *Algemeen Dagblad* ligt op het disfunctioneren van de wietpas, en deze strekking komt terug in de overige dagbladen. Zo hebben alle kranten bijvoorbeeld de volgende zin over genomen: “*VVD-minister Ivo Opstelten (Veiligheid en Justitie) noemde de wietpas onlangs nog 'een groot succes', maar de PvdA is altijd fel tegenstander geweest*”. Een duidelijk negatieve insteek van het artikel, vooral minister Ivo Opstelten komt er slecht vanaf doordat dit is overgenomen door de genoemde dagbladen.

Op basis van deze quote kan eveneens geconcludeerd worden dat de VVD geen belang heeft bij het lekken van informatie over de onderhandelingen met betrekking tot de wietpas. Na de invoering van de wietpas, ondanks alle kritieken, en de wietpas succesvol te noemen is het voor de VVD en vooral voor minister Opstelten een nederlaag als deze maatregel teruggedraaid moet worden. Daarnaast is de berichtgeving betreffende de wietpas negatief en wordt er gesproken over het terugdraaien van al ingevoerd beleid. Aannemelijker is dan ook dat tegenstanders van de wietpas, voornamelijk dus de linksgeoriënteerde partijen, een belang hebben bij het lekken van deze informatie.

De werkelijke reden is nog onduidelijk en ook is niet bekend wie deze informatie heeft gelekt, maar er kunnen wel een paar opvallende conclusies getrokken worden aan de hand van

deze casus. Het lijkt te gaan om het onder de aandacht brengen van een bepaald onderwerp, er wordt dus meer waarde gehecht aan dit onderwerp dan aan een ander onderwerp. Dat duidt er op dat het hierbij gaat om tegenstanders van de wietpas aangezien afschaffing voor de voorstanders gezichtsverlies betekent. Daarnaast duidt de manier waarop er over de wietpas gesproken wordt er op dat het lekken van de vertrouwelijke informatie waarschijnlijk in de hoek van de tegenstanders gezocht moet worden. Niet alleen hebben zij er belang bij dat dit beleidsvoorstel überhaupt wordt besproken, ook hebben zij er belang bij dat het nieuws in ieder geval niet positief is over de wietpas. In dit geval is de strekking van de artikelen zelfs ronduit negatief te noemen, vooral ook de verantwoordelijke minister wordt niet gespaard in de berichtgeving van de dagbladen. Tot slot is ook bij deze casus wederom één bron voldoende voor de overige media om de informatie over te nemen. Het ligt voor de hand dat bekend is wie deze bron dan is en dat deze dusdanig is te vertrouwen dat de informatie bijna letterlijk van het *Algemeen Dagblad* wordt overgenomen of het is in ieder geval gemakkelijk om deze informatie bevestigd te krijgen. Dat valt uiteraard niet met zekerheid te zeggen, het kan bijvoorbeeld ook zo zijn dat alle nieuwsmedia dit overnemen en refereren aan het *Algemeen Dagblad* als initiële bron om op die manier het nieuws niet te missen. Feit is dat de wietpas uiteindelijk niet landelijk is ingevoerd en dat de maatregel is teruggedraaid in de gemeenten waar het al ingevoerd was. Of de negatieve berichtgeving over de wietpas hier aan heeft bijgedragen is natuurlijk niet bekend, maar het is wel duidelijk dat het lekken van informatie heeft geleid tot een veelvoud aan aandacht voor het onderwerp.

4.4. CASUS 4: JACK DE VRIES ONDER VUUR

Steeds vaker lijkt politieke berichtgeving niet zo zeer over beleidsinhoudelijke informatie te gaan, maar over de personen die het beleid moeten uitvoeren. Persoonlijkheid boven inhoud blijkt steeds vaker terug te zien in de media. Een goed verhaal is volgens Aalberts (2011) belangrijk, maar minstens zo belangrijk is de manier waarop zij zich presenteren. Media en het publiek hechten waarde aan de persoon achter de politicus.

Aalberts (2011) noemt twee voorbeelden waaruit blijkt dat een goed voorkomen in de media van groot belang is om politiek succesvol te zijn. Allereerst noemt hij Pim Fortuyn als een politicus die zich kon presenteren als een toekomstig minister-president. Door zijn opvallende verschijning kreeg hij in korte tijd veel aandacht en werd hij snel bekend. Het tweede voorbeeld dat Aalberts noemt is het eerste televisiedebat in de jaren zestig in de Verenigde Staten. Op basis van televisiebeelden kozen kijkers massaal voor Kennedy als winnaar van het debat, terwijl de radioluisteraars Nixon als winnaar noemden. Hoe een politicus overkomt in de media is dus van groot belang.

Street (2004) beaamt deze trend van personalisering. Hij stelt dat vooral de opkomst van (elektronische) media er toe heeft bijgedragen dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de beoordeling en perceptie van politici. Namelijk dat zij veel vaker op uiterlijke kenmerken en persoonlijkheid worden beoordeeld dan op inhoudelijke standpunten (pag. 439). Hier proberen politici op in te spelen door zichzelf zo goed mogelijk te profileren in de media. Een zorgvuldig opgebouwd imago kan een politicus helpen bij het realiseren van zijn doelstellingen. Volgens Aalberts (2011) kan er ook een gevaar schuilen in het benadrukken van een bepaald imago. Journalisten kunnen volgens hem juist negatief gaan schrijven over politici juist omdat er te veel nadruk op gelegd wordt. Politici worden dan minder snel serieus genomen. Een voorbeeld hiervan is Emile Roemer, partijleider van de SP tijdens de afgelopen verkiezingsperiode. Hij profileert zich als een man die de taal van het volk spreekt en bevestigt dit keer op keer. Door zijn volkse uitstraling wordt er getwijfeld aan zijn geschiktheid als politiek leider. Daar boven op komt dat zijn Engels niet zo goed bleek te zijn als men verwachtte (*“en now we sit with the baked pears”*). Plots wordt dit een thema tijdens de verkiezingscampagne omdat men afvraagt of hij als man van het volk wel ‘presidential’ genoeg zou zijn en de intelligentie bezit om een geschikte premier te zijn zoals in een artikel in *de Volkskrant* openlijk wordt gedaan (Visser, 2012).

Tot slot is er nog een laatste probleem voor wat betreft het zorgvuldig opbouwen van een bepaald imago. Alles moet tot in de puntjes kloppen en de daden moeten overeenkomen met de woorden. Dat is wellicht nog de meest lastige taak voor een politicus, een consistente lijn uitzetten. Wanneer bekend wordt dat een politicus iets heeft gedaan wat in strijd is met het huidige imago kan dit er voor zorgen dat zijn of haar imago grote schade oploopt. Dat is namelijk het geval geweest bij Jack de Vries. Als staatssecretaris was hij verbonden aan het ministerie van Defensie en jarenlang gold hij als de ‘spindoctor’ van toenmalig CDA-leider Jan Peter Balkenende. Onder leiding van Balkenende en indirect De Vries groeide het CDA uit tot de grootste partij van Nederland, een partij die stond voor ‘normen en waarden’ in Nederland en een partij die ‘het gezin als hoeksteen van de samenleving’ zag. In dat licht bezien is het extra pijnlijk dat juist staatssecretaris De Vries, die wordt gezien als de man achter de wederopstanding van het CDA, zo het eigen imago onderuit haalt met zijn buitenechtelijke affaire met een collega van het ministerie van defensie.

De affaire van De Vries met een medewerkster was voor het CDA een pijnlijk moment. Het zorgde ervoor dat De Vries buitenspel werd gezet. De partij maakte een slechte beurt en het CDA had dit ongetwijfeld liever binnenskamers opgelost. De volgende paragraaf beschrijft de gang van zaken rond het openbaar worden van de affaire van De Vries.

JACK EN MELISSA

Op 10 mei 2010 brengt *RTL Boulevard* het nieuws naar buiten dat staatssecretaris van defensie Jack de Vries het huis is uitgezet door zijn vrouw. De reden hiervoor zou een buitenechtelijke relatie zijn met een medewerkster van ditzelfde ministerie. *De Telegraaf* bevestigt een dag later dat het inderdaad gaat om een buitenechtelijke relatie met een medewerkster.

De Vries staat bekend als de man achter de wederopstanding van het CDA en wordt gezien als een begenadigd mediastrateeg. In die positie heeft hij Jan Peter Balkenende met succes bijgestaan in zijn kandidatuur voor het premierschap. Het CDA, dat gebouwd is op standpunten als 'normen en waarden' en het 'gezin als hoeksteen van de samenleving', moet het dan ook flink ontgelden op het moment dat naar buiten komt dat een prominent CDA-lid een buitenechtelijke relatie blijkt te hebben. De landelijke media duiken er boven op en er is geen krant of andere nieuwsvoorziening die de berichten niet overnemen waardoor dit nieuws de journaals, dagbladen en nieuwssites domineert.

Het voorval is extra pijnlijk vanwege de achtergrond van Jack de Vries als campagneleider van het CDA. Vanwege deze functie worden zijn daden onder een vergrootglas gelegd en scherp veroordeeld omdat onder zijn leiding het CDA de nadruk heeft gelegd op de eerder genoemde normen en waarden en het gezin als één van de belangrijkste elementen van onze maatschappij. Onder grote druk van alle media aandacht moet De Vries dan ook met een reactie komen en op 11 mei 2010 bevestigt een woordvoerder van De Vries dat de oorzaak van zijn problemen in de privésituatie gezocht moeten worden in 'een relatie op de werkvloer'. *De Telegraaf* weet dan ook diezelfde dag nog te melden dat het volgens 'insiders' gaat om Melissa Goede, adjudant van staatssecretaris De Vries.

Wat als eerste opvalt rond de berichtgeving over de affaire van staatssecretaris De Vries is de timing van het naar buiten brengen van de affaire. Slechts vier weken voor de verkiezingen bracht deze affaire het CDA flinke imago schade. Toenmalig CDA-leider Jan Peter Balkenende noemde de affaire van De Vries een privéaangelegenheid, waarmee hij wilde aangeven dat dit iets is wat De Vries voor zichzelf moet oplossen. Door de massale media aandacht komt de nadruk echter op deze affaire te liggen in plaats van op de campagne van het CDA. Het lijkt dan ook zeker dat iemand gebaat is bij het 'uitschakelen' van Jack de Vries in de weken voorafgaand aan de verkiezingen. Campagneleider De Vries moet zijn taken neer leggen in deze verkiezingstijd en houdt zich nog slechts bezig met zijn functie als staatssecretaris van defensie. Opvallend is ook dat *Elsevier* in december 2010 meldt dat minister van defensie, Eimert van Middelkoop van de Christen Unie, al langer op de hoogte was van de relatie tussen De Vries en zijn adjudant maar dit niet heeft gemeld. Hij speelt dan ook een belangrijke rol in deze kwestie, maar heeft zich al die tijd op de vlakte gehouden. Ten eerste is het opvallend dat hij al maanden op de hoogte was van de affaire en dat het nu pas, vlak voor de verkiezingen, naar buiten komt.

Ten tweede valt op dat minister Middelkoop geen onderwerp van discussie is terwijl het een delicate kwestie betreft op zijn ministerie en hij volledig buiten schot blijft tot het artikel in *Elsevier* in december 2010. Ruim een half jaar nadat de affaire aan het licht is gekomen.

De berichtgeving rond de affaire van Jack de Vries doet dan ook vermoeden dat er bewust op de man is gespeeld en dat er doelbewust informatie gelekt is op een moment dat dit voor Jack de Vries en zijn partij het slechtst uit kwam. Street (2004) benoemde de verschuiving in politieke berichtgeving en benadrukt dat het persoonlijke leven van politici steeds vaker een rol speelt in de berichtgeving over politici. In dit geval kunnen we stellen dat het privéleven van Jack de Vries onder een vergrootglas is komen te liggen en dat de politieke kwaliteiten van De Vries in deze kwestie buiten beschouwing worden gelaten. Er wordt slechts gesproken over zijn bijdrage aan de campagne van het CDA en het imago van het CDA op het moment dat dit de affaire extra saillant maakte. Met andere woorden, de nadruk in de berichtgeving ligt op de normen en waarden die hoog in het vaandel staan bij het CDA.

Het tweede opvallende aan de berichtgeving over deze affaire is het feit dat er steeds nieuwe informatie naar buiten komt over Jack de Vries en Melissa Goede. Hierdoor lijkt het alsof het een strak geregisseerd verhaal is. Op het moment dat *RTL Boulevard* meldt dat Jack de Vries een affaire heeft met zijn adjudant is er in feite nog niets bekend over deze affaire. Op dat moment is zelfs nog niet duidelijk of de berichtgeving überhaupt klopt. Dankzij alle media aandacht is De Vries genoodzaakt om te reageren, en bij monde van een woordvoerder laat hij diezelfde dag weten dat het verhaal in *RTL Boulevard* inderdaad klopt. Vervolgens volgt de berichtgeving elkaar op en is er iedere keer iets nieuws te melden rondom de affaire. Zo wordt later die dag bekend dat hij op de kazerne verblijft omdat hij bij zijn vrouw niet meer welkom zou zijn. Hij zou nergens anders terecht kunnen in verband met de strenge beveiliging van politici. Vervolgens meldt *De Telegraaf* later die dag dat zij weten wie de minnares van De Vries is. Wat volgt is wederom een sneeuwbaaleffect in de berichtgeving van nieuwssites en wordt dit bericht door alle grote nieuwsorganisaties overgenomen. Een dag later, op 12 mei 2010, gaat *De Telegraaf* nog een stap verder en gaan zij in op de affaire tussen de twee medewerkers van het ministerie van defensie. Zo hebben zij een interview met de ex-vriend van Melissa Goede waardoor de affaire wederom hoog op de nieuwsagenda staat.

Door al deze publiciteit en de speculaties rond Jack de Vries en Melissa Goede wordt zijn positie langzamerhand onhoudbaar. Op 11 mei legde De Vries zijn taken voor de campagne van het CDA neer. En worden er ook door diverse dagbladen vragen gesteld bij het functioneren van De Vries als staatssecretaris van defensie. Zo citeert *Algemeen Dagblad* Wim van den Burg, voorzitter van de militaire vakbond AFMP: "*Staatssecretaris Jack de Vries moet opstappen. Door zijn privéproblemen heeft hij geen tijd meer om zich aan defensiezaken te wijden. Hij heeft aan gezag verloren, hij is zijn geloofwaardigheid kwijt.*"(2010, 13 mei). Terwijl premier Balkenende

op 12 mei nog vertrouwen uitsprak in zijn partijgenoot, blijkt op 14 mei 2010 dat dit overbodig is geweest. Door de aanhoudende publicitaire druk heeft Jack de Vries besloten zijn werkzaamheden als staatssecretaris van defensie neer te leggen.

Het lijkt er dus op dat het wereldkundig maken van de affaire van Jack de Vries met Melissa Goede een goed getimede actie is geweest om Jack de Vries en het CDA, politieke schade te berokkenen. Ondanks het feit dat Jack de Vries al weken niet meer bij zijn vrouw Harriët thuis woonde, en ook minister van defensie Eimert van Middelkoop al maanden op de hoogte was van de affaire, lekte dit nieuws pas vier weken voor de verkiezingen uit. Terwijl de partijen flink campagne voerden werd Jack de Vries, en indirect het CDA, vleugellam gemaakt. Waar het CDA zorgvuldig aan een imago als gezinspartij had gewerkt was dit door het uitkomen van dit nieuws in één klap verwoest. Naast de timing van het uitlekken doet ook de manier waarop de berichtgeving is verlopen vermoeden dat het hier gaat om een geregisseerd lek. Toen eenmaal bekend was dat er een affaire bestond tussen De Vries en Goede kwamen steeds meer details via diverse landelijke media naar buiten en werd de publicitaire druk langzaam maar zeker opgevoerd. Met als gevolg dat Jack de Vries in eerste instantie zijn taken als campagneleider van het CDA neerlegde, en vervolgens ook aftrad als staatssecretaris van defensie. Het is onduidelijk waar het lek zich precies bevindt, maar het lijkt er sterk op dat dit gericht is geweest op de persoon van Jack de Vries. Tegenstanders hadden er alle baat bij om Jack de Vries in een kwaad daglicht te zetten om op die manier te profiteren van de verstoorde verstandhouding binnen het CDA en het geschade imago.

4.5. CASUS 5: MILJOENENNOTA LEKT ALTIJD UIT

Het is gebruikelijk dat externen, zoals fractiemedewerkers en externe deskundigen, vooraf inzicht krijgen in de begrotingsplannen van het kabinet voor het komende jaar. De miljoenennota wordt in dat geval (gedeeltelijk) onder embargo verstrekt. Wat onder embargo wordt verstaan is niet geheel onduidelijk. De meest gehanteerde definitie van embargo is volgens Van Dale: *'Verbod om tot een bepaalde datum te publiceren uit gegeven informatie'*. Deze definitie sluit dus de verspreiding van de informatie niet uit. Dat wil zeggen, intern mag de informatie gedeeld worden, mits er niets openbaar gemaakt wordt. De commissie Prinsjesdagstukken (2010) stelt in hun rapport 'Publiek Geheim' dat het inconsistente gebruik van het woord embargo kan leiden tot problemen. Zolang niet duidelijk is welke bevoegdheden behoren bij de stukken die onder embargo worden verspreid bestaat de mogelijkheid dat de informatie toch in de openbaarheid komt (pag. 16).

Er zijn inderdaad problemen met betrekking tot het uitlekken van de begrotingsplannen van het kabinet. Het lijkt inmiddels traditie dat de plannen al naar buiten komen voordat deze

officieel gepresenteerd kunnen worden. De commissie Prinsjesdagstukken (2010) heeft een reconstructie gemaakt van het uitlekken van de Miljoenennota door de jaren heen. Al in de jaren '50 van de vorige eeuw werd er melding gemaakt van de kabinetsplannen nog voordat deze gepresenteerd waren. Vanaf de jaren '90 worden er echter steeds vaker en meer delen uit de Miljoenennota gepresenteerd. Dat komt volgens de commissie omdat sinds dat jaar de algemene beschouwing slechts een week na de presentatie van de Miljoenennota wordt gehouden, waar dat voorheen altijd drie weken na de presentatie was. Dit houdt in dat kabinetsleden eerder de vertrouwelijke stukken verstrekt krijgen dan de pers om zich goed te kunnen voorbereiden. Dat leidt er volgens de commissie weer toe dat er vaker gelekt wordt dan in de jaren hiervoor (pag. 17-19).

Tot 2004 was het uitlekken van informatie over de begrotingsplannen echter amper een issue. Tot die tijd verschenen er slechts enkele details uit de plannen. In 2004 werd volgens de commissie Prinsjesdagstukken (2010: pag. 19) voor het eerst de volledige Miljoenennota voor de officiële presentatie openbaar gemaakt. En in 2005 hadden diverse media zelfs een week voor de presentatie van de Miljoenennota al de beschikking over de stukken. Omdat alleen de fractievoorzitters op dat moment een gewaarmerkt exemplaar hebben ontvangen dat onder embargo is verstrekt kan de conclusie al snel getrokken worden dat één van de veertien fractievoorzitters deze informatie heeft doorgespeeld. In 2007 vervolgens, meldde *RTL Nieuws* dat zij beschikten over de papieren versie van de Miljoenennota. Deze konden zij echter niet op internet plaatsen omdat er merktekens in de gelekte versie zaten waardoor de bron gemakkelijk achterhaald kon worden. In 2008 weigerde *NRC Handelsblad* de embargo-regeling te ondertekenen waardoor zij als enige medium informatie uit de Miljoenennota al plaatsten.

Tot slot is het nog opvallend dat pas sinds 2004 echt ophef is ontstaan over het uitlekken van (delen van) de Miljoenennota. De laatste jaren lijkt het er dan ook steeds meer op een sport om als eerste delen van de Miljoenennota openbaar te maken. Omdat het er ieder jaar iets verschijnt in de media over de Miljoenennota bespreekt de volgende paragraaf welk medium de primeur had, wie diegene is die de informatie naar de pers zou hebben gelekt, en wat hun motieven geweest kunnen zijn.

WIE LEKKEN? EN WAAROM?

De Miljoenennota 2010, gepresenteerd in september 2009 was op de zondag voor Prinsjesdag uitgelekt via *RTL Nieuws*. *RTL Nieuws* heeft door de jaren heen een behoorlijke reputatie opgebouwd als het gaat om het publiceren van gegevens uit de Miljoenennota. Tot 2009 was *RTL Nieuws* namelijk vier keer de eerste als het gaat om het openbaar maken van (gegevens uit) de Miljoenennota. Dat het echter ieder jaar een strijd is blijkt uit een radiofragment op *NOS.nl*. Op

zondag 13 september 2009 belt *NOS* met Frits Wester waarin zij vertellen dat ook zij al een aantal gegevens uit de Miljoenennota hadden geplaatst, zelfs een dag voordat *RTL Nieuws* dit deed. Hierop reageert Wester als volgt: “*Dat klopt, hulde voor wie dit toekomt, maar vanavond hadden wij het hele stuk*”(NOS, 2009). Naar aanleiding van een volgende vraag, of het toch een domper is op de ‘feestvreugde’, van de verslaggever van de *NOS* reageert Wester vervolgens enigszins geprikkeld door te stellen dat het ook zeer belangrijk is om het gehele stuk te hebben zodat er meer achtergrondinformatie beschikbaar is en alles in een breder kader geplaatst kan worden.

Dat het belangrijk is om als eerste het nieuws te brengen is uiteraard geen verrassing. Ieder jaar wanneer er iets uitlekt nemen alle media de cijfers en stukken uit de Miljoenennota over met een verwijzing naar de officiële bron, het medium dat het als eerste bekend heeft gemaakt. Het medium met de primeur wordt in deze gevallen direct geciteerd zoals *Algemeen Dagblad* bijvoorbeeld als volgt doet: “*Miljoenennota opnieuw via RTL Nieuws uitgelekt*”. Vervolgens noemen alle media een aantal kernpunten uit deze Miljoenennota maar wel steeds met de verwijzing naar *RTL Nieuws*. In 2011 was het uitlekken van de Miljoenennota wellicht nog pijnlijker. Zo was de Miljoenennota niet in handen van een landelijk medium, maar was deze door een regionale journalist uit Gouda, Bram Talman achterhaald doordat hij het jaartal in de link van de website van de Miljoenennota 2010 had vervangen in 2011. Ook in dit geval is een duidelijke tendens te zien waarin alle landelijke media verwijzen naar degene die als eerste de originele Miljoenennota heeft gevonden. Verschillende media, waaronder *Trouw* en de *NOS* refereren aan Bram Talman en hebben een interview met hem geplaatst waarin hij uitlegt hoe hij aan de informatie is gekomen. *De Volkskrant* plaatst zelfs naar aanleiding van Talman’s vondst de gehele Miljoenennota online een dag voordat deze openbaar gemaakt zou worden.

Ondanks het feit dat alle media uiteraard het liefst zelf de primeur van de Miljoenennota brengen is het voor hen toch zeer belangrijk om de het nieuws over te nemen van degene die het nieuws als eerste heeft gevonden. Opvallend is dat er royaal verwezen wordt naar deze vinder. Voornamelijk in 2011 wordt Bram Talman door ieder medium persoonlijk geroemd om zijn vondst. Het is zelfs zo dat een aantal media, waaronder *de Volkskrant*, *Algemeen Dagblad* en *NOS* een interview met hem plaatsen in de krant of op internet. In tegenstelling tot een jaar eerder, waar wel wordt verwezen naar *RTL Nieuws* als ‘winnaar’ van de race om de Miljoenennota, maar Frits Wester slechts door *NOS* aan de tand gevoeld wordt over hoe hij aan de informatie is gekomen. De inslag van dit interview was tevens een stuk negatiever door te stellen dat niet *RTL Nieuws* de eerste was, maar dat de *NOS* als eerste met een aantal cijfers uit de Miljoenennota komt. Het lijkt er dus op dat men minder gul is met complimenten wanneer het een directe concurrent betreft, zoals in het geval van *RTL Nieuws*, dan wanneer het een regionale journalist betreft die normaal gesproken niets met parlementaire journalistiek te maken heeft.

Uiteraard hebben media er belang bij om de stukken van de Miljoenennota in handen te krijgen. Immers, een primeur zorgt voor erkenning en uiteindelijk is dat toch een belangrijk aspect van journalistiek. Wat echter de reden is van de personen die informatie doorspelen naar journalisten is minder duidelijk. Wat voor belang kunnen zij er bij hebben om de Miljoenennota één, of een aantal, dag(en) van tevoren al via de media naar het publiek te lekken. Na uitreiking is het vervolgens gebruikelijk dat journalisten via hen goed gezinde bronnen proberen te achterhalen wat er in de stukken staat. In veel gevallen lukt dat niet, omdat zij er geen belang bij hebben om zulke risico's te lopen. Iedereen moet namelijk tekenen voor ontvangst van de stukken en het is dus tot een selecte groep te herleiden als iets uitlekt. En toch gebeurt dit ieder jaar, terwijl lang niet ieder jaar duidelijk is wie nu precies welke stukken gelekt heeft.

In 2009 is men er achter gekomen wie een gedeelte van de stukken heeft doorgespeeld aan de pers. Het gaat hier om Paul Tang, woordvoerder van de afdeling financiën van de PvdA. Tang heeft de Macro Economische Verkenning (MEV) doorgespeeld aan een journalist van *RTL Nieuws*. Hij deed dit echter wel pas nadat hij van de journalist de bevestiging had gekregen dat deze al over de volledige Miljoenennota beschikte. Paul Tang was dus niet de eerste die informatie naar buiten heeft gebracht. Eerder al moet iemand uit één van de fracties stukken hebben gelekt naar de pers. De commissie Prinsjesdagstukken (2010) heeft uit interviews met fractiemedewerkers niet kunnen achterhalen waar het lek precies zit. Wel stellen zij dat bijna iedere fractiemedewerker afzonderlijk en actief door de media zijn benaderd met het verzoek om de Prinsjesdagstukken of informatie daaruit te mogen ontvangen (pag. 48).

Omtrent het uitlekken van de Miljoenennota in 2011 is het lastig om te zeggen of deze daadwerkelijk met opzet is uitgelekt. Doordat dit via een website naar buiten is gekomen die, al dan niet toevallig voortijdig werd ontdekt, is het niet met zekerheid te zeggen of dit met opzet is gedaan. Zo spreken de betrokkenen van 'knuligheid ten top' en een 'wanvertoning'. Nergens wordt echter geïmpliceerd dat de informatie met opzet naar buiten is gekomen. Het is verder opmerkelijk dat een regionale journalist de informatie vindt en niet iemand van de landelijke media waar de meeste fractiemedewerkers een goed contact mee onderhouden. Anderzijds kan dit er juist op duiden dat de Miljoenennota met opzet openbaar is gemaakt. In 2009 wist iedereen wie een gedeelte van de Miljoenennota aan *RTL Nieuws* had doorgespeeld. Dit wist men onder andere doordat er een watermerk in de stukken gedrukt stond, waardoor iedereen kon zien dat het vanuit de PvdA afkomstig was. Daarnaast was het algemeen bekend dat Tang en Wester op goede voet met elkaar stonden. Tang had dan ook, bij wijze van grap, verklaard aan Wester dat wanneer *RTL* de Miljoenennota zou bezitten hij de MEV aan Wester zou overhandigen. Uiteindelijk heeft hij de daad bij het woord gevoegd waardoor het voor betrokkenen niet lastig was om te achterhalen dat hij diegene was die de informatie met een journalist had gedeeld.

Tot slot is het opvallend dat de Miljoenennota in 2012 een keer niet is uitgelekt. Volgens *de Volkskrant* (2012, 16 sept.) komt dit grotendeels door het feit dat Prinsjesdag grotendeels wordt overschaduwt door de formatie. Omdat het kabinet op dat moment demissionair was, waren er geen nieuwe besluiten te melden waardoor het een 'nieuwsloze' Prinsjesdag was. Uiteraard was het voor journalisten niet lastig om te bedenken dat er weinig nieuwe besluiten bekend gemaakt zouden worden door een demissionaire regering. Het duidt er echter wel op, dat wanneer er wel veel nieuws in de Miljoenennota staat, journalisten dit dus bevestigd krijgen van hun bronnen binnen de fracties. Dit leidt uiteindelijk tot de 'race' om de primeur zoals deze sinds 2004 is ontstaan. Tevens lijkt het er op dat anonieme bronnen, zoals in het geval van Paul Tang, op een goede voet staan met journalisten waardoor zij wellicht eerder geneigd zijn om informatie te delen met hen. Dit zou mogelijk een verklaring zijn wat hun motieven zijn om de Miljoenennota te lekken naar de pers. Hun partij, maar ook de anonieme bron zelf, kan namelijk schade oplopen wanneer uitkomt dat zij de informatie hebben gelekt. Dat het uiteindelijk uitkomt is namelijk niet ondenkbaar, dat ligt meer voor de hand dan in andere gevallen waarin informatie anoniem gelekt wordt. Allereerst worden de stukken in beperkte oplage verspreid binnen de fracties en ten tweede bevatten deze ook nog eens een watermerk waardoor in principe valt te achterhalen waar het lek zich bevindt. Journalisten tevreden houden lijkt dan ook één van de belangrijkste redenen om deze informatie te lekken. Een goede verstandhouding is namelijk voor zowel journalisten als politici belangrijk.

4.6. CONCLUSIE

In de eerste casus lijkt een belangrijke oorzaak waardoor er informatie naar buiten komt, het feit dat er een tweespalt is ontstaan binnen het CDA. Onenigheid over de te varen koers is een bron van irritatie onder de leden. Door de achtergrond van het CDA, een middenpartij met zowel leden die politiek meer links of rechts georiënteerd zijn. Onenigheid over wie de partijleider moet worden heeft er in dit geval toe geleid dat iemand uit de school is geklapt over de interne strijd voor het partijleiderschap van het CDA. Maar waar twee kampen ontstaan zijn ook twee verhalen. In dit specifieke geval zijn er twee verhalen in de media verspreid, één via weekblad *Elsevier* en één via *NRC Handelsblad*. In *Elsevier* werd Verhagen geïnterviewd, waarin hij aangeeft zelf de beslissing genomen te hebben om geen partijleider te worden. Via *NRC Handelsblad* wordt een andere lezing van de gebeurtenissen verspreid. Zij weten op basis van anonieme bronnen te vermelden dat niet Verhagen zelf de beslissing heeft genomen, maar dat deze voor hem is genomen door Ruth Peetoom. Het verhaal in *NRC Handelsblad* is vervolgens het verhaal wat de media heeft gedomineerd in die dagen. Alle overige grote dagbladen hebben die

verhaal over genomen. Ondanks dat er dus meerdere bronnen zijn in dit verhaal, wordt er blijkbaar meer waarde gehecht aan de bron die *NRC Handelsblad* heeft gebruikt.

In de tweede casus valt direct op dat gevoelige informatie over de onderhandelingen met betrekking tot de formatie uitlekt via *RTL Nieuws* en niet via een kwaliteitsmedium. De reden hiervoor kan zijn dat *RTL Nieuws* als populair medium minder strenge eisen stelt aan bronnen en dit soort informatie sneller naar buiten brengt. Ook in dit geval lijken tegenstrijdige belangen de belangrijkste reden om informatie naar de pers te lekken. Doordat één partij, waarschijnlijk een links georiënteerde partij die de zorg hoog in het vaandel hebben staan, al vroeg een verhaal naar buiten heeft gebracht waarin een voor hen gunstige invalshoek in de media verspreid wordt. Op deze manier wordt het nieuws 'gemanaged' en lijkt het er op dat er doelbewust documenten naar de media worden gelekt die hun standpunten ondersteunen. Een andere, maar minder voor de hand liggende verklaring, is dat de formatiepartners zelf informatie lekken om de aandacht van iets anders af te leiden.

In casus drie is er slechts één verklaring mogelijk waarom er informatie bij de media terecht is gekomen. Namelijk, linkse georiënteerde partijen hebben er belang bij om de wietpas af te schaffen en brengen daarom een negatief verhaal via de pers die schadelijk is voor de verantwoordelijken achter de wietpas. Diverse prominente PvdA-leden hebben zich tevens uitgesproken tegen dit plan, waardoor het er alle schijn van heeft dat het lek in deze hoek moet worden gezocht. Het 'managen' van het nieuws, en daarmee dus een zo goed mogelijk verhaal verspreiden voor je eigen partij is in dit geval de belangrijkste reden om informatie te lekken naar de pers.

Rondom de affaire van Jack de Vries en Melissa de Goede zal waarschijnlijk nooit duidelijk worden waar precies het lek zit dat De Vries de das om heeft gedaan. Een mogelijke verklaring waarom deze informatie is gelekt, is eigenbelang. Eén van de medewerkers op het ministerie van defensie is er persoonlijk beter van geworden dat de affaire van De Vries naar buiten is gekomen. Een meer aannemelijkere verklaring is echter dat tegenstanders van De Vries dit nieuws naar buiten hebben gebracht om meer politieke redenen. De Vries als campagneleider van het CDA was een succesvolle combinatie. Andere politieke partijen die niet wilden dat het CDA wederom de grootste partij zou worden hadden er dus alle belang bij om de angel uit de mediacampagne van die partij zou worden gehaald. Door de affaire van De Vries te openbaren heeft zijn imago grote schade opgelopen, en indirect het imago van het CDA. Doordat de publicitaire druk in de dagen na het uitlekken van het nieuws zo groot werd is het uiteindelijke doel bereikt: De Vries legt zijn taken neer als campagneleider van het CDA en stapt even later ook op als staatssecretaris van defensie.

Tot slot speelt er in de laatste casus nog een ander belang een rol. Een belang die in de overige cases eigenlijk niet terug is gekomen. Het lijkt er namelijk op dat degene die stukken van

de Miljoenennota lekt hier persoonlijk niet beter van kan worden. Tevens kan het de partij grote schade berokkenen als blijkt dat iemand vanuit een partij de informatie heeft gelekt. Belangrijker in dit geval lijkt de relatie tussen politicus en journalist. In het geval van het uitlekken van stukken uit de Miljoenennota 2009 blijkt dat een goede relatie tussen journalist en politicus waardevolle informatie kan opleveren. Bij wijze van grap had Paul Tang van PvdA tegen Frits Wester van *RTL Nieuws* gezegd: “Als jij de Miljoenennota hebt, krijg je van mij de Macro Economische Verkenning”. Het ligt dan ook voor de hand dat dit soort dingen bewust doorgespeeld worden aan journalisten om de goede relatie te behouden. In sommige gevallen kunnen journalisten vervolgens weer iets terug doen voor de politicus op een later tijdstip.

Uit deze analyse is in een aantal gevallen min of meer duidelijk geworden in welke hoek het lek gezocht moet worden. In de meeste gevallen is het echter niet bekend wie dit precies zijn en welke posities zij bekleden. Wel blijkt uit deze analyse waarom deze personen informatie doorspelen aan de pers. De redenen kunnen worden ingedeeld in de volgende categorieën:

- Partijbelang voorop stellen, door negatieve informatie te verspreiden over een partijgenoot.
- Media aandacht verkrijgen door het ‘managen’ van informatie. Het meest gunstige verhaal voor jouw partij zo snel mogelijk in de media krijgen.
- Politieke strategie. Uitschakelen van een politieke tegenstander door belastende informatie op een perfect getimed moment naar buiten te brengen.
- Relatie politicus-journalist behouden. Primeur doorspelen aan journalist om vervolgens later te profiteren van de goede relatie om op die manier iets terug te krijgen voor de informatie die met de journalist gedeeld wordt.

Tot slot spelen media vervolgens een belangrijke rol in dit proces. Uit de analyse blijkt dat, wanneer een landelijk medium zoals *NRC Handelsblad* melding maakt van anonieme bronnen die Verhagen niet als partijleider willen, dit verhaal de overhand krijgt in overige media. Niet alleen het nieuws wordt overgenomen, maar in de meeste gevallen ook de gekozen invalshoek. Zo blijkt bijvoorbeeld bij de berichtgeving over de wietpas en de casus over het formatieproces, dat er in beide gevallen een heel negatief beeld geschetst wordt van de problemen. Deze negatieve invalshoek domineert vervolgens alle landelijke media. Dus niet alleen het feitelijke nieuws wordt overgenomen, maar ook de manier waarop de feiten gepresenteerd worden lijken in de meeste gevallen overeen te komen.

5. INTERVIEWS

Tijdens het transcriberen van de interviews is gebleken dat een aantal thema's vaak en sommige zelfs bij iedere respondent terugkeren en worden benadrukt als belangrijke punten in het werk van parlementair journalisten in Den Haag. Voornamelijk zijn de volgende thema's aan bod gekomen: de werkwijze van de Haagse journalistiek, de mate waarin nieuws van belang is, wie er lekken, hoe betrouwbaar de bronnen zijn en welke rol de redactie in dit proces speelt. Op basis van deze onderwerpen worden de resultaten van de interviews in dit hoofdstuk besproken.

5.1. VERANDERING IN HAAGSE JOURNALISTIEK

De Haagse journalistiek kent bepaalde routines en alhoewel die niet voor iedere journalist hetzelfde zijn, zijn er wel bepaalde elementen die veel respondenten benoemen bij hun werkzaamheden als journalist in Den Haag. Er hebben zich echter volgens de 'oude rotten' in het vak ook een aantal veranderingen voorgedaan die parallel lopen met politieke veranderingen in Nederland. Vooral de opkomst van Pim Fortuyn aan het begin van deze eeuw wordt aangewezen als een keerpunt in de parlementaire journalistiek. Waar voorheen de journalistiek draaide om verslaglegging van debatten en een vertaling van beleid naar de burgers is er sinds deze periode een verandering ontstaan waardoor de parlementaire journalistiek zich meer en meer richt op reacties van personen en het peilen van bepaalde onderbuikgevoelens in de samenleving dan op de pure verslaglegging van debatten en andere politieke evenementen:

Laten we zeggen dat er meer rekening wordt gehouden nu in de journalistiek met wat er onder de bevolking leeft en waar de pijn zit. Ik bedoel, overlast in de wijk kunnen ze hier mooi over praten, maar de mensen die in die wijk wonen, weten daar natuurlijk veel meer vanaf. Dat werd vroeger een beetje verwaarloosd. (R4)

Deze verandering komt met name door de onvrede over de regering onder leiding van minister president Wim Kok die Fortuyn wist te kanaliseren en zo een grote groep stemmers wist te mobiliseren. Hij gaf namelijk niet alleen politici de schuld van het niet luisteren naar het volk, hij legde ook een deel van deze schuldvraag bij de Haagse journalistiek. Op basis van deze kritieken hebben diverse redacties toen ook besloten om zich niet slechts op Den Haag te richten, maar ook op wat er in de rest van Nederland speelt:

(...) pas toen vielen de schellen van de ogen bij zowel de politiek als de journalistiek. Want het was niet alleen de schuld van de politiek in de ogen van Fortuyn (...) en zijn aanhang, maar ook van de

journalistiek. (...) Moeten we niet meer de straat op, de onvrede horen en daarmee naar de politiek gaan en kijken wat die ermee doet? (...) NOS Journaal heeft speciaal nog een redactie in Rotterdam gezet want die dachten: daar gebeurt het allemaal. (R4)

Ook andere respondenten onderkennen het belang van maatschappelijke contacten en staren zich niet meer blind op hun relaties in Den Haag. Juist de contacten die zij hebben door het land leveren veel en waardevolle informatie op. Het is niet zo dat het allemaal informatie is die direct voor een stuk gebruikt kan worden, maar vaak gaat het ook om achtergrondinformatie die dan later weer te gebruiken is:

Het is een grote informatiestrijd. (...) ik heb vanmiddag een broodje gegeten met een topper uit het bedrijfsleven en die vertelde mij een paar dingen. Die kan ik morgen wel in de krant gooien en dan is het prominent maar ik wacht nog net ff iets langer, dan weet ik nog liever iets meer. Ook in het besef dat ik waarschijnlijk de enige ben, dus dan komt het wel. (R3)

De verschuiving van de focus van parlementair journalisten heeft er dus ook toe geleid dat er een andere dynamiek is ontstaan in Den Haag. Waar voorheen de debatten en de relatie met bronnen in Den Haag die hier iets over konden vertellen centraal stonden, kijkt de parlementaire journalist nu vanuit een veel breder perspectief naar de punten die spelen. Dat zorgt er ook voor dat redacties zoals gezegd niet meer slechts bestaan uit journalisten die zich richten op het volgen van debatten maar zijn opgedeeld in specialisaties. Dit blijkt uit de reacties van journalisten van *NRC Handelsblad* en *de Volkskrant*. *NRC Handelsblad* bijvoorbeeld bestaat uit departementale redacteuren en politieke redacteuren. De departementale redactie houdt zich in dat geval echt bezig met de inhoudelijke verslaggeving van dossiers en debatten, meer de 'ouderwetse' vorm van parlementaire journalistiek. De politieke redactie houdt zich echter veel meer bezig met 'de rellen' zoals ze het zelf noemen. De voetbalverslaggeving, heel adhoc reageren op frictie binnen partijen of de coalitie.

Maar ook bij *de Volkskrant* wordt dit onderscheid gemaakt, zo blijkt uit het interview met een journalist van dit dagblad. Hij volgt de grootste partij en vooral ook de pijnpunten die kunnen ontstaan binnen het kabinet en waar dus nieuws uit te halen valt:

Ik volg de VVD. (...) en ik volg verder eigenlijk het machtsspel in het kabinet en alles wat een beetje, een beetje naar rottigheid neigt. (R3).

De dagelijkse gang van zaken verschilt echter per redactie. Zo zijn er redacties die zich vooral richten op het bewindslieden overleg op donderdagavond en de ministerraad op vrijdag (*de*

Volkskrant) en er zijn redacties die zich meer richten op het produceren van kort nieuws in de ochtenden voor de krant van die dag en 's middags aan langere stukken werken (*NRC Handelsblad*). De redactie van *RTL Nieuws* daarentegen richt zich juist weer meer op de grote ontwikkelingen op politiek vlak en negeert de 'kleinere' onderwerpen, maar dat heeft vooral te maken met het verschil tussen het medium televisie en de krant.

Er zijn natuurlijk ook overeenkomsten tussen de werkwijzen van parlementair journalisten. Eerder al is genoemd dat journalisten veel contacten hebben binnen Den Haag en het maatschappelijke veld waarin de politieke onderwerpen zich bevinden. Het onderhouden van de contacten wordt dan ook door alle geïnterviewde parlementair journalisten als één van de belangrijkste bezigheden genoemd:

Ik ben eigenlijk altijd met mensen aan het bellen, dus mensen binnen politieke partijen (...) of naar aanleiding van berichten die ik zie en daar wil ik meer over weten, of gewoon naar aanleiding van dat je weet dat er een agendamoment... je weet dat het sociaal-akkoord eraan komt, dan probeer je in de aanloop naar de presentatie van dat akkoord zoveel mogelijk over te weten. (R1)

Bij de overige redacties is het onderhouden van contacten en het bellen van mensen ongetwijfeld ook van groot belang. In de Haagse journalistiek wordt er echter nog meer waarde aan gehecht door de betrokkenen omdat de parlementaire journalistiek niet direct te vergelijken valt met redacties als economie of binnenlands nieuws. Een redacteur van *Trouw* zegt hierover:

Als je hier niet fulltime zit dan weet je niet zo goed waar je in terecht komt weet je wel, maar dat went wel heel snel. (...) binnen een paar weken ben je wel geacclimatiseerd omdat het gewoon, je moet mee. Het zuigt je op (...) het is een hele bizarre wereld. En onder andere vanwege het fenomeen waar jij onderzoek naar doet. (R5)

Ook andere parlementair journalisten laten zich hierover uit. Ze vertellen dat het er in Den Haag anders aan toe gaat dan bij andere onderdelen van journalistiek. Niet alle journalistieke gebruiken en regels zoals besproken in hoofdstuk twee zijn van toepassing op parlementaire journalistiek. Zo wordt er veel op achtergrondbasis gesproken, informele gesprekken die niet direct zijn op te hangen aan een persoon. Die zijn heel belangrijk voor het opbouwen en behouden van een netwerk van bronnen die, al dan niet anoniem, informatie verschaffen die van belang kan zijn voor een artikel of nieuwsitem:

Toen ik het vak in ging zei ik tegen mijn collega Arendo Joustra die nu hoofdredacteur is van Elsevier, hoe doe je dat Arendo, een netwerk opbouwen? Toen zei hij, lunchen, lunchen. En dat

klopt. (...) Het leuke van lunchen is (...) jij betaalt, jij bent in charge, je hebt iemand helemaal voor jezelf. (...) En als jij een persoon iets beter wilt leren kennen, en niet alleen over politiek lullen, maar ook wat is het voor iemand dan moet je daar ook een beetje in investeren. (R3)

DE 'RELLEN' EN DE KLASSIEKE VERSLAGGEVING

In de vorige paragraaf is besproken dat er, als gevolg van een verandering in politiek Den Haag ook een verandering binnen de parlementaire journalistiek is opgetreden. Tegenwoordig zijn er op eigenlijk iedere redactie wel twee verschillende soorten redacteuren die allebei over politiek Den Haag schrijven, maar beiden een andere invalshoek hebben. Bij *NRC Handelsblad* hebben ze dit verschil ook daadwerkelijk in functies uitgedrukt. Er bestaan departementaal redacteuren die zich richten op inhoudelijke zaken en dossiers die gaan over een bepaald ministerie (Respondent 2), en er zijn politiek redacteuren die zich, zoals gezegd, meer richten op 'de rellen' in het kabinet en de frictie die ergens ontstaat (Respondent 1). Ook de respondent die werkzaam is voor *RTL Nieuws* onderschrijft deze tweedeling:

Eigenlijk de eerste taak die je hebt als parlementaire journalist om wat hier gebeurt, wat hier besloten wordt, te vertalen naar de burgers toe. Want alles wat hier besloten wordt heeft op de één of andere manier invloed op jouw dagelijks leven. (R4)

Hiermee geeft hij de klassieke vorm van parlementaire journalistiek weer. Iets wat de respondenten die werkzaam zijn voor *NRC Handelsblad* omschrijven als de departementaal redacteur, het inhoudelijk volgen van zaken en dossiers. De respondent van *RTL Nieuws* stelt echter ook heel duidelijk dat er nog een andere kant is van parlementaire verslaggeving. Hij stelt net als de respondent van *NRC Handelsblad* die vooral 'de rellen' volgt, dat het inderdaad in veel gevallen draait om onderwerpen die zorgen voor sensatie. Het draait volgens hem om 'incidentenpolitiek', om hypes die door de media opgepikt worden:

Er is nu wel wat veranderd in de sfeer van dat debatten worden natuurlijk ook nog wel gevolgd, zeker als het belangrijke debatten zijn, maar er is veel meer incidentenpolitiek en daar krijgen wij als journalist de schuld van. Maar dat kan dus niet want eigenlijk wordt altijd door, per definitie door de politiek zelf de hype veroorzaakt. Wij pikken het op en misschien zijn er journalisten die het allemaal ietsje aandikken, (...) maar de oorzaak van een hype ligt altijd bij de politiek zelf. (R4)

De dagelijkse routines van de Haagse journalistiek verschillen per redactie. De dynamiek van het journalistieke proces in Den Haag kent wel een duidelijke rode lijn die door veel van de

parlementair journalisten wordt beschreven. Zo zijn er een aantal belangrijke eigenschappen die door de journalisten zelf genoemd worden als hele belangrijke. Vooral het opbouwen en onderhouden van een netwerk is volgens hen tegenwoordig zeer belangrijk, dit komt met name door de beschreven stijlverandering in de Haagse politiek en journalistiek. Tegenwoordig draait het vooral om goede contacten in het politieke veld. Minstens net zo belangrijk zijn de contacten binnen maatschappelijke organisaties die voor veel belangrijke informatie zorgen. Kortom, het draait vooral om het opbouwen en onderhouden van relaties die belangrijk zijn voor de informatievoorziening.

5.2. IEDEREEN DOET HET

De vorige paragraaf beschreef vooral de werkwijze van parlementair journalisten. Het verslaan van een debat is namelijk één ding, maar journalisten zijn op zoek naar primeurs en willen uiteraard als eerste het laatste nieuws melden. Hiervoor hebben zij goede contacten nodig en vaak willen deze bronnen hun informatie slechts delen als zij hierbij zelf buiten schot blijven. Deze paragraaf gaat in op een aantal concepten rondom het lekken van informatie. De voornaamste vraag is wie deze informatie doorspelen en waarom zij dit doen. Daarnaast is het belangrijk om een antwoord te krijgen op de vraag waarom journalisten zo afhankelijk zijn van deze informatie en hoe zij beoordelen of dit betrouwbaar is.

WIE LEKKEN INFORMATIE?

Het lekken van informatie is iets waar men niet gemakkelijk over praat. En dat is opvallend omdat iedereen die werkzaam is in Den Haag, of het nu journalisten zijn of politici of mensen die voor hen werken, zullen weten hoe het er aan toe gaat in Den Haag. Eerder al werd gezegd dat parlementaire journalistiek een andere tak van sport is vergeleken met overige journalistieke redacties. Een journalist van *Trouw* noemde het een 'bizarre wereld', juist ook vanwege het fenomeen van informatie lekken. Over het feit dat eenieder weet hoe het spel gespeeld moet worden zegt hij het volgende:

Dat zijn een beetje de krachten hier (...). En nu, die voorlichters zijn, ik wil niet zeggen sluw, maar die weten wel hoe de hazen rennen hier en hoe ze met je om moeten gaan. Af en toe hebben ze een kluij, hebben ze iets leuks voor je, en een andere keer houden ze de deur dicht. (R5)

Er wordt als het ware een spel om informatie gespeeld, waaraan iedereen mee doet binnen politiek Den Haag. Het is niet zo zeer dat alleen journalisten afhankelijk zijn van bronnen, ook

andersom is dit het geval, ook politici en hun medewerkers weten precies wat zij van journalisten kunnen verwachten omdat men elkaar ook vaak goed kent:

Mensen weten wat ze aan je hebben. Je kent de klappen van de zweep. Het zijn vaak langdurige contacten die je hebt met mensen en ja, het is wel topsport. Je moet niet gaan zitten klooiën. Ik vind ze allemaal erg lief, en zij mij ook, maar ze weten allemaal dat ik journalist ben en dat zij politicus zijn. Dus je weet wel wat je verantwoordelijkheid is. (R3)

Wat men aan elkaar heeft wordt door veel respondenten aangekaart als een belangrijk punt. Zonder het woord vertrouwensband te benoemen lijken zij hier op te doelen. De langdurige contacten van de respondent van *de Volkskrant* leveren hem duidelijk een voordeel op wanneer hij iets wil weten wat nog niet iedereen weet. Daarentegen gaf de respondent van *Trouw* aan dat voorlichters hem ook soms een 'kluif' toe werpen, zodat zij later wellicht hun verhaal kwijt kunnen bij diezelfde journalist op een moment dat dit voor hen noodzakelijk is. Voorlichters zijn dan ook een belangrijke groep binnen Den Haag waar journalisten hun nieuws verkrijgen. Iedere journalist belt op regelmatige basis met voorlichters:

Ik bel bijna nooit voorlichters (...) Nou, dat is niet waar trouwens. Ik bel wel. (...) Bij de politieke partij, bij de fracties zijn de voorlichters minder voorlichter en meer politiek assistent dan bijvoorbeeld bij een departement. (...) Onder Balkenende, toen waren ze heel belangrijk. (...) Ik bel dus meestal voorlichters of Kamerleden. (R1)

De rol van voorlichters kan dus door de jaren heen ook veranderen. Maar feit is dat zij een belangrijke bron van informatie blijven voor journalisten. Met name de voorlichters die de journalist van *NRC Handelsblad* benoemde, de voorlichters van de fracties, zijn politiek gezien veel meer geëngageerd en geïnformeerd, waardoor zij zeer goed op de hoogte zijn wat er binnen een partij gebeurt.

Niet alleen voorlichters geven informatie prijs. Het komt voor binnen alle lagen in Den Haag zo blijkt uit de reacties van diverse respondenten. Een journalist van *de Volkskrant* benoemde naast voorlichters bijvoorbeeld bewindspersonen en fractieleden als personen die hij vaak belt om iets te weten te komen. Afhankelijk van het onderwerp wordt er in dat geval een keuze gemaakt wie er gebeld wordt. In principe valt volgens hem overal wel iets te halen als het gaat om informatie. De respondenten gaven wel aan dat zij bijvoorbeeld één of twee vaste bronnen hebben die zij dan vaker bellen, omdat zij hier in de loop der jaren een goede band mee hebben opgebouwd. Maar in principe zijn zij zeker niet afhankelijk van een bepaalde groep mensen in Den Haag, anonieme bronnen bevinden zich in alle lagen van de Haagse politiek:

Het komt overal voor. Het komt vanuit partijen (...) maar het kan ook vanuit de top van de partij zijn, het kan vanuit de ministerraad zijn, het kan vanuit ambtenaren zijn, het kan vanuit het maatschappelijk veld zijn, mensen die ergens werken en vanuit die positie vaak contact hebben met een minister of topambtenaar of Kamerleden. Het kan overal vandaan komen. (R4)

Opvallend is dus dat respondenten aangeven dat het ook vanuit de top van de partij kan komen. Het lekken van informatie is toch een precair proces waarbij de verwachting is dat dit in schimmige achterkamertjes gebeurt zonder dat iemand anders hier wat vanaf weet. Het is echter zo'n wijdverbreid fenomeen dat niemand zich blijkbaar bezwaard voelt om informatie te delen met een journalist. Dit blijkt ook wel uit de volgende uitspraak van een journalist van *Trouw* op de vraag waar hij informatie bevestigd probeert te krijgen of nieuwe informatie probeert te halen:

Soms doe je het rechtstreeks met Kamerleden, soms doe je het met medewerkers, voorlichters. Maar zeker met kleine fracties (...), wat hier handig is, gewoon even langslopen bij de mensen. Ik bedoel, je kan met zo'n pas (Tweede Kamer) overal komen. Op de PVV na dan, daar kun je niet naar binnen, maar voor de rest kun je overal komen, dus het is heel makkelijk om even binnen te lopen, even af te tasten. (R5)

Dit ondersteunt ook de gedachte dat iedereen in Den Haag op de hoogte is van het feit dat er informatie gedeeld wordt met journalisten. De stelling: "iedereen weet hoe het werkt in Den Haag" is in eerste instantie wellicht wat kort door de bocht, maar een journalist die regelmatig langs loopt bij partijen en politici is voor iedereen zichtbaar.

WAAROM WORDT ER ANONIEM GELEKT?

Dat er binnen Den Haag, maar ook vanuit het maatschappelijk veld informatie wordt doorgespeeld naar journalisten was door verschillende voorbeelden al duidelijk geworden. Nu blijkt dat iedereen er aan mee doet lijkt de drempel om informatie door te spelen minder groot. Uit de documentenanalyse blijkt echter dat er in media nog altijd een soort stilzwijgende afspraak lijkt te zijn en dat de lezer er nooit achter komt waar die informatie precies vandaan komt. De redenen waarom zij dan toch mee doen aan het lekken van informatie, alhoewel dus anoniem, kunnen zeer divers zijn blijkt uit de antwoorden van de respondenten. Volgens hen zijn er vijf belangrijke redenen waarom mensen informatie lekken. Dit zijn: het strelen van eigen ego, een ander een hak zetten, besluitvorming beïnvloeden, proefballon oplaten (aftasten) en 'per ongeluk' informatie prijs geven.

Allereerst draait het volgens de respondenten om het strelen van hun eigen ego. Kortom, laten zien dat men iets afweet van een bepaald onderwerp en dat men dus een bepaalde mate van vertrouwen geniet binnen een partij waardoor ze op de hoogte zijn van de laatste besluiten. De journalist van *RTL Nieuws* benoemde in de vorige paragraaf al dat bijvoorbeeld backbenchers van een partij het fijn vinden om aan journalisten te laten weten dat zij ook veel afweten van een onderwerp. Ook de respondent van *Trouw* laat zich in dergelijke bewoordingen uit over deze reden als een belangrijke voor mensen om te lekken:

Sommige mensen willen ook wel heel graag laten merken dat ze wel veel weten. (...) Dat het prettig is om je eigen informatie in de krant terug te zien. (R5)

Een tweede reden die door meerdere respondenten genoemd wordt om informatie te lekken is een ander een hak te zetten. De respondent van *NRC Handelsblad* noemde als voorbeeld een casus waar zij aan gewerkt had met betrekking tot een intern conflict binnen GroenLinks. Zij had op dat moment bronnen die er baat bij hadden om Jolande Sap van GroenLinks te schaden en hebben de journalist toen van informatie voorzien. Uit haar verklaring blijkt dat het hier zeker ging om een ander een hak te zetten:

Ik heb bij dat Sap-verhaal ook niet, je hebt het misschien gelezen, maar ik heb er echt geen gemene dingetjes ingezet. Ik had er echt lage dingen in kunnen zetten. Ze hebben echt gemene dingen over haar gezegd, maar dan denk ik, nee, ik wil gewoon feitelijk dingen opschrijven. (...) dat maakt het veel sterker vind ik dan wanneer je dat gemene kinnesinne gaat schrijven. (R2)

Ondanks dat zij dus slechts een feitelijke berichtgeving van de gebeurtenissen binnen GroenLinks heeft weergegeven in de krant is dit wel schadelijk geweest voor Jolande Sap. De journalist van *RTL Nieuws* bevestigt dat hij ook vaak tegen komt dat men iets aan hem doorspeelt om er zelf beter van te worden, of dat de partij waar zij lid van zijn er beter van wordt. Zij doen dit volgens hem dan net als volgens R2 door een ander een hak te zetten, hetzij iemand zwart te maken, hetzij zichzelf zodanig te profileren dat dit voor de tegenstander negatief is.

Een derde reden waarom gelekt wordt, is om de besluitvorming over iets te beïnvloeden. Dat kan volgens de respondenten van *NRC Handelsblad* en *RTL Nieuws* zijn omdat een medewerker van een politici het bijvoorbeeld helemaal niet eens is met een besluit dat genomen wordt en door informatie te lekken wordt dan geprobeerd om op die manier het proces te beïnvloeden:

Bijvoorbeeld ambtenaren van het ministerie die in gewetensnood verkeren omdat het kabinet, hun minister, een besluit heeft genomen waarvan zij denken: dat is totaal fout en die het de ministers ook anders hebben geadviseerd, maar die dan toch doorgaat. (...) Dan heb je wel eens de kans dat als je dat voortijdig naar buiten laat lekken, dat dat hele plan nog niet uitgewerkt is en vervolgens wordt afgeschoten. Dus het is niet altijd om een ander een hak te zetten. (R4)

De vierde reden is om een eigen voorstel er doorheen te drukken bij een stemming volgens de journalisten van *de Volkskrant* en *RTL Nieuws*, of in ieder geval om te peilen hoe men tegen deze plannen aan kijkt:

Als proefballon, maar tegelijkertijd om de rest van de ministerraad onder druk te zetten want er ontstaat dan toch een situatie dat er over gepubliceerd wordt, twee dagen voordat die ministerraad er is, er wordt veel aandacht aan besteed. Zo zet je natuurlijk andere bewindslieden onder druk om het toch maar goed te keuren. (R4)

Wanneer er met deze gedachte informatie gelekt wordt, komt dit veel minder voort uit een moreel plichtsbesef, en komt dit weer dichterbij een eigen belang of een partijbelang. Namelijk het beïnvloeden van een stemming over een voorstel door het vroegtijdig naar buiten brengen van informatie zodat je zeker weet dat er in aanloop naar de stemming media aandacht voor zal zijn. Maar het is net als in het eerste geval ook een reden waarin het beïnvloeden van een besluitvormingsproces een centrale plaats in neemt.

De laatste reden die de respondenten noemen heeft niet direct te maken met een belang vanuit de partij die informatie doorspeelt, maar meer met journalistieke trucs. Stuk voor stuk benoemden de journalisten een trucje die zij veel gebruikten om aan nieuwe informatie te komen: door een persoon op te bellen en een aantal details aan diegene te vertellen, proberen zij iemand waarvan zij denken dat die informatie bezit, onder druk te zetten om iets meer te vertellen. De legpuzzel noemen zij dit. Door steeds iemand anders te confronteren met bepaalde informatie hopen de journalisten dat er nieuwe informatie boven water komt:

Weet je wat ook vaak gebeurt, is dat wij iets weten he, zo'n klein dingetje van de legpuzzel en dan ga je bellen. En bij de volgende hoor je dit en bij de volgende hoor je dat. Niet allemaal, niet eens zo zeer bewust, maar mensen denken oh: als je dit al weet dan zal je dat ook wel weten. Dus he, dus zo zo gaat dat vaak. (...) En op een gegeven moment krijg je een heel grondig beeld (...), het komt dus wel eens voor dat je dan zoveel puzzel stukjes hebt dat er dan nog maar één of twee ontbreken. (R4)

Op die manier worden de personen die over de informatie beschikken als het ware onder druk gezet om deze informatie te bevestigen. Uiteindelijk verstrekken zij dus onbewust hele waardevolle informatie die anders voor journalisten onbereikbaar zou blijven. De respondenten stellen dat deze manier van informatie vergaren, of het zoeken van een bevestiging op deze manier heel vaak voor komt, alhoewel soms in een iets andere vorm en niet altijd terwijl diegene zich er niet van bewust is:

Ik bel wel eens woordvoerders die dan zeggen: ik kan niks zeggen. Dan zeg ik: als ik het zou opschrijven maak ik dan een grote fout? Dan zeggen ze nee. Dan kunnen zij zeggen ik heb niks bevestigd en dan weet ik dat hij het wel bevestigd heeft. (R1)

5.3. GEBRUIK VAN ANONIEME BRONNEN

Politici en overige personen met een belang in de politiek lekken dus informatie. Dat doen zij dus voornamelijk om vijf verschillende redenen. Maar om die informatie ook daadwerkelijk in de media te krijgen is moeilijk. Want waarom accepteren journalisten dat hen een verhaal op basis van anonimiteit wordt aangeboden? Dat maakt het lastig om hun werk goed uit te voeren. Zo kunnen zij hun verhalen niet aan iemand ophangen en is het een lastig en ondoorzichtig proces om zulke informatie bevestigd te krijgen. En toch wordt er door journalisten heel veel gebruik van gemaakt. Deze paragraaf beschrijft waarom journalisten zo veel gebruik maken van deze bronnen, hoe zij beoordelen of de informatie wel betrouwbaar is en wat het verschil is tussen de verschillende media.

JOURNALISTEN ZIJN AFHANKELIJK

Journalisten zijn afhankelijk van de informatie die ze aangeboden krijgen. Uiteraard is het ook de taak van een goede journalist om zelf nieuws te vergaren en zelf iets uit respondenten te krijgen. In de vorige paragraaf is dit bijvoorbeeld aan bod gekomen. Daar is beschreven hoe journalisten trucjes toepassen om achter bepaalde gevoelige informatie te komen. Belangrijk bij deze methode, is dat de journalist al in het bezit is van informatie en op basis daarvan verder kan bouwen aan een verhaal. Veel vaker komt het voor dat zij deze informatie (nog) niet bezitten en er dus ook helemaal geen weet van hebben. In dat geval moet hen iets ingefluisterd worden. Daarom is het onderhouden van een relevant netwerk ook zo ontzettend belangrijk in de Haagse journalistiek. Deze vaak langdurende relaties zijn zeer waardevol, vaak ook vanwege een bepaalde vertrouwensband. Zowel journalist als belanghebbende weten in dat geval wat zij aan elkaar hebben:

Kijk, ik heb met een paar goede bronnen die ik al heel lang ken gewoon op een gegeven moment een afspraak gemaakt. En gezegd van: al onze gesprekken hebben deze status. En als ik iets meer wil, als ik on the record een reactie wil, dan zeg ik het. Dus dan heb je wel een afspraak gemaakt, maar wel voor alle gesprekken. Anders moet je elke keer weer..., dat slaat nergens op. (R1)

Het is dus erg belangrijk dat de status van het gesprek duidelijk is. Anonimiteit moet volgens alle respondenten ten alle tijden gegarandeerd zijn, tenzij expliciet vermeld is dat het gaat om een officiële reactie die onder naam en toenaam in de media gebruikt kan worden. Alle respondenten zijn het er over eens dat het zo moet gaan. De respondent van *NRC Handelsblad* zegt het heel treffend: "Ik hoor niet wat er speelt als ik elk gesprek on the record in ga". Ook de redacteur van *de Volkskrant* denkt er zo over:

R: In ieder geval is de afspraak dat je off the record met elkaar spreekt.

I: Werkt u daar altijd aan mee als ze niet bij naam genoemd willen worden?

R: Altijd. Omdat ik weet dat het niet anders kan. (R3)

Zeker wanneer deze afspraak eenmaal gemaakt is, kun je die niet meer schenden. De bron moet zo goed als mogelijk anoniem blijven. Wel geven alle respondenten aan dat de hoofdredacteuren op de hoogte zijn. Zij weten over het algemeen niet wie de bron precies is, maar wel waar deze zich binnen Den Haag bevindt en in hoeverre deze een belang heeft bij het verspreiden van de informatie. De naam van de bron zullen de meesten echter nooit prijsgeven blijkt uit een voorbeeld over de berichtgeving rondom het aftreden van Jolande Sap als partijleider van GroenLinks:

Zij zeiden [de redactie, JdG]: maar wie zijn dat dan? Kamerleden, ex-Kamerleden? Mijn chef, Herman, zei toen: nee, we houden het hier gewoon bij. Een collega voelt zich anders niet prettig. Die bronnen moeten gewoon beschermd worden. (...) En dat is bronbescherming, want die mensen zitten nog steeds bij GroenLinks. (...) binnen GroenLinks zijn er nog steeds mensen die mij voor de grap zeggen: wie heb je nou gesproken, wie heeft dat nou gezegd? En dat is omdat er grote belangen op het spel staan. (R1)

De anonimiteit is dus altijd gegarandeerd. De enige mogelijkheid is dat er een fout wordt gemaakt door de journalist. Zo gaf de respondent van *RTL Nieuws* aan dat dit bijvoorbeeld het geval is geweest bij het uitlekken van de Miljoenennota in 2009. De naam van PvdA'er Paul Tang is toen door een technische fout bij *RTL Nieuws* uitgelekt. Ook de journalist van *de Volkskrant* heeft zoiets eens meegemaakt en geeft het volgende voorbeeld:

Ik heb nog niet zo lang geleden een keer een ongelukje gehad met een anonieme bron. Met wie ik ook nog bevriend ben, nog erger. In al die jaren Den Haag is er maar één politicus met wie ik bevriend ben en dat weet ook iedereen dus ik vertel je dit maar gewoon. Dat is Wim van de Camp, CDA-Kamerlid geweest en nu Europarlementariër, en wij praten op achtergrondbasis. En eens in de zoveel tijd bellen wij elkaar en twee keer per jaar eten wij bij elkaar thuis met onze wederzijdse partners en grappig genoeg gaat het dan nooit over politiek, of bijna nooit. En ik was een profiel aan het maken over Hans Hillen en ik zeg: (...) Wim, ik ben een profiel aan het maken over (...)Hans Hillen. En Wim die zegt nogal ongezouten wat hij van Hans Hillen vindt. Dus ik denk: zo, dat is interessant. (...) Ik tik dat op en Wim is zich niet bewust geweest, heb ik onvoldoende duidelijk gemaakt dat dit een on the record gesprek was. (...) ik zei: Wim, ik ben bezig met een profiel van Hans Hillen, een belrondje. En ik had nog de ontbrekende woorden moeten zeggen: ik wil je graag citeren en dat heb ik niet gedaan. Dat is een fout van mij. Dan ben je niet je bron kwijt en je vriendschap maare... dan mokt hij wel een poosje en dan laat ik het maar even een paar maanden zitten. (R3)

Fouten zijn dus snel gemaakt, dat is ook het gevaar van die contacten dat het voor sommigen haast een vriendschappelijke band kan worden waardoor de grens tussen on en off the record vaag kan worden, en zoals in het laatste voorbeeld ook totaal verkeerd geïnterpreteerd kan worden.

BEOORDELEN VAN DEZE INFORMATIE

Tot slot kan het voor journalisten lastig zijn om informatie te beoordelen op betrouwbaarheid. De verborgen agenda's van politici en andere belanghebbenden kunnen er toe leiden dat journalisten een eenzijdig beeld geven van een onderwerp. Zij zijn hier echter niet bang voor. Zo stellen zij dat zij op basis van ervaring en onderzoek altijd kunnen achterhalen of ze iets met die informatie kunnen, of dat zij hier nog extra informatie voor nodig hebben, bijvoorbeeld van een andere partij om een tegengeluid aan bod te laten komen zodat een artikel of item evenwichtiger is. Journalisten realiseren zich namelijk heel goed dat politici zich dankzij die stijlverandering heel erg bewust zijn van de aandacht die zij kunnen genereren van media. Zij laten zich niet lenen voor pr-praatjes:

Ik ben niet te koop. Daarmee bedoel ik niet dat mensen mij geld aanbieden voor pr-praatjes ofzo. Maar heel veel komen naar je toe omdat ze een idee hebben en het kwijt willen en publiciteit willen halen. (...) Maar eerst vaststellen of zo'n idee überhaupt een meerderheid kan behalen. Krijg je never nooit een meerderheid, dan ga ik er geen verhaal over maken, dan zet je de kijker op het verkeerde been. (R4)

Het is dus belangrijk dat het onderwerpen zijn die ook daadwerkelijk leven binnen de politiek. Een partij kan iets nog zo belangrijk vinden, maar als het een idee is dat bij voorbaat al kansloos is, dan kan de informatie nog zo betrouwbaar zijn, maar wordt deze toch lager gewaardeerd door journalisten. Ook de redacteur van *Trouw* laat zich in soortgelijke bewoordingen uit. Het is voornamelijk een inschatting hoe belangrijk bepaalde onderdelen zijn of het ook daadwerkelijk nieuws kan worden:

(...) Je kunt hier nooit op iemand z'n blauwe ogen afgaan. Dat kan hier kennelijk nooit, dus dan zal je toch bij andere mensen moeten gaan polsen van hoe ligt dat, (...) en hoe betrouwbaar is wat hij zegt. En ik merk, wat hier vaak gebeurt is: je hebt een willekeurig debat en daar staan tien onderwerpen op. En van grote tot kleine, en dan zijn er altijd wel partijen die proberen je dan te benaderen en één specifiek puntje er uit te lichten, wat zij dan belangrijk vinden. (...) je zoekt dus naar waar de discussie over gaat straks. (R5)

Over het algemeen geven de respondenten aan dat ze de belangrijkheid van nieuws in grotere mate een rol vinden spelen dan de betrouwbaarheid van iemand die ze iets vertelt. Vooral ook omdat het volgens hen niet of nauwelijks voorkomt dat iemand glashard liegt. Slechts één respondent kon een voorbeeld benoemen waaruit bleek dat een politicus stond te liegen. Deze noemde het voorbeeld over John Leerdam die op de radio beweerde dat een bekende terrorist was opgepakt terwijl die terrorist fictief was. Op dat moment liegt hij dus over het feit dat hij en zijn minister daarvan op de hoogte zijn terwijl iedereen achteraf kan zeggen dat dit absoluut niet klopt omdat die betreffende persoon niet bestaat. Liegen gebeurt niet vaak volgens de respondenten.

Ondanks dat er niet snel gelogen zal worden over onderwerpen kan de waarheid natuurlijk wel enigszins verdraaid worden. Dus om hun bronnen te beoordelen op betrouwbaarheid gebruiken de journalisten vooral hun ervaring:

Je hebt ook van mensen informatie, dat je het net even wat betrouwbaarder vindt dan bij een ander. (...) Door ervaring. Doordat je goede ervaring hebt met die mensen. Als jij denkt: nou die belazert mij niet, grof gezegd, of die informatie heb ik meestal wat aan. En als hij of zij wat opwerpt dan blijkt het achteraf ook te kloppen, dan weet je dat is een goede bron. (R1)

Dus op basis van persoonlijke ervaringen met een bepaalde bron durven journalisten sneller iets als betrouwbaar te bestempelen. Dat betekent echter niet dat zij dit ook altijd direct zullen overnemen. Vaak betekent een betrouwbare bron dat zij het verder uit gaan zoeken. Berichten op basis van één anonieme bron overnemen zegt niemand te doen. Allemaal hanteren de respondenten op dit gebied min of meer dezelfde stelregel: één anonieme bron is geen bron,

twee is een halve bron, en bij drie ga je overwegen het te publiceren. Slechts bij hoge uitzondering zouden ze deze regel loslaten. De journalist van *RTL Nieuws* noemde als hypothetisch voorbeeld dat hij iets wel direct zou overnemen als de minister-president iets naar hem lekt, maar dat dit nooit zal gebeuren. Bronnen kunnen dus nog zo betrouwbaar zijn, er moet altijd eerst gecheckt worden bij het liefst meerdere personen, en dan ook nog het liefst bij iemand met een ander belang dan diegene die het gelekt heeft.

6. CONCLUSIE & DISCUSSIE

Tot op heden is er slechts mondjesmaat onderzoek gedaan naar het gebruik van anonieme bronnen door o.a. parlementair journalisten. Er zijn artikelen geschreven over bronbescherming en dan met name waarom het belangrijk is dat journalisten het recht hebben om hun bronnen te beschermen. Vaak gaat het in zulke gevallen om klokkenluiders die gevoelige informatie openbaren omdat zij vinden dat het grote publiek hier recht op heeft. Hierbij moet gedacht worden aan recente voorbeelden zoals het lekken van gevoelige informatie door Wikileaks-oprichter Julian Assange en oud NSA-medewerker Edward Snowden. In deze gevallen gaat het om zeer gevoelige informatie die als staatsgeheimen worden beschouwd.

In de meeste gevallen worden de bronnen door journalisten niet bekend gemaakt terwijl dit vaak gaat om informatie die veel minder gevoelig ligt dan in hierboven genoemde gevallen. Ook in de verslaggeving van de Nederlandse politiek wordt veel gebruik gemaakt van anonieme bronnen. Opvallend is dat hier weinig tot geen onderzoek naar gedaan is. Slechts een gedateerd onderzoek uit 1985 heeft de relatie tussen politici en parlementair journalisten in Nederland onderzocht. Later is er nog onderzoek geweest dat zijdelings sprak over deze relatie, maar nooit dieper in is gegaan op anonieme bronnen. Dit onderzoek heeft het fenomeen lekken van informatie in de Haagse journalistiek onderzocht aan de hand een documentenanalyse en interviews met parlementair journalisten. De onderzoeksvraag luidde:

In hoeverre lekken politici en voorlichters vertrouwelijke informatie, hoe gebeurt dit en welke rol speelt dit binnen de Nederlandse parlementaire journalistiek?

Allereerst worden nu kort de belangrijkste resultaten uit de documentenanalyse en de diepte-interviews besproken. Vervolgens worden de resultaten teruggekoppeld naar de bestaande literatuur. Tot slot zal er worden ingegaan op de beperkingen van dit onderzoek en worden er aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

6.1. CONCLUSIE

Uit de krantenanalyse is gebleken dat één nieuwsverhaal de media domineert. In tegenstelling tot wat journalisten beweren. Zij zeggen namelijk dat zij nooit nieuws over zullen nemen van anderen tenzij ze dit gecheckt krijgen bij een bron. Dit onderzoek laat daarentegen zien dat zij óf allemaal dezelfde bron hebben, of toch informatie van elkaar overnemen. Uit de case studie is namelijk gebleken dat bijna alle media in alle cases hetzelfde verhaal vertellen. Weliswaar in iets andere bewoordingen, maar met steeds dezelfde strekking. Slechts één keer bleek dit patroon gedeeltelijk af te wijken. In het geval van Maxime Verhagen had *de Volkskrant* zelf nog een

analyse geschreven over de onrust binnen het CDA naast de reguliere berichtgeving die weer wel grotendeels overeenkwam met het originele bericht van *NRC Handelsblad*.

Uit de berichtgeving in de kranten bleek verder dat het niet gemakkelijk was om iemand aan te wijzen als degene die informatie heeft gelekt. Vaak wordt de bron met een schimmige omschrijving aangeduid in de media. "*Bronnen rond de top melden dat...*" of iets dergelijks. De respondenten onderschrijven dat zij dit expres doen, zodat in ieder geval niet voor de lezer duidelijk is van wie zij hun informatie hebben ontvangen. Zij zeggen dat ze door middel van creativiteit met hun omschrijving heel wat kanten op kunnen, terwijl het feitelijk juist is wat ze opschrijven. Ondanks dat dit wat schimmig bleef tijdens de analyse van de cases, leek het er op dat er vanuit veel verschillende hoeken wordt gelekt. Uit de analyse is gebleken dat er vanuit politieke partijen gelekt wordt door partijleden, maar ook door mensen die in de fractie zitten. De respondenten bevestigen ook dat er niet binnen de ene laag van politiek Den Haag meer gelekt wordt dan in een andere. Zij benoemen juist het feit dat iedereen hier aan meewerkt, ongeacht hun positie. De enige uitzondering die zij noemden was de minister-president en een aantal andere belangrijke ministers. De respondenten stellen dat zij niet persoonlijk naar de media lekken, maar dit laten doen door hun naaste medewerkers. Ook deze ministers zouden er vaak dus wel degelijk van op de hoogte zijn wanneer iemand informatie uit hun ministerie lekt. Op basis van de berichtgeving in de kranten leek het er op dat het lekken van informatie een geheimzinnig proces is waar slechts enkele personen van op de hoogte zijn. De werkelijkheid ligt volgens de respondenten geheel anders. Iedereen binnen politiek Den Haag is er van op de hoogte en doet er ook in bepaalde mate aan mee.

Dat uit de krantenanalyse bleek dat het vaak onduidelijk is wie er informatie hebben gelekt is volgens de respondenten een logisch resultaat. Want ondanks dat het binnen alle lagen van politiek Den Haag gebeurt, is het niet een vrij bespreekbaar onderwerp. Wanneer uitkomt wie welke informatie heeft doorgespeeld kan in sommige gevallen namelijk toch gevolgen hebben voor die persoon. Vandaar ook dat journalisten huiverig waren om aan dit onderzoek mee te werken. De journalisten die wel meewerkten gaven unaniem aan dat zij dan ook altijd de anonimiteit van hun bronnen garanderen. Ondanks dat het hier vaak niet om heel gevoelige informatie gaat, willen de bronnen zelden met naam en toenaam in de media komen. Journalisten houden zich hier altijd aan en vinden dit een ethische, onuitgesproken regel waar iedereen zich aan dient te houden. Zij benoemen dit zelfs niet aan hun hoofdredacteurs en houden het in dit geval vaak bij een vage omschrijving van waar de bron zich ongeveer bevindt.

Het niet benoemen van de bronnen heeft voor de journalisten vooral een praktische reden: zij horen niets van hun bronnen als zij zich niet aan deze regel houden. Veel bronnen voelen zich niet prettig als iedereen zou weten dat zij de informatie hebben doorgespeeld. Vaak kunnen zij hier ook op aangesproken worden als dit bekend wordt door partijleden of anderen

in de politiek. Naar aanleiding van de krantenanalyse en de interviews zijn er zes hoofdredenen naar voren gekomen waarom er gelekt wordt. Allereerst is gebleken dat er vaak informatie wordt gelekt wanneer er onrust heerst binnen een partij. In dit geval zijn er vaak twee kampen binnen een partij te onderscheiden die allebei hun eigen agenda proberen te promoten. Door informatie door te spelen aan journalisten proberen zij in de media te komen. Een tweede reden die door journalisten veel is genoemd is het strelen van een eigen ego. Voornamelijk personen die zich niet in de top van de partij bevinden gaan naar journalisten toe om te laten merken dat zij wel degelijk goed op de hoogte zijn van alle besluiten binnen de partij. De derde en vierde reden kennen een sterke samenhang. In dit geval gaat het enerzijds om het tackelen van plannen door het vroegtijdig naar buiten brengen van informatie. Dus voordat iets goed en wel is uitgewerkt wordt het plan dan al afgeschoten. Anderzijds gaat het om het aftasten van de opinie. Door een zogenaamd proefballonnetje op te gooien wordt gekeken of een plan kans van slagen heeft. De vijfde reden die zowel uit de krantenanalyse bleek, maar ook door journalisten werd genoemd als een belangrijke is het onderhouden van een goede relatie met journalisten. Op deze manier kunnen zij informatie via iemand naar buiten brengen als dit voor hen gunstig is. De tegenprestatie is dan dat zij af en toe de journalisten een primeur toespelen. Als laatste reden noemden de journalisten het toepassen van trucs. Door politici of voorlichters te bellen en te doen alsof ze al van alles op de hoogte zijn krijgen zij heel vaak bevestiging. In de meeste gevallen gaat het om giswerk en is het voor de journalist noodzakelijk om alle puzzelstukjes bij elkaar te zoeken.

Ondanks dat het een gevoelig onderwerp is weet iedereen in Den Haag dus wie er lekken. Zo goed als iedereen bespreekt op achtergrondbasis namelijk over zaken met journalisten. Weliswaar op basis van vertrouwelijkheid maar zij weten ook dat de journalisten een weg zullen zoeken om dit toch te publiceren, al zullen zij hun bronnen niet openbaar maken. Daarnaast zijn er diverse redenen achterhaald waarom er vanuit de politiek gelekt wordt. Deze redenen zijn zeer uiteenlopend en in sommige gevallen gebeurt het dus zelfs onbewust doordat de journalist doet alsof hij al alle informatie heeft. In ieder geval kan er geconcludeerd worden dat iedereen in Den Haag op de hoogte is van het lekken als algemeen fenomeen en dat velen hier ook aan mee doen in tegenstelling tot wat er vooraf aangenomen werd. Het lekken blijft echter een precair proces waardoor dit alleen gebeurt onder de strikte voorwaarde dat anonimiteit gegarandeerd is, iets waar journalisten altijd aan mee zullen werken omdat zij anders niets meer zullen horen. De achtergrondgesprekken vormen namelijk de basis voor bijna ieder nieuwsverhaal dat zij publiceren.

6.2. DISCUSSIE

De Haagse journalistiek heeft een stijlverandering ondergaan. Volgens Wijfjes (2002) komt dit voornamelijk doordat het volume in de Haagse politiek is toegenomen, meer debatten, meer moties en meer vergaderingen waar verslag van gedaan moet worden. Hierdoor is ook het aantal parlementair journalisten flink toegenomen. Vooral dankzij dit laatste punt hebben politici de laatste 20 jaar volgens Wijfjes meer en meer mogelijkheden gekregen om via de media hun publiek te bereiken en te bespelen. Volgens de parlementair journalisten die voor dit onderzoek zijn geïnterviewd heeft deze verschuiving inderdaad plaats gevonden in de afgelopen twintig jaar. Vooral de opkomst van Pim Fortuyn heeft er volgens hen toe bijgedragen dat de parlementaire journalistiek zich steeds vaker richt op vorm dan op inhoud. Ook Wijfjes onderschrijft de verandering van vorm boven inhoud, maar geeft hiervoor een andere verklaring: hij stelt dat de hoeveelheid parlementair journalisten heeft gezorgd voor een concurrentiestrijd onder journalisten. Doordat zij allemaal primeurs willen brengen verleggen zij de inhoudelijke verslaggeving meer richting een wat 'spectaculairdere' berichtgeving die meer en meer is gebaseerd op uiterlijke kenmerken en overige randzaken.

Uit de interviews is gebleken dat parlementair journalisten hun belangrijkste informatie krijgen van anonieme bronnen. Zij hechten erg veel waarde aan hun input en waarderen de relaties met hun bronnen zeer. Eén van de belangrijkste taken van een parlementair journalist is volgens de respondenten dan ook het onderhouden van deze relaties. Op een hele vriendschappelijke manier vaak. Dit doen zij bijvoorbeeld door lunches en diners met politici en anderen die voor hen een belangrijke bron van informatie kunnen zijn. Deze gesprekken op achtergrondbasis leveren hen zoveel op dat zij voorlichters nog wel bellen en bij officiële persmomenten nog wel aanwezig zijn, maar zelf aangeven dat dit slechts een fractie is van wat zij gebruiken voor hun stukken en nieuwsitems. Het is opvallend dat zij dit aangeven, want de theorie beweert het tegenovergestelde. Kaiser (1985) kwam weliswaar tot de conclusie dat de bar van Nieuwspoor een uitstekende locatie is om informatie op te doen, maar dit was een zeer oud onderzoek. Meer recent onderzoek (Wijfjes, 2002) stelde namelijk dat journalisten steeds minder vaak bereid zijn om 's avonds aan de bar met politici gezamenlijk wat te drinken. De respondenten in het in deze scriptie beschreven onderzoek stellen dus het tegenovergestelde, zij stellen dat het juist heel belangrijk is omdat 90% van wat zij horen door anonieme bronnen aan hun verteld wordt en dat dit vaak gebeurt tijdens een lunch of een drankje.

Dit verschil kan wellicht verklaard worden door een stijlverandering in de Haagse journalistiek die volgens de respondenten is opgetreden na de 'periode Fortuyn'. Doordat journalisten zich steeds minder toelegden op pure verslaggeving van debatten, maar meer de onderbuikgevoelens van de samenleving probeerden te peilen, waren de officiële persmomenten veel minder interessant. De journalistiek kon sindsdien min of meer invloed

uitoefenen op de politieke agenda door erachter te komen waar de pijn onder de bevolking zit en waar de frictie binnen het kabinet zit. Deze informatie krijgen zij niet in het openbaar en daarom zijn zij zo afhankelijk van deze informele bijeenkomsten. Schuur en Vis (2002) benoemden deze trend ook al enigszins in hun onderzoek. Zij spraken namelijk over de jacht op primeurs en oppervlakkige berichtgeving. Vooral dit laatste punt lijkt hout te snijden en kwam ook terug in de antwoorden van de respondenten. Zij bevestigen dit niet met zo veel woorden, maar omschrijven hun eigen werkzaamheden als het oppikken van hypes, oftewel het verslaan van 'rellen' in het kabinet. Voetbalverslaggeving. Het politieke nieuws bevat dus steeds vaker negatief en conflictueus nieuws en lijkt hiermee steeds vaker op andere vormen van journalistiek. Volgens Tai & Chang (2002) zijn dit namelijk twee van de belangrijkste nieuwswaarden binnen de journalistiek.

Het gevaar op deze manier journalistiek te bedrijven is dat journalisten zich gemakkelijker laten misleiden in hun jacht naar een primeur. Alhoewel zij zelf allemaal stellig ontkennen dat zij zich voor een karretje van iemand laten spannen, laten zij zich ook ontvallen dat zij soms iets toegespeeld krijgen waar zij op een later tijdstip iets voor terug moeten doen. Daarnaast liet de case studie zien dat de media allemaal dezelfde invalshoek hanteren wanneer het gaat om anonieme informatie. De invloed van anonieme bronnen is dus wel degelijk groot en daarmee lijkt Koole (2002) die stelt dat journalisten zich steeds makkelijker voor een karretje laten spannen gedeeltelijk gelijk te krijgen. Een mooi voorbeeld hiervan deed zich voor op 19 juni 2013, toen *NOS* berichtte over 'bronnen binnen de PvdA fractie' die meldden dat de Europarlementariërs niet meer terug hoeven te komen na de verkiezingen. De woordvoerders van de PvdA ontkenden dit bericht en parlementair journalisten moeten zich afvragen welk nut zij dienen door aandacht te besteden aan deze kwestie. Zonder dit specifieke geval bestudeerd te hebben lijkt het er op dat deze informatie gelekt wordt met maar één reden: iemand een hak te zetten. De maatschappelijke relevantie ervan is in ieder geval onhelder.

6.3. REFLECTIE

Dit onderzoek is gebaseerd op een krantenanalyse en diepte-interviews met parlementair journalisten. De krantenanalyse is naar aanleiding van vooronderzoek uitgevoerd aan de hand van geselecteerde cases. Er is getracht om een zo groot mogelijk variatie aan cases te verkrijgen door uiteenlopende onderwerpen te onderzoeken. Er valt echter niet met zekerheid te zeggen of daadwerkelijk alle vormen van informatie lekken zijn onderzocht omdat omwille van de tijd slechts deze vijf cases zijn onderzocht.

De krantenanalyse is tevens gebruikt om naast de eerste resultaten, ook de belangrijkste personen in kaart te brengen die een rol hebben gespeeld in het proces van informatie lekken.

Het gaat hierbij om parlementair journalisten van landelijke media. Uiteindelijk zijn er vijf respondenten geïnterviewd van vier verschillende media. Het gaat hierbij om vier journalisten die werkzaam zijn bij dagbladen en één journalist die werkzaam is bij een landelijk televisiestation. Alle dagbladjournalisten waren werkzaam voor een kwaliteitskrant. Er is voor deze opzet gekozen omdat parlementair journalisten van populaire dagbladen niet wensten mee te werken aan dit onderzoek. Ook vanuit de publieke omroep was er geen interesse om mee te werken aan dit onderzoek. Dat deze groep respondenten ontbreekt kan de resultaten beïnvloeden hebben. Vervolgonderzoek zou hier aandacht aan kunnen besteden.

Ook heeft dit onderzoek zich slechts gericht op respondenten die werkzaam zijn bij media. Hierdoor moeten de resultaten in perspectief geplaatst worden omdat de parlementair journalisten antwoord hebben gegeven op vragen die betrekking hadden op bijvoorbeeld politici. In de toekomst is het van belang dat dit onderwerp vanuit politieke kant belicht wordt. De respondenten zouden in dit geval voorlichters of politici moeten zijn zodat ook dit perspectief aan bod komt. Op die manier ontstaat er een completer beeld over dit onderwerp dan nu het geval is.

7. LITERATUURLIJST

- Aalberts, C. (2006). *Aantrekkelijke politiek? Een onderzoek naar jongeren en de popularisering van politiek*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Aalberts, C. (2011). *Politiek: presentatie minstens zo belangrijk als inhoud*. Geraadpleegd op: 24-3-2013. <http://www.kennislink.nl>
- 'Ambtenaar terecht gestraft wegens lekken vertrouwelijke info'. *De Volkskrant*. (2013, 13 jan.) Geraadpleegd op: 3-2-2013 <http://www.volkskrant.nl>
- Bakker, P., & Scholten, O. (2009). *Communicatiekaart van Nederland*. Amsterdam: Kluwer.
- Boeije, H. (2002). A Purposeful Approach to the Constant Comparative Method in the Analysis of Qualitative Interviews. *Quality & Quantity*, 36: 391-409.
- CDA (2013). Partij Geschiedenis van het CDA. Geraadpleegd op: 7-4-2013. <http://www.cda.nl>
- 'CDA'er De Vries op zijspoor na affaire'. *NRC* (2010, 11 mei). Geraadpleegd op: 17-4-2013. <http://vorige.nrc.nl>
- 'De formatie dag 28'. *NOS* (2012, 10 okt.). Geraadpleegd op: 14-4-2013 <http://www.NOS.nl>
- Deuze, M. (2005). What is journalism? Professional identity and ideology of journalists reconsidered. *Journalism*, 6 (4): 442-464.
- Deuze, M. (2002). *Journalists in the Netherlands. An analysis of the people, the issues and the (inter-) national environment*. Amsterdam: Aksant.
- Flynn, K. (2006). Covert Disclosures. Unauthorized leaking, public officials and the public sphere. *Journalism Studies*, 7 (2): 256-273
- Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative Inquiry* 12 (2): 219-245.

- 'Formatie overschaduwde nieuwsloze Prinsjesdag'. *De Volkskrant* (2012, 16 sept.). Geraadpleegd op: 9-4-2013. <http://www.volkskrant.nl>
- Galtung, J. & Ruge, M.H. (1965). 'The structure of foreign news'. The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. *Journal of Peace Research*, 2: 64-91.
- Gans, H.J. (1979). Deciding What's News: Story Suitability. *Society*, 2: 65-77.
- Ginneken van, J. (1998). *Understanding Global News: a critical introduction*. London: Sage.
- Glaser, B.G. & Strauss, A.L. (1976). *De ontwikkeling van de gefundeerde theorie*. Brussel/Alphen aan de Rijn: Samson.
- Glasgow, G. & Alvarez, R.M. (2005). Voting behavior and the electoral context of government formation. *Elsevier Electoral Studies*, 24: 245-264.
- Hankel, A. (2012, 5 jan.). 'Peetoom voorkwam dat Verhagen CDA-leider werd'. *Elsevier*. Geraadpleegd op: 6-4-2013. <http://www.Elsevier.nl>
- Harcup, T. (2005). *Journalism. Principles and practises*. London: Sage.
- Harcup, T., & O'Neill, D. (2001). What is News? Galtung and Ruge revisited. *Journalism Studies*, 2 (2): 261-280.
- Hoedeman, J. & Du Pré, R. (2012). 'Analyse: Niemand treurt om besluit Verhagen'. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op: 7-4-2013. <http://www.volkskrant.nl>
- Intraval. (2009). *Literatuurstudie: Drugsgelateerde overlast*. Geraadpleegd op: 12-4-2013. <http://www.wodc.nl>
- Kaiser, A. (1985). *Haagse journalistiek. Een empirisch onderzoek naar de relatie tussen journalisten en parlementariërs*. Amsterdam: VU.
- Katz, A.M. (1976). Government Information Leaks and the First Amendment. *California Law Review*, 64 (1): 108-145.

- Koole, R. (2002). Hijgende vragen, vlotte babbels. De symbiose van politiek en media. In: Bardoel, J.; Vos, C.; Vree, F. van & Wijfjes, H. (red). *Journalistieke cultuur in Nederland*. Pp. 101-144). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- 'Leiderschaps crisis in CDA na aftreden voorzitter Van Rij'. *De Volkskrant* (2001, 29 sept.). Geraadpleegd op: 7-4-2013. <http://www.volkskrant.nl>
- Machin, D., & Niblock, S. (2006). *News Production. Theory and practice*. London: Routledge.
- McNair, B. (2004). PR Must Die: spin, anti-spin and political public relations in the UK, 1997-2004. *Journalism Studies*, 5 (3): 325-338.
- McQuail, D. (2005). *McQuail's Mass Communication Theory*. London: Sage.
- 'Nog steeds forse overlast na invoering wietpas'. *L1* (2013, 20 maart). Geraadpleegd op: 15-4-2013. <http://www.l1.nl>
- NOS (2009, 13 sept.) 'Frits Wester en de Miljoenennota'. Geraadpleegd op: 15-4-2013. <http://www.nos.nl>
- Reich, Z. (2008). The anatomy of leaks. Tracing the path of unauthorized disclosure in Israeli press. *Journalism*, 9 (5): 555-581.
- Schuur van, W. & Vis, J. (2002). Haagse Waakhonden. Politieke voorkeur, zelfbeeld en informatievergaring van parlementair journalisten. In: Bardoel, J., Vos, C., Vree, F. van, Wijfjes, H. (red). *Journalistieke cultuur in Nederland*. Pp. 131-146. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Semetko, H.A. & Valkenburg, P.M. (2000). Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News. *Journal of Communication*, 50 (2): 93-109.
- Shoemaker, P.J. & Reese, S.D. (1996). *Mediating the message: Theories of Influences on Mass Media Content*. New York: Longman Publishers.

- Sissons, H. (2012). Journalism and public relations: A tale of two discourses. *Discourse and Communication*, 6 (3): 273-294.
- 'Staatssecretaris Jack de Vries moet opstappen'. *Algemeen Dagblad* (2010, 13 mei). Geraadpleegd op: 18-4-2013. <http://www.ad.nl>
- Staps, F. (2012). 'Blokkade van Verhagen als CDA-leider'. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd op: 4-4-2013. <http://www.nrc.nl>
- Staps, F. (2012). 'Verhagen wordt geen partijleider en dus zijn er straks twee CDA's'. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd op: 4-4-2013. <http://www.nrc.nl>
- Street, J. (2004). Celebrity Politicians: Popular Culture and Political Representation. *The British Journal of Politics and International Relations* (6): 435-452.
- Strömbäck, J. & Nord, J.W. (2008). Do Politicians Lead the Tango? A Study of the Relationship between Swedish Journalists and their Political Sources in the Context of Election Campaigns. *European Journal of Communication*, 21 (2): 147-164.
- Tai, Z. & Chang, T. (2002) The global news and the pictures in their heads. *Gazette: The International Journal for Communication Studies*, 64 (3): 251-265.
- 'Verhagen verkeek zich op effect van 'regeren' met PVV'. *Trouw* (2012, 22 dec.) Geraadpleegd op: 7-4-2013. <http://www.trouw.nl>
- Visser, J. (2012, 8 dec.). 'Campaignwatch: 'En now we sit with the baked pears zorgt voor scheurtje in Roemers imago.'" *De Volkskrant*. Geraadpleegd op: 9-4-2013. <http://www.volkskrant.nl>
- Visser, J. (2012, 11 okt.). Formatiewatch: Lekken naar de pers: 'de vis moet wel voer hebben'. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op: <http://www.volkskrant.nl>
- Vrijzen, E. (2012, 4 jan.). Maxime Verhagen: Ik wil géén CDA-leider worden. *Elsevier*. Geraadpleegd op: 29-3-2013. <http://www.Elsevier.nl>

- Vrijzen, E. (2012, 27 aug.). Debat: Roemer mist de uitstraling van Samsom. *Elsevier*.
Geraadpleegd op: 15-4-2013. <http://www.Elsevier.nl>
- Weaver, D. (ed.). (1998). *The Global Journalist. News People Around the World*. Cresskill: Hampton Press.
- White, J. & Hobsbawm, J. (2007). Public Relations and Journalism. The unquiet relationship – a view from the United Kingdom. *Journalism Practice*, 1 (2): 283-292.
- 'Wietpas minder streng voor Nederlandse klanten'. *Algemeen Dagblad*. (2012, 18 okt.)
Geraadpleegd op: 3-4-2013. <http://www.ad.nl>
- Wijfjes, H. (2002). Haagse kringen, Haagse vormen. Stijlveranderingen in politieke journalistiek. In: Bardoel, J., Vos, C., Vree, F. van, Wijfjes, H. (red). *Journalistieke cultuur in Nederland*. Pp. 18-34. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Winter de, L. (1995). The Role of Parliament in Government Formation and Resignation. In: Döring, H. (red). *Parliaments and Majority Rule in Western Europe*. Pp. 115-151. Mannheim: Mannheim Centre for European Social Research.
- Wouters, M. & Korf, D.J. (2011). *De wietpas en het sociaal clubmodel. Meninge en verwachtingen van coffeeshopbezoekers in Utrecht*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Yin, R.K. (2009). *Case Study Research. Design and Methods fourth edition*. London: Sage.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: RESPONDENTENOVERZICHT

Respondenten:	Medium:
Respondent 1 (Man)	<i>NRC Handelsblad</i>
Respondent 2 (Vrouw)	<i>NRC Handelsblad</i>
Respondent 3 (Man)	<i>De Volkskrant</i>
Respondent 4 (Man)	<i>RTL Nieuws</i>
Respondent 5 (Man)	<i>Trouw</i>

BIJLAGE 2: TRANSCRIPTEN INTERVIEWS

TRANSCRIPTIE RESPONDENTEN 1 EN 2

R1 = Respondent 1

R2 = Respondent 2

I = Interviewer

I: Ik heb eigenlijk, ik heb voor mijzelf een aantal punten opgeschreven. In principe heb ik het ingedeeld in drie delen: allereerst een stukje achtergrondinformatie, dus wie jullie zijn en hoe lang doen jullie dit werk. Ik heb natuurlijk al het een en ander opgezocht ook, maar ook wel leuk om even van jullie te horen misschien. Vervolgens een stuk over bronnen en hoe jullie eigenlijk zelf bekijken informatie betrouwbaar is en of je dat kunt gebruiken. Allereerst wilde ik jullie vragen of jullie iets kunnen zeggen over bijvoorbeeld de dagelijkse routines hoe zoets in zijn werk gaat hier in Den Haag.

R2: Bij ons is het zo, dat verschilt per redactie waarschijnlijk, maar onze redactie is eigenlijk opgedeeld kun je zeggen in twee typen verslaggevers. De type redacteuren. Ik ben departementaal redacteur dus ik doe, ik volg in principe justitie en binnenlandse zaken dus ik volg op de inhoud en dossiers. Maar R1 is politiek redacteur die volgt....

R1: De rellen.

R2: Ja, de 'voetbalverslaggeving' zeg maar. Dat is meer als het politiek harder wordt. Dat is wat jij doet.

I: Dus dat is dan bijvoorbeeld dat stuk wat jij (R2) over Jolande Sap had geschreven, dat zou dan eigenlijk beter bij R1 passen?

R2: Klopt, klopt ja. Maar in verkiezingstijd dan is het ook wat anders. Dan ligt departementaal niet stil, maar het is wel veel rustiger omdat er verkiezingen komen. Dus we hebben toen de partijen opgedeeld eigenlijk. Wat deed jij (R1)? VVD? Alleen VVD toch?

R1: Ja.

R2: En ik volgde GroenLinks. Het was eigenlijk politieke verslaggeving, maar omdat ik op die partij zat en ik het nieuws eruit kreeg laat maar zeggen, heb ik dat gedaan.

R1: Maar het is niet zo euhm...

R2: Nee het is niet zo strikt gescheiden.

I: Het is niet zwart-wit, het loopt in elkaar over?

R2: Nee, maar het is wel zo bijvoorbeeld nu met Dolmatov, misschien heb je dat debat wel meegekregen, dan was het best wel logisch, ik heb toen uiteindelijk wel ook weer hulp gekregen van een politiek verslaggever. Voor een stuk wat we ook alleen maar op basis van anonieme bronnen hebben geschreven trouwens, zou je even op moeten zoeken in het archief anders. Een reconstructie. Bij reconstructies gebruik je ook vaak alleen maar anonieme bronnen om te

kunnen reconstrueren hoe zaken zijn gelopen. Bij dat debat heb ik met een politiek redacteur samen informatie verzameld.

R1: De dagelijkse gang is een beetje voor ons beide ook denk ik, is 's ochtends bespreek je kort het belangrijkste nieuws met elkaar. Dan heeft de Amsterdamse redactie bedacht wat zij aan politiek nieuws willen in de krant van die dag. Soms hebben wij ook dingen bedacht en dan behandel je daar kort over, maar dat doet de chef van de redactie meestal. En 's ochtends werk je meestal aan die stukken en 's middags werk je meestal aan stukken die wat groter zijn, langere termijn verhalen, interviews, reconstructies stukken over een dossier. R2 heeft vandaag een stuk geschreven over dienst terugkeer en vertrek dus hoe je met illegalen omgaat die nog niet uitgeprocedeerd zijn.

I: Heel actueel nu natuurlijk. Een duidelijk vast dagelijks patroon dus.

R2: Ja maar ook inderdaad 's ochtends meer 'loopwerk', berichtjes tikken enzo.

R1: Ja korte werkzaamheden.

I: Dat is dus vooral wat er binnen komt bij jullie.

R2: Ja.

R1: Ja en dus echt voor de krant van die dag. Want wij zakken om 12u 's middags, of 's ochtends 12u. Dus alles, die krant wordt in die ochtend gemaakt elke dag. Dus de meeste korte berichten die in de ochtendkrant hebben gestaan of andere dingen uit de avondprogramma's worden dan gewoon snel verdeeld en geschreven.

I: Oke. En als jullie dan bijvoorbeeld die ochtend jullie nieuws binnen krijgen, ik neem dat dat ook via bronnen binnen komt. Dat daar bijvoorbeeld veel nieuws vanuit voorlichters bij zit. Persberichten en dergelijke.

R1: Ja, dat is voor ons anders denk.

R2: Ja.

R1: Ik heb, het nieuws wat ik binnen krijg 's ochtends... Ik ben eigenlijk altijd met mensen aan het bellen, dus mensen binnen de politieke partijen, uhm, of naar aanleiding van berichten die ik zie en daar wil ik meer over weten, of gewoon naar aanleiding van dat je weet dat er een agenda moment, je weet dat het sociaal akkoord eraan komt, dan probeer je in de aanloop naar de presentatie van dat akkoord daar zoveel mogelijk over te weten.

I: Je noemt nu het sociaal akkoord wat zijn dan echt bronnen die voor jou heel belangrijk zijn.

R2: Haha, ja R1 vertel eens, wie bel jij zoals.

I: Moet ik dan denken aan voorlichters of aan politici of... ?

R1: Ik bel bijna nooit voorlichters. Soms wel, maar bijna niet... Nou dat is niet waar trouwens.

R2: Nee.

R1: Ik bel wel. Wat je moet weten trouwens, bij de politieke partij, bij de fracties zijn de voorlichters minder voorlichter en meer politiek assistent eigenlijk dan bijvoorbeeld bij een departement. Waar je het onderscheid hebt tussen sec de voorlichter, je hebt nog de

woordvoerder voor een persoon en je hebt nog de hoofden communicatie, die zijn vaak wat meer politiek geëngageerd.

R2: Ja die lopen ook al wat langer mee.

R1: Die lopen inderdaad wat langer mee.

R2: En je hebt politiek assistenten van de bewindspersonen en die... maar goed, dat wisselt heel erg per bewindspersoon hoe belangrijk die zijn eigenlijk. Die waren vroeger heel belangrijk toch? Onder Balkenende...

R1: Onder Balkenende ja, toen waren ze heel belangrijk. Nu zijn ze meer teruggetrokken. Maar ik bel dus meestal voorlichters of Kamerleden en af en toe... heb ik indirect of direct contact met de ministers, maar dat is niet heel veel.

I: En als je dan zo iemand belt, komt het dan vaak voor dat zij zeggen, joh je mag dit wel gebruiken maar niet onder mijn naam?

R1: Bijna alles wat ik hoor is niet te gebruiken onder iemand zijn naam.

I: Oke.

R2: Maar dat is ook zo. Weet je wat wel echt zo is hier in Den Haag....

R1: Het is een onuitgesproken afspraak.

R2: Ja dat zeg je vaak, je gaat echt niet zo'n gesprek in met "hee vertel eens even" of "kunnen we dit on of off the record" doen. Wat dat betreft vind ik Den Haag een heel andere werkomgeving. Ik heb een tijdje op economie gezeten bijvoorbeeld en daar is in principe heel vaak alles wat je gebruikt voor de krant. En zo staat het ook in ons stijlboek volgens mij.

R1: Ja zo zou dat ook eigenlijk gewoon moeten.

R2: Maar omdat hier in Den Haag zo alles aan personen hangt en zo aan, weet je, als Pechtold iets zegt ofzo, wij kennen allebei zijn woordvoerder en wij weten allebei dat wat hij zegt... We gaan niet zijn woordvoerder onder naam en toenaam in de krant benoemen. Weet je het is een soort ongeschreven regel.

I: Jullie weten dus wel waar het vandaan komt, maar benoemen dat in zo'n geval niet.

R2: Ja precies.

R1: Er zijn verschillen...

R2: Je moet zelf wel inschatten hoe relevant diegene en hoe hoog diegene is. Het maakt heel veel uit of ik bijvoorbeeld bij de VVD als het over immigratie en asiel gaat dan bel ik de woordvoerder die daar over gaat, die die Kamerleden onder zijn hoede heeft. Of de Kamerleden zelf, maar als het echt belangrijk wordt, laat maar zeggen, dan bel je het hoofd voorlichting van de partij. Weet je het hangt dus heel erg van de situatie af.

I: Maar zou je in zo'n geval wel al zeggen: de voorlichter van of "de VVD bevestigt dat". Dat zou je wel in de krant zeggen? Maar je zou dan niet...

R2: Dat hangt heel erg van het onderwerp af denk ik.

R1: Volgens mij is het als het om de inhoud gaat.... Kijk, ik heb met een paar goede bronnen die ik al heel lang ken heb ik gewoon op een gegeven moment een afspraak gemaakt. En gezegd van, al onze gesprekken hebben deze status en als ik iets meer wil, als ik on the record een reactie wil, dan zeg ik het. He, dus dan heb je wel een afspraak gemaakt maar wel voor alle gesprekken. Anders moet je elke keer weer, dat slaat nergens op.

I: Wat is dan die afweging die jij zelf als journalist maakt om dan te zeggen ik benoem mijn bron niet?

R1: Omdat ik niet hoor wat er speelt als ik elk gesprek in ga on the record.

I: Oke, dus het is ook niet zo zeer ter bescherming van de bron, maar ook dat jij jou bronnen kunt behouden?

R2: Ja en nee. Kijk, bescherming is als iemand... Bronnenbescherming speelt veel meer als er criminele zaken aan het licht komen of als iemands baan op het spel staat. Wij praten regelmatig met partijleiders op de achtergrond. Eigenlijk bijna allemaal. En die worden niet weggestuurd als er een keer iets in de krant staat, maar dingen zijn gevoelig vinden zij. Die vertellen ze me off the record, of helemaal niet. En als je het off the record vertelt, dan kan ik het een week later misschien gebruiken. Er is altijd een moment dat 'ie wel iets wilt zeggen. En je moet in de gaten houden wanneer dit zo is. En dan zeg je: "zullen we je nou een keer interviewen" en soms willen ze dan ook heel graag een quote geven. Het hangt er heel erg vanaf. Over tactiek praten ze eigenlijk nooit on the record over inhoud eigenlijk altijd. Dus als je een Kamerlid belt over een debat willen ze juist on the record. Ze willen juist met hun namen in de media.

R2: En het is niet altijd alleen maar... of die gesprekken die hij voert zijn niet altijd direct voor in de krant maar meer nog juist...

R1: Bijna nooit.

R2: Nee, meer nog voor dat je wel zorgt voor dat je weet wat er speelt zodat je het goed... Zodat juist uiteindelijk kunt ...

I: Meer als achtergrondinformatie

R2: Ja als achtergrondbasis. Maar dat heb ik met Kamerleden niet, maar wel ook met woordvoerders van ministeries bijvoorbeeld. Die zeggen ook, nouja, voor jou informatie ik zal even uitleggen hoe het werkt. Maar dan ga ik ze echt niet letterlijk citeren en dat is met partijleiders ook. Zij vertellen hoe het er binnen hun partij aan toe gaat, maar dat ga je niet letterlijk citeren.

I: Hoe zou je dat dan wel doen?

R1: Hoe bedoel je?

I: Nou, jij hebt iets gehoord en dat wil je toch graag gebruiken voor een stuk. Doe je dan zoals je wel vaker leest: "Bronnen binnen de partij melden dat...?"

R1: Ja, of "bronnen binnen de coalitie" of "bronnen rond of in de fractie" of.... En daar maak ik wel vaak afspraken over, als je iets heel graag in de... Ik heb regelmatig een off the record gesprek en dan soms wil ik gewoon iets in de krant zeggen en dan zeg ik, dit wil ik in de krant zeggen en ik wil daarbij schrijven, ik noem maar wat: "Bronnen rond de VVD fractie". Dan zegt

iemand, “nou dat is goed”, of die zegt “hmmm” (liever niet) Of dan zeg ik “en bronnen binnen de coalitie dan”? Weet je. Je, je...

I: Je maakt daar in ieder geval dus hele duidelijke afspraken over?

R1: Daar wel ja. Als je in een off the record gesprek iets hoort en je wilt het gebruiken, vind ik, maar anderen gaan daar anders in om, ik ben heel graag altijd open. Als ik met iemand een achtergrond gesprek voer, zeg ik altijd van te voren waar ik mee bezig ben, met welke verhalen. Omdat ik ze over een week toch weer tegen kom. En die verhouding, ik heb nooit minder gehoord voor mijn gevoel omdat ik zo met ze omga.

I: Maar heb je ook wel eens de afweging gemaakt om te zeggen van, ik ga het toch plaatsen?

R1: Dat kan niet!

I: Dat kan niet?

R1: Nee ik vind niet dat je eerst een afspraak kan maken met iemand en dat je op basis van wat hij zegt en je dan gewoon alsnog die afspraak schendt en het plaatst. Dat vind ik niet, ja dat vind ik tegen de journalistieke mores.

I: En als je anders bekijkt, stel die afspraak die staat, maar jij wilt toch graag iets plaatsen als: “bronnen binnen de coalitie melden dat” en daar gaan ze ook niet mee akkoord, dan besluit je uiteindelijk om dat te plaatsen, of...?

R1: Dat is moeilijk. Dan... Kijk, je kan in formuleringen zo veel kanten op.

R2: Maar heb je daar een concreet voorbeeld van?

R1: Ik zat laatst te denken, van uhm... Kijk, als je bijvoorbeeld niet kan schrijven “bronnen binnen de PVDA fractie” kan je wel zeggen “binnen de PVDA fractie wordt er vanuit gegaan dat”. Want dan is het voor de, dan kan ik tegen hun zeggen het is m’n eigen interpretatie. Het is ook een beetje puzzelen met woorden. En dat is voor de lezer, dat maakt niet uit. De lezer denkt: “oh dat vinden ze binnen de PVDA fractie”. Dus ik heb mijn zin. Maar die persoon die kan tegen iedereen zeggen, kijk maar het komt niet van mij hij heeft het gewoon zelf... Dat is een beetje ja...

R2: Ja inderdaad. It wasn’t me. Maar dat is ook in de stukken die jij schrijft makkelijk. Want je hebt ook binnen de journalistieke genres natuurlijk heel veel verschil of je een keihard nieuwsbericht hebt met VVD en PVDA in clash over ontwikkelingssamenwerking ik noem maar wat. Dan heb je een veel nauwere range aan mensen die dat gezegd kunnen hebben als het ware.

I: Dus dan is het eigenlijk al duidelijk, zonder op te schrijven, waar het vandaan komt?

R2: Ja precies, en analyses over ik noem nu maar wat nu actueel is, strafbaarstelling illegaliteit, daarbij is het weer gevoeliger omdat mensen uhm, iedereen vind daar wat van en het is nog niet duidelijk waar het heen gaat, dus dan ga je daar toch wat meer de analyse stand in. Dus het maakt uit voor het type stuk wat je schrijft hoe precies je ook je bronnen zou moeten omschrijven volgens mij.

R1: Ja maar ik moet mijn analyses wel...

R2: Je moet het wel verantwoorden naar de lezer vind ik.

R1: Precies. En je moet zelf ervan overtuigd zijn. Ik kan wel met een backbencher bij de PVDA gaan praten maarja,...

R2: Die iets zegt...

R1: Die iets zegt, maar dat ga ik nooit in de krant zetten. Want die man of vrouw betekent niks, weet niks. Dus heel veel journalisten doen, nouja niet heel veel, maar journalisten doen dat wel eens dat ze gewoon weten wat iemand vindt en daar moet ik zijn om wat te vertellen maar ik schrijf alleen maar op "dat vinden ze bij de PVDA" als ik zeker weet dat in de top de mensen die er toe doen bij de PVDA of de VVD dat ook vinden. Maar dat is misschien meer je eigen ethiek.

R2: Nee we hebben daar wel normen voor in het stijlboek. Wij hebben normen die zeggen je moet, en die gaan hier niet altijd op volgens mij. Want wat jij zegt zo werkt het ook, als je weet dat iemand die hoog in de partij zit dat vindt, dan mag je ervan uit gaan dat het zo is. Terwijl wij eigenlijk normen en regels hebben waarbij één off the record bron niks is.

R1: Maar dat geldt alleen voor nieuws.

R2: Nee eigenlijk niet, eigenlijk geldt dat wel voor alle feiten.

R1: Nee inderdaad, je hebt gelijk.

R2: Één off the record bron is niks, twee off the record bronnen ook nog niet, dan moet je er eentje hebben die het on the record bevestigt. Één on the record en één off the record blijft een twijfelgeval. Dus als je echt streng bent...

R1: En ook nog eens onafhankelijk van elkaar.

R2: Precies, onafhankelijk van elkaar. Maar als je echt streng bent moet je dat dus bij elk feit dat je opschrijft checken, maar dat is hier in Den Haag lastig.

R1: In de praktijk gaat het wel enigszins zo.

R2: Ja misschien ook wel. Maar een woordvoerder moet ook zelf zo betrouwbaar zijn, want die moet ook volgende week weer met jou zaken doen. Dus als hij iets zegt wat niet klopt dan denk je ook van: ja, hallo waarom heb je toen niet gelijk gezegd.

I: Je maakt dus een heel duidelijk onderscheidt tussen wie iets zeggen?

R2: Ja en het belang van de bronnen is daardoor groter dan dat je op basis van het stijlboek (journalistieke regels) mag verwachten vind ik. Ik denk dat wij daar wel iets soepeler mee omgaan in de praktijk.

R1: Ja maar bijvoorbeeld bij een reconstructie ben ik zelf super streng. Dus bij elke zin die ik schrijf denk ik... Wij hebben reconstructies gemaakt van de kabinetsformatie, van het woonakkoord, van de ... Ik heb overal wel... En dan bij elke zin zit ik te denken van, oké, hebben genoeg mensen dat gezegd.

R2: En uit welke koker komt dit?

R1: Echt bij elke zin. Daar ben ik echt heel strikt. Omdat het een reconstructie is. Omdat het feitelijk moet kloppen. Dus de tijd moet kloppen, de locaties, wat er is gezegd en door wie. Dus we hebben een reconstructie over de formatie geschreven dan weet je gewoon... dan moet alles feitelijk juist zijn. En er zitten niet zo veel mensen in dat geval aan tafel, maar dan moet je toch van minstens, nouja daar ging ik ervan uit, als twee van verschillende partijen iets zeiden en het was iets wat gevoelig lag, dan ging ik er vanuit dat het klopte.

R2: Of, of, wat jullie ook hebben gedaan volgens mij is toen letterlijk bij één zaak opgeschreven dat de lezingen uiteen liepen. Dat kun je ook nog doen.

R1: Ja. “De herinneringen van de betrokkenen lopen op dit moment uiteen”. Zoiets hebben we toen opgeschreven.

I: Dan refereer je inderdaad niet expliciet naar bepaalde bron?

R2: Nee in dat geval is het duidelijk dat het zo gevoelig ligt dat mensen het anders hebben onthouden of.. .

R1: Maar dat is allemaal een kwestie van je eigen meetlat. Want je ziet heel veel reconstructies, die gewoon geen reconstructies zijn. Ik kan dan zien, en jij ook (R2), met wie zij hebben gesproken. En je weet dan gewoon dat één kant van het verhaal in het stuk staat. En dat is dan niet goed. Maar dat kan omdat kranten, ja, niet heel streng vind ik elkaar, of journalisten bij kranten, elkaar niet heel streng controleren op bronnen.

I: Jullie weten dan waarschijnlijk inderdaad waar dat vandaan komt. Maar de lezer niet.

R2: De lezer niet nee.

R1: Bij reconstructies hebben wij bijvoorbeeld opgeschreven: “wij hebben met alle relevante betrokkenen gepraat”.

R2: Ja, “dit verhaal komt tot stand met, door gesprekken etc...”

R1: Ik heb één keer een reconstructie gemaakt van de val van het Catshuis waar het PVV niet aan meewerkten en daar stond ook gewoon: “dit stuk komt tot stand door gesprekken met betrokkenen van VVD en PVDA, PVV weigerde mee te doen”. En dat vind ik dan genoeg hoor. Dan weet je ook wie het zijn, het zijn zes mensen weet je. En we hebben dan met vier van hen gesproken.

R2: Maar dit is ook weer anders, want hierbij heb je niet per se dat er nieuws op het spel staat. Maar zoals toen met Sap (artikel van R2). Dat is anders.

R1: Ja, dat is anders.

R2: Dat is wel een verschil in de bronnen die je gebruikt ook. Want hierbij (reconstructie) wil je de lezer gewoon mooi vertellen hoe is dat nou gegaan, weet je. En daar komt soms nog nieuws uit dat die dit wilde en dat Blok 1 miljard heeft weggegeven, dat soort dingen weet je wel. Maar bij Sap was het wel echt zo, toen heb ik echt ruzie staan maken.

R1: Het was nieuws in wording toen.

R2: Ja.

I: Maak je in zo'n geval andere overwegingen?

R2: Ja ik heb toen met m'n chef, ik weet het nog precies. We stonden in zijn hokje, we zitten hier op de redactie en wij stonden. En de chef binnenland wilde een precieze omschrijving van de mensen die ik had gesproken. Ik had letterlijk volgens mij: “bronnen rond de top” of zoiets had ik opgeschreven en zij wilden weten wie zijn dat dan. Zijn dat Kamerleden, zijn dat woordvoerders?

I: Dus in dat geval speelt de redactie ook een rol?

R2: Ja, zij was heel scherp.

I: Dus jij kon in dat geval niet hard zeggen “dat doe ik niet want...”

R2: Ja, maar in dit geval wel heel terecht ook. Want het ging over iemands vertrouwen in een partijleider, weet je het was niet zo maar iets. Het was echt wel heftig en het was echt... Achteraf is ze ook opgestapt. Wij wisten ook echt even... Wij zaten ook echt die ochtend, nu gaat het gebeuren. Dat was wel echt heftig. En zij zei toen echt “maar wie zijn dat dan?” Kamerleden, ex-Kamerleden en Herman zei, mijn chef, zei toen “nee we houden het hier gewoon bij, R2 voelt zich anders niet prettig die bronnen moeten gewoon beschermd worden”.

R1: En dat is nu echt bronbescherming, want die mensen....

R2: Ja dat is bronbescherming, want die mensen zijn nog steeds bij GroenLinks.

I: Dus dat is het verschil wat je net bedoelde. In dit geval...

R1: Precies, hier stonden echt banen op het spel.

R2: Je ziet hier ook direct het verschil in journalistiek genre. Want binnen GroenLinks zijn er nog steeds mensen die mij voor de grap zeggen “wie heb je nou gesproken, wie heeft het nou gezegd” en dat is omdat er belangen op het spel staan.

I: Wel met een serieuze ondertoon dus?

R2: Tuurlijk.

R1: Ja ze willen het dolgraag weten.

R2: Maar sommigen bluffen ook gewoon die zeggen dan dat ze echt wel weten wie ik gesproken heb. En daar merkte ik echt wel een groot verschil met een achtergrondverhaal of een mooi journalistiek stuk in plaats van als er echt belangen op het spel komen. Zij hadden een belang om naar mij te lekken, maar zij hebben ook een belang dat niemand weet dat zij het waren zeg maar. Dus dat is wel een groot verschil. En toen waren wij ook veel preciezer met omschrijven van wat voor types je hebt gesproken.

R1: Wat wel zo is, als het echt om hard nieuws gaat. Dan wordt direct iedereen wakker.

R2: Ja dan zijn we heel streng. Hoeveel mensen dan en wie dan.

I: Maar uiteindelijk heeft de eindredactie wel genoeg genomen met het feit dat jij zegt ik wil ze niet noemen?

R2: Ja.

R1: Ja, maar de chef die is verantwoordelijk die weet altijd wie het zijn.

R2: Ja de chef wist het. Want ja...

R1: En dat is zoals bij de krant, je moet altijd als de chef het vraag wie je bronnen zijn. En die neemt een besluit. En als het nog extremer is met de hoofdredactie, of er dan... Maar dat blijft

dan in kleine kring. Wat je natuurlijk ook kunt hebben is dat je stukken hebt. En dat is dan anders weer.

R2: Ja dat is puur documentatie.

I: Dat is dan bijvoorbeeld bij het uitlekken van de Miljoenennota?

R2: Ja of bij Irak.

R1: Ja, maar... Om heel eerlijk te zijn is dat ook niet interessant. Een dag, meestal twee dagen van te voren dat het uitlekt. Alhoewel de mensen die het uit laten lekken zijn de lul hoor.

I: Ja, want in 2009 daar heb ik dan ook ...

R2: Ja hoe heette die, die SP'er of PVDA'er?

I: Paul Tang. Die is wel echt met naam en toenaam toen aan de schandpaal genageld.

R1: Ja maar dat is omdat het watermerk er nog op stond. Ik heb ooit uit de formatie van Rutte I stukken gekregen. Maar dan nog moet je mensen gaan bellen of die stukken kloppen. Want je weet ook niet of...

R2: Een hele stapel had jij toch? Jij had toch alle documenten?

R1: Alles.

I: Wat heb je daar toen mee gedaan uiteindelijk?

R1: Vier of vijf keer nieuws uitgehaald ook nog later.

I: Maar wel allemaal geverifieerd?

R1: Jajaja, geverifieerd met andere van... Je weet veel meer, dus wat ik dan zei tegen uh... Je krijgt uit één hoek van de formerende partij en dan ging ik bij de ander vragen van: "ik heb dit, ik weet dat dit klopt". En zij mogen dan nuanceren of aanvullen en dan wisten ze dat het klopte want ik kon gewoon voorlezen.

I: Jij stond dus erg sterk toen.

R1: Zij konden hun eigen verhaal vertellen en dat was ook zo bij de formatie van Paars+, toen heb ik ook stukken gekregen. En dan ja, dan kan je gewoon met dat stuk in de hand ga je naar die mensen toe.

I: En wat is dan de overweging van die mensen om zoiets aan jou door te spelen.

R1: Wraak meestal.

I: Wraak?

R1: Nouja, wraak is misschien een lullig woord.

R2: Emotie.

R1: Ja emotie, ergernis dat er iets mis is gegaan?

I: Eigenbelang?

R1: Nou, nee. Meestal zijn het dingen die mislukken ofzo. Eigenbelang speelt soms wel een rol, ja... Nee eigenbelang speelt eigenlijk altijd wel een rol. Maar het is nooit één idee. Het is deels wraak nemen, deels willen dat het verhaal wordt verteld zoals jij dat ziet. Zoals jij weet dat het is gegaan. Het is vaak dat als in de krant heel veel foutieve berichtgeving staat, dan hebben mensen veel meer de neiging om te gaan bellen met de krant, of bronnen hebben veel meer de neiging te gaan praten als je dingen die fout staan in de krant zet.

R2: Dat had ik toen met GroenLinks ook heel erg. Zij zeiden ook, die mensen die ik sprak. Ik ga het nu gewoon vertellen zodat ik weet... Ik weet dat het gaat uitkomen dus laat ik dan maar vertellen hoe het zit.

R1: Hoe het echt zit.

R2: En hoe het is gebeurt. En dit en dit en dit en dit. Zo dus.

I: Toentertijd bij het vertrek van Verhagen als partijleider van het CDA...

R2: Hij was nooit partijleider.

I: Nee sorry, ze waren toen met z'n drieën.

R1: Ze wilden het toen tegen houden ja.

I: Ze wilden het inderdaad tegen houden.

R2: De driekoppige 'eenheid'.

I: Toen is dat ook naar buiten gebracht door iemand. Wat zou dan daarvan de reden zijn?

R1: Dat is volgens mij het beïnvloeden van het besluit.

R2: Ik weet het niet meer zo goed, hoe ging dat ook alweer?

R1: Ik weet niet meer wie het was maar in zulke gevallen, dat is meestal, daar was gewoon een strijd van de macht gaande. Dus al het nieuws wat je uit één kant van die strijd haalt moet je eigenlijk heel zorgvuldig bij de andere kant checken. Want anders ben je gewoon een boodschapper van één kant. En daar moet je heel voorzichtig mee zijn. Dat was ook met Sap, is dat heel tricky, want er zijn mensen die haar weg wilden hebben. Jij (R2) had dat heel goed uitgezocht, want het bleek achteraf feitelijk precies, volkomen zo te zijn gegaan zoals jij had beschreven. Maar voor hetzelfde geldt blijkt gewoon dat je om de tuin bent geleid door mensen die gewoon wat gezegd hebben en daarmee iemand hebben beschadigd zonder dat het waar was wat ze zeiden. En dan moet je als journalist heel er goed nadenken want dan heb je je werk niet goed gedaan.

I: Maar in dit geval is het dan informatie die jullie zelf hebben gekregen van bronnen binnen de politiek.

R1: Jij hebt wel heel lang mensen bewerkt geloof ik. Ik bedoel het was niet...

R2: Nou nee, ik heb niet mensen bewerkt.

R1: Niet bewerkt in de zin van... Maar gewoon dat je telkens weer belt. Je moet contacten onderhouden en telkens weer vragen hoe zit dat nou. Jij had het gevoel dat het niet goed zat weken voor, twee maanden voor de publicatie volgens mij dacht jij al het gaat niet goed met haar. Het voelt niet goed.

R2: Ja klopt.... Nouja dat kan niet want het was 5 oktober...

R1: Nouja een maand dan.

R2: Er waren ook nog verkiezingen. Het was drie of vier weken na de verkiezingen. De verkiezingen waren 12 september en ze is 5 oktober opgestapt.

R1: Maar goed je hebt doorgebeld. Je wist het al, het voelde gewoon... op intuïtie.

R2: Ja klopt.

R1: Het is niet zo dat ze naar je toelopen. Van hier moet je echt...

R2: Nee maar als ik niet had gebeld was het uiteindelijk ook wel uitgelekt natuurlijk. Ik bedoel, het is niet dat ik, dat ze dankzij mij... Ik was er gewoon op tijd bij.

R1: Bij een ander had het langer kunnen duren hoor.

R2: Ja het had langer kunnen duren zeker, maar op een gegeven moment weet je, als je dan als het... dat is altijd. Je hebt altijd, de mensen hebben een belang. Ofwel een politiek belang of groter belang. Maar ook juist bij de pers. Dat hebben ze bij jou (R1) volgens mij ergens. Dat iemand feitelijk juist wil opschrijven hoe het gegaan is. Ik heb bij dat Sap verhaal ook niet, je hebt het misschien gelezen, maar ik heb er echt geen gemene dingetjes ingezet. Ik had er echt lage dingen in kunnen zetten. Ze hebben echt gemene dingen over haar gezegd, maar dan denk ik nee ik wil gewoon feitelijk dingen opschrijven.

I: Dus in zo'n geval kies je ervoor om sec de feiten op te schrijven?

R2: Precies, want dat maakt het veel sterker vind ik dan wanneer je dat gemene kinnesinne gaat schrijven.

I: Dan heb je misschien ook weer de kans dat je voor een bepaalde partij meer schrijft dan voor de andere belanghebbende.

R2: Precies, maar goed, wat wilde ik vertellen. Dat soort dingen speelt dus mee voor hun. Zij willen het op een gegeven moment kwijt, ten bate van de historie zeg maar. Van de geschiedschrijving. En voor hun eigen belang. En je moet er natuurlijk bovenop zitten. Dat wel. Tuurlijk moet je wel zelf ook denken, hier gebeurt iets. Dus die combinatie.

I: In dit geval is de informatie bij jou terecht gekomen en dat heb je dan zelf gedaan. Maar ik kan me ook voorstellen dat er in heel veel gevallen een andere redactie ermee aan de haal gaat. Hoe gaan jullie daar dan mee om?

R2: Hoe bedoel je?

I: Nou, bepaalde nieuws is natuurlijk te groot om te negeren dus dat zal je dan ook moeten brengen.

R1: Ja maar je zal het altijd eerst moeten checken zelf.

I: Ja, altijd eerst checken zelf?

R1: Altijd eerst checken, jajaja. Wij zullen nooit, ik zal nooit, onze redactie zal nooit iets in de krant zetten met RTL 4 of NOS als bron. Nee, daar pieker ik niet over. Omdat ik weet hoe zij werken.

R2: Ja ik zit na te denken of je een voorbeeld daarvan hebt.

R1: Ja tijdens de formatie bijvoorbeeld heel vaak.

I: Of bijvoorbeeld met Jack de Vries toen heeft RTL die relatie tussen hem en Melissa de Goede hebben zij naar buiten gebracht. Toen zag je wel dat alle andere media dat heel snel overnamen.

R1: Hebben wij dat toen ook gedaan?

I: Ja.

R2: Maar het is echt, weet je wat daar ook nog een verschil.

R1: Maar dan hebben wij het ongetwijfeld wel gecheckt.

R2: ja.

I: Er stond in ieder geval: "Volgens RTL"

R1: Nee dat is wat anders. Want wat we wel eens doen is verwijzen naar het medium wat de primeur had gewoon uit een soort beleefdheid.

R2: Ja trots ook wel.

R1: Ere wie ere toekomt. Ruimhartig verwijzen noemen we dat. Maar, misschien is dit geval, heb ik niet geschreven. Maar ik zou nooit zomaar iets van een ander... Nee, dat moet je gewoon checken. Ook bij een formatie zijn zoveel geruchten zoveel...

I: Dus zelfs als...

R2: Nou in principe is dat zo maar je hebt ten eerste een verschil tussen online en de krant.

R1: Ja maar ik ga alleen over de krant. Online ga ik niet over.

R2: Nee precies, maar dat is voor jou (I) nog wel relevant denk ik. Dat is waar maar dat is natuurlijk niet heel ons merk.

R1: Nee je hebt gelijk.

R2: Dat is niet hoe het formeel zit. Formeel zijn wij naast de krant ook een internetnieuwsmedium. En je merkt gewoon dat als het gaat lopen op internet dan zet de site het gewoon online met het verwijs.

R1: Naar het andere medium.

R2: inderdaad naar het andere medium.

I: En dat is dan niet altijd gecheckt?

R2: Nee dat is niet altijd gecheckt. Ze bellen ons wel eens. Met grote dingen meestal, maar het is niet altijd gecheckt.

R1: En wat we wel eens doen, als we weten dat het feitelijk...

R2: Niet juist is dan bellen we hun.

R1: Ja dan bellen wij even van jongens die moeten jullie niet plaatsen.

I: Komt dit veel voor?

R2: Ja of dat het overdreven is.

R1: Met name bij een formatie enzo. Want dan gaan er heel veel geruchten.

R2: Ja bezuinigingen enzo.

I: Heb je daar een voorbeeld van?

R2: Ja even nadenken. Jij (R1) jij hebt met die bezuinigingen op uhm....

R1: Ik heb met die bezuinigingen, maar dat is Rutte I alweer volgens mij. Toen had Volkskrant gehoord dat een aantal ambtenaren bezuinigd zou worden. En ik weet niet, maar dat was gewoon niet waar. Wat er was gebeurd was dat er een bedrag was gaan zweven en dat de Volkskrant zelf had daar gewoon een gemiddeld salaris van een ambtenaar gedeeld door dat bedrag... Maar zou kun je het helemaal niet berekenen. Zoiets. En deze formatie. Deze formatie was bijna alles... Wat een mooi voorbeeld is. De vrijdag voor de presentatie van het regeerakkoord van PVDA en VVD had De Telegraaf de ministerraad. Je moet maar eens kijken wat daar niet van klopt. Ze hadden een aantal goed, maar ook.

R2: Ja bijvoorbeeld Asscher hadden ze goed.

R1: Maar ook een aantal totaal niet. En dat moet je dan gewoon niet overnemen.

I: Maar als jullie dan bellen, en zeggen dit klopt niet. Dan wordt daar wel altijd naar geluisterd?

R1: Ja zeker.

R2: Ja zeker dat doen ze. En dat soort dingen kun je alleen.. Bij dit soort grote dingen checken we het goed. Maar misschien dat jij en ik daar misschien strikter in zijn dan sommige andere redacteuren.

R1: Weet ik niet, is dat zo?

R2: Weet ik niet, misschien. Er is natuurlijk altijd wel als iets heel lekker nieuws is is er altijd druk.

R1: Ja er is altijd druk.

R2: Er is natuurlijk altijd druk om het dan te schrijven. Maar je moet daar gewoon een grens trekken.

R1: Je moet dat zien als druk om het bevestigd te krijgen.

R2: Precies. Om het zelf bevestigd te krijgen en dan kun je het in de krant zetten.

I: Dat hang misschien ook heel erg per organisatie af. Bijvoorbeeld wat je net al zei dat een RTL Nieuws veel eerder zoiets zou brengen.

R1: Ja hoor.

R2: Ja en minder beschroomd zijn .

R1: Ohja, een heel goed voorbeeld is de berichtgeving over de inkomensafhankelijke zorgpremie. Je kan gewoon kijken wat de NOS daarover berichtte die eerste twee dagen klopte er gewoon geen hout van. RTL 4 ook niet. Dat is gewoon allemaal...

R2: Ja maar hier verward jij de onafhankelijke bronnen of de feitelijke berichtgeving.

R1: Ja, maar die hebben iets gehoord.

R2: Ja maar zij verbonden er ook gelijk een mening aan.

R1: Nee nee, NOS meldde gewoon letterlijk, weet ik veel: "modaal gaat er 30% op achteruit" of zoiets. Ze meldden een feit wat gewoon niet klopte. Maar dit gaat om hoe wij dat overnemen. En wij hebben dat gewoon niet overgenomen omdat het niet klopte.

I: Je zou dat dus nooit doen als je het niet gecheckt kan krijgen.

R2: Nee zeker niet omdat het bij dit soort dingen ook juist zo is dat zeg maar zo vaak, het is juist zo het is de waan van het moment. Over een week ligt dat akkoord er en dan weet je wat er wel en niet klopt. Dus het is heel gemakkelijk te achterhalen als het niet klopt. Dus waarom zou je het dan opschrijven als je het niet zeker weet. Ik denk dan altijd, er valt geen eer aan te behalen je wilt natuurlijk de lezer goed informeren. Maar ik zou dan liever wachten en het goed brengen dan het onbevestigd brengen. Dat is niet hoe wij werken.

R1: Wat we wel soms doen maar dat is niet voor de kleine dingen die niet in een groter verband staan. Ik bel wel eens woordvoerders die dan zeggen ik kan niks zeggen. Dan zeg ik als ik het zou opschrijven maak ik dan een grote fout? Dan zeggen ze nee. Dan kunnen zij zeggen ik heb niks bevestigd en dan weet ik dat hij het wel bevestigd heeft. Maar dan heb ik het wel bevestigd gekregen. Hij weet ook dat hij het naar mij bevestigd. Maar dan zoek je gewoon naar een rare formulering. Dat is allemaal spel.

I: Dus zonder dat er met een vinger kan worden gewezen....

R1: Hij kan gewoon zonder te liegen zeggen ik heb niks tegen de journalist bevestigd.

I: Ja.

R1: En dan weet zijn baas ook ik ga niet doorvragen heeft 'ie je gevraagd of heb je toen gezegd dat.

I: Dat is dus een soort ongeschreven regel. Iedereen weet hoe dat werkt?

R1: Ja en iedereen weet ook, weet je, kijk het is ook een soort schimmenspel, want die woordvoerders doen niks zonder dekking van hun baas. Heel misschien af en toe, maar volgens

mij nooit. Dus als ze lekken is het geen lekken, maar is het gewoon pr-beleid van het ministerie. Lekken, behalve als je echt klokkenluiders hebt. Lekken door voorlichters bestaat niet.

R2: Nee daarom is het ook zo'n groot verschil wanneer er belangen op het spel komen over de bronnen en wanneer niet.

R1: Precies, die voorlichters hebben er weinig belang bij, alleen dat ze niet voor lul staan in de krant.

R2: Daarom moeten ze op bepaalde momenten ook zo waakzaam zijn. Bijvoorbeeld bij het sociaal akkoord zag je, dan gaan er allerlei partijen spelen dan mee, VVD, PVDA, maar ook vakbonden, werkgevers die allemaal er belang bij hebben dat het verhaal als eerste zo goed mogelijk hun verhaal vertelt.

R1: Hun kant op gaat.

I: Dus in dat geval zorg je ook altijd dat je die anderen gesproken hebt?

R2: Precies, ja.

R1: Bijvoorbeeld dus dat de Volkskrant had een primeur...

R2: Over de....

R1: Over de WW. Dat de ww in stand zou blijven. Nou dat klopt gewoon niet. We weten de ww gaat van 38 naar 24 maanden, maar dat is evident.

R2: Maar de vakbonden, de vakbonden wilden heel graag de overwinning claimen.

R1: Dat de ww in stand is gebleven.

R2: En de ww blijft in die zin in stand dat, voor het derde jaar gaan zij zelf dekking zoeken.

R1: Maar dan is het geen ww meer.

R2: Maar dat is iets anders dan dat de overheid hier betaald.

I: Het gaat dus niet op dezelfde voet verder.

R2: Maar goed, die afweging moet je maken als krant.

R1: Het is duidelijk dat dit vanuit de vakbond kwam. Dat zie je dan direct. Het was een vakbondsverhaal.

R2: Ja, maar goed die, die krant is daar, heeft daar een afweging in. Misschien, weet je, we kunnen moeilijk zeggen of wij het anders... Ik denk dat wij het anders hadden gedaan.

R1: Wij hebben het anders gedaan.

R2: Ja, maar wij hadden niet als eerste dat nieuws. Als je als eerste dat rond had gehad...

R1: Ja, maar wij hadden op hetzelfde moment dat Volkskrant het hoorden, hoorden wij hetzelfde verhaal over de vakbonden. En wij hebben gedacht we kunnen het niet opschrijven, want we

weten niet of het klopt. Want ik hoorde steeds, een collega hoorde het verhaal van de Volkskrant en ik hoorde vanuit de coalitie een heel ander verhaal. Namelijk de ww gaat gewoon achteruit.

R2: Hoe rijm je die met elkaar?

R1: Wij konden het dus niet in de krant zetten. Het is of het één of het ander. Je kan niet... We hebben toen doorgevraagd tot we dus wisten hoe het zat.

R2: Ja, maar dat is waar. Alleen, dat is zo dat hebben we gedaan, dat hebben jullie gedaan. Alleen is het wel zo dat toen die dag ook heel snel ging lopen allemaal.

R1: Ja, dat klopt.

R2: Het is wel, want dat was, we hebben het nu over de dag van het akkoord. Dat maakt wel ook nog uit. Voor de dynamiek van je, van je stuk. Dat klinkt nu alsof we hogere wiskunde bedrijven. Maar het maakt uit omdat die middag zou de persconferentie komen, dus die druk was er al.

R1: Wij moesten gewoon iets hebben.

R2: We moesten door en zij wisten ook het gaat vanmiddag gebeuren, dus het is wel, weet je, er heerst ook wel...

R1: Maar dan alsnog, ik had het niet, kijk... Op een gegeven moment verlies je. Ik had dat gevecht op de redactie, want ik hoorde de hele tijd die ww gaat naar beneden. En anderen redacteuren de ww blijft hetzelfde. Nouja uiteindelijk had ik gelijk, alleen op een gegeven moment voel je bijna dat je het verliest omdat anderen als de Volkskrant gaat publiceren, zeggen zie je wel de ww blijft hetzelfde.

R2: Dan moet je dus sterk blijven.

R1: Ja, dan moet je zeggen het klopt gewoon niet. Dat is soms wel heel...

R2: We weten het hele verhaal nog niet. En het kreeg zo'n dynamiek omdat het die middag ging gebeuren en het verhaal rond ging.

R1: We hadden heel veel druk om met iets te komen.

I: Maar als dan één iemand op de redactie, in dit geval jij, zegt dit klopt niet dan wordt er wel heel terughoudend gereageerd om ook daadwerkelijk dat andere verhaal te plaatsen.

R1: Nou, ze begrijpen het dan ook wel. Niemand die dan zegt houd je bek. Integendeel.

R2: Maar dat laat dan ook zien dat het mensenwerk is weet je, want voor hetzelfde geldt, je moet laten zien dat het mensenwerk is en dat je op alle partijen moet blijven focussen.

R1: Maar dat bericht was toen die ochtend heel complex want je moet, nouja, zoals bij een reconstructie dat was toen eigenlijk ook het geval. Van elke zin moet je zeker weten dat het door die twee of drie onafhankelijke bronnen bevestigd wordt. En dan is juist bij zo'n sociaal akkoord de regel, de pr-regel, de eerste klap is een daalder waard. Dus de vakbond heeft ongelofelijk goed gescoord door in de Volkskrant dat verhaal kwijt te kunnen.

I: Dat is dan puur hun belang naar voren drukken?

R2: Ja, ja.

R1: Ja, maar daarom hebben ze het natuurlijk ook gedaan. En dat vind ik slecht...

R2: Maar de kop... Volgens mij stel je het stuk nu ook iets slechter voor.

R1: Nee hoor, lees de eerste alinea maar eens.

R2: Ja, dat zou kunnen ja.

R1: Je moet het maar eens opzoeken.

I: Ik zal het thuis eens opzoeken inderdaad.

R2: Je moet het thuis maar eens opzoeken ja, Gijs Herderschee heeft het geschreven. Niks ten nadele van hem... want ik voel een beetje, natuurlijk moet je het altijd zo doen zoals wij het zeggen. Maar ik begrijp de druk vanuit hun.

R1: Ja, maar dan had 'ie gewoon moeten opschrijven dat zeggen bronnen bij de...

R2: Ja dat zeggen bronnen bij de vakbonden of iets dergelijks.

R1: Dat had 'ie moeten zeggen. Dus als je niet zeker bent dat je gespind wordt, dan moet je gewoon bronvermelding doen.

R2: Of dan moet je daar iets van voorbehoud bij nemen.

R1: Je moet die balans zelf in dat stuk maken en als je dat... Nu was er als hij had opgeschreven dat zeggen mensen bij de bonden, dan had ik het prima gevonden. Want dan laat je duidelijk zien dat het verhaal...

R2: Dit is hoe zij het zien, dit is hoe zij het brengen.

R1: Maar nu brengt hij het alsof dit in het akkoord stond en dat was gewoon niet waar. En dat vind ik, ja... En dat is ook stom als je ook zeker weet dat die avond het akkoord gepresenteerd wordt. Alleen, wat je merkt, en dat is iets wat, journalisten schrijven elkaar dus heel erg over. Een paar dagen later dan is het gewoon blijven hangen dat de ww in stand bleef, en de ww blijft gewoon niet in stand. Dus dat is een bizarre...

R2: En dat is, nee, maar dat is ook omdat de vakbond zelf daar 's avonds met z'n tien uren stonden en te vertellen hoe...

R1: Ja, maar het is om het frame.

R2: Ja en dat is heel goed gelukt voor hun.

R1: Dat was briljant.

R2: Dat was heel goed uitgekookt. Maar dat konden zij allemaal perfect bevestigen. Zij waren die avond helemaal in de stand van we gaan het met z'n allen regelen. 38 maanden ww.

R1: Ja maar bij de PVDA waren ze nog bang dat omdat het zo in de Volkskrant stond 's ochtends dat de VVD de neiging zou krijgen om in de pers tegengas te geven want die willen natuurlijk ook wat binnenhalen.

I: Ja, die gaan dan hun eigen belang weer erdoor drukken?

R1: Precies, dus ze hebben intensief overlegd voor die persconferentie op het hoogste niveau. Van Heerts hou je wel een beetje in want anders gaan wij... Weet je wel, dus dat is wel degelijk een zorg. En daar merk je ook dus... En voor de VVD was het redelijk, zij konden dat wel trekken dat verlies. En Heerts had daardoor gewoon enorme mazzel. Want, ja zo werkt het. Als eenmaal iemand dat gezegd heeft en iedereen gaat het retweeten en op de NRC sites stond het bericht ook totdat wij zeiden dat het niet klopten. En op dat moment is het gewoon waar. Het maakt niet meer uit of het echt waar is.

R2: Het gaat erom dat het gezegd is.

R1: Wat ik wel schokkend vind hoor, maar goed.

R2: Ja maar zo werkt het.

I: Zo is het wel inderdaad.

R1: Dacht jij dat de ww in stand bleef?

I: Ik moet eerlijk zeggen dat ik mij daar niet in heb verdiept.

R2: Nee joh, hij studeert nog!

R1: Ajoh, als wij allemaal oud zijn dan is die ww allang niet meer.

I: Ik mag hopen dat de ww voor mij inderdaad nog niet van toepassing is de komende jaren.

R1: Nou, sinds het akkoord steeds minder kan ik je vertellen haha.

I: Het is overigens wel grappig om te zien hoe de ene journalist er voor kiest om toch dat verhaal over die vakbond naar buiten te brengen en hoe jullie er dan heel doelbewust voor kiezen om dat te ontkrachten richting de eigen redactie van: doe het niet.

R1: Ja en ik moet zeggen als het dan... Om heel eerlijk te zijn, er zit ook altijd een beetje kinnesse in. Als iemand anders een primeur heeft ga je toch heel erg je best doen om alles, niet te ontkrachten, maar je gaat het toch extra controleren dan wanneer het in je eigen krant staat.

R2: Daarom maakte ik een beetje het voorbehoud van weet je zo doen we het, en dat is ook zo...

R1: Maar we zijn strenger bij andermans nieuws dan bij ons eigen nieuws soms.

R2: Ik zeg ook weleens, ja tuurlijk, maar dat heeft niks met bronnen te maken maar dat heeft gewoon te maken met de manier waarop je het nieuws maakt en de manier waarop je ervoor kiest om iets wel of niet op de voorpagina te zetten. Dat is iets anders dan, dan de bronnen die je wel of niet gebruikt.

R1: Ja dat is waar. Wij lullen maar door, maar had jij nog vragen of niet? Haha.

R2: Ja moeten we nog meer vertellen?

I: Nou de punten die ik vooraf had opgeschreven die hebben we eigenlijk wel behandeld. Maar ik vind het wel, jullie praten lekker door inderdaad, dus ik vind het erg interessant.

R2: Wat erg eigenlijk, waarom zouden wij, normaal stel ik altijd alleen maar vragen?

I: Nou, dat is toch ook wel eens leuk dan? Ik had die drie punten, het is een beetje door elkaar gaan lopen, maar zo gaat dat altijd denk ik.

R2: Ja dat klopt.

I: Maar wat je hebt verteld over, ja, vooral die belangen die er dan spelen bij een bepaalde bron waarom ze dus wel bepaalde informatie naar buiten brengen...

R1: Maar overigens, belangeloze bronnen bestaan niet he. Ook niet bij het lulligste nieuws, iedereen heeft er altijd een belang bij.

R2: Nouja, ik heb één man nu, die die wel die belangloos is niet, maar hij zegt dit is mijn krant en ik vind het belangrijk dat waar ik dingen van weet dat die kloppen.

R1: Ja oke, dat is ook een belang maar een wat meer neutraal belang.

R2: Ja wat neutraler dan partijen hier of ministeries ofzo. Maar dat zijn er heel weinig.

I: Daar zit geen pr-strategie achter of eigenbelang voor iemand die bijvoorbeeld een andere positie wil bekleden.

R2: En dat is in 180% van de gevallen wel zo ja.

I: Dit is echt wat ik met de interviews wil bereiken.

R2: Maar ik vind wel, ik vind echt zo dat wij er vrij nauwkeurig mee omgaan, ook met bronbescherming. Want Marcel Haenen moet je maar eens opzoeken die is een keer echt gerechtelijk onderzoek geweest naar bronnen die hij had gebruikt.

I: Hij is ook van het NRC?

R2: Ja, Marcel Haenen moet je maar eens opzoeken.

R1: Ging dat over nationale politie? Nee toch?

R2: Nee het ging over, wel over een zaak rond iemand waar het OM onderzoek heeft gedaan naar wie er naar hem gelekt zou kunnen hebben over iets strafrechtelijks ook. En dat is niet naar boven gekomen.

R1: Was het niet Moszkowicz?

R2: Nee nee, het was iets anders.

I: Dat is al wat meer WikiLeaks achtig.

R2: Precies. Kijk wij hebben hier meer met bronnen te maken, met politieke en partijbelangen en ministeries die plannetjes kwijt willen. Maar hij zit gewoon echt in de harde wereld zeg maar, en en ...

R1: Ja de onderwereld.

R2: De onderwereld ja, waar mensen gewoon waar het gewoon van belang is wie wat heeft

gezegd. Ik zoek het even op voor je. En dat echt, hij belt ook echt met, hij had laatst ook weer nieuws over de Politie Academie, toen heeft 'ie dus speciaal met allerlei andere mensen zitten afspreken zodat niet duidelijk kon worden wie zijn bron was.

R1: Hij wordt ook waarschijnlijk getapt. En hij wordt... Maar Joep Doomen wordt ook getapt. Das een onderzoeksjournalist van ons in het zuiden. Met de VVD zaak met Jos van Rey, zegt je dat wat? Die is gewoon getapt.

I: Ja, die heeft ook informatie doorgespeeld toch?

R1: Ja hij, of een burgemeester. Maar, dus Joep kwam erachter dat hij in dat kader van dat onderzoek naar Van Rey gewoon was getapt, omdat ze zien dat hij goede bronnen heeft. Dan gaan ze gewoon hem tappen, dus je moet heel erg oppassen... Er zijn journalisten die gewoon niet meer op telefoon dingen zeggen. Maar dat is hier allemaal niet zo relevant. Het is, ik heb wel eens toen ik die stukken kreeg van de formatie, dat was toen heel gevoelig, de PVV was toen net in de regering, of althans aan het gedogen, toen moest ik wel bij wijze van spreken ver uit de stad om die stukken op te halen. Dat was wel echt geheim.

I: Stel dat er toevallig iemand met een iPhone camera rondloopt....

R1: Nouja, en dat zijn wel...

R2: Wat heb je toen gedaan?

R1: Ik moest echt ver de stad uit voor die stukken.

R2: Oh, dat vind ik echt wel leuk!

R1: Met plastic zakken weet je wel, dat soort grappen haha. Maar nee, dat ligt wel heel gevoelig. En nog steeds. Nog steeds willen mensen weten hoe ik dat heb.

I: Maar als je nu ook hier om je heen kijkt, daar een stukje verderop zit ook iemand op het terras (Maxime Verhagen), als die zoiets zou zien dan kan dat best vervelend worden.

R2: Ik heb het hier zo. Om Peter La S. ging het ja.

R1: Ohja, de kroongetuige.

I: Dat is ook niet de minste gelijk.

R2: Dat hij, de kroongetuige, Peter La S. in het grootste geheim op vrije voeten was gesteld. Dat had Marcel naar boven gehad en hij is dus echt verhoord door justitie en getuigenverhoor en hij beriep zich op het verschoningsrecht. En Marcel zegt daar ook over, dit soort onderzoeken belemmeren de omgang met bronnen en klokkenluiders. Dus dan weet je, in de criminele wereld is het echt heftig. Hier praten ze niet meer met je.

R1: Hier is het een spel.

R2: Onbelangrijk.

R1: Een imagospel.

R2: Het doet er toe voor wat er in de krant komt.

I: Hier spreken ze misschien niet meer met je tot ze je weer een keer kunnen gebruiken.

R2: Het doet er toe voor wat er in de krant komt en voor je informatievoorziening, maar dit is waar bronnenbescherming echt van belang is zeg maar.

I: Bronbescherming speelt bij mij in zoverre ook niet zo'n rol.

R1: In je scriptie bedoel je?

I: Ja, in mijn theoretisch kader heb ik het wel kort benoemd.

R1: Dat valt buiten het bestek van je onderzoek?

I: Dit valt er enigszins buiten, maar het heeft natuurlijk wel raakvlakken. Wat ik dan als bronbescherming heb benoemd, is dat journalisten ervoor kiezen om bronnen niet te benoemen is dat mensen dan bijvoorbeeld hun baan kwijt kunnen raken. Ik heb bijvoorbeeld één keer een voorbeeld aangehaald van een ambtenaar die informatie had gelekt en dan zijn baan was kwijtgeraakt.

R1: Maar deze mensen die Marcel als bronnen aanhaald zijn zeker hun baan kwijt als het uitkomt, die worden zelfs vervolgd. Dus dat is wel heftig.

I: Ja, daar zit dan nog net een stap verder achter. Ik heb binnenkort ook nog een gesprek met Heymans van RTL Nieuws.

R1: Jos Heymans?

I: Ja Jos Heymans inderdaad. Dus dat is leuk om dan een ander medium daarbij te betrekken.

R1: Ja zeker. Tv werkt volgens mij ook heel anders dat nieuws is heel vluchtig vaak.

R2: Ja en iets opschrijven is toch anders dan iets zeggen. Weet je, zo'n Dominique van der Heijden zegt toch iets makkelijkers voor de camera dan dat wij opschrijven de coalitie ziet het wel of niet zitten. Dat is toch anders.

R1: Het wordt ook anders gezien door de mensen hier he. Dus als het op papier staat dan wordt het ook veel heftiger ervaren.

I: Dan wordt het al eerder als een persoonlijke aanval gezien?

R1: Nee nee, dat niet. Dan heeft het meer gewicht ofzo. Dus als Dominique van der Heijden in zijn analyse op tv dat er onrust in de coalitie is dan gaat alles door. Maar als wij op de voorpagina zetten: onrust in de coalitie, dan is het een ding. Ook als Telegraaf, dat is anders. Die worden anders gewogen. Spreektaal he, mensen, volgens mij onbewust, mensen wegen ook anders dan geschreven taal. Dus een politicus die Dominique van der Heijden hoort, en wij schrijven precies hetzelfde in de krant denkt 'ie oh shit! Terwijl bij Dominique, jajaja, natuurlijk dat is waar....

R2: Hoe groot moet het worden, je scriptie?

I: De stelregel is om en nabij de 70 pagina's.

R2: En theoretisch kader, wat is dat dan? Onderzoeken en...?

I: Ik heb bijvoorbeeld een heel stuk geschreven over journalistieke nieuwswaarden, dus dat politiek nieuws eerder nieuws is dan bijvoorbeeld het nieuws wat bij Hart van Nederland komt. Het ligt misschien voor de hand, maar het is een beschrijving van de bestaande theorieën.

I: Ik wil jullie in ieder geval hartstikke bedanken.

R1: Ja graag gedaan.

R2: Ja joh.

I: Als jullie het leuk vinden stuur ik jullie mijn scriptie door. Ik zal ook de transcripten opsturen dat als er geen goede dingen in staan...

R1: Ja stuur maar door.

TRANSCRIPTIE RESPONDENT 3

R = Respondent

I = Interviewer

I: Ik heb waarschijnlijk ongeveer een half uurtje nodig.

R: Ja, nee uh, ga je gang. Wat voor opleiding doe je eigenlijk?

I: Media en Journalistiek aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. En ik heb hiervoor zelf een communicatieopleiding gedaan, maar ik vind journalistiek iets waar ik mij verder in wilde verdiepen en ik had ook het idee dat dit veel meer aan bod zou komen bij de opleiding communicatie, en dat bleek achteraf toch wat minder te zijn. Dus vandaar dat ik nog heb besloten om twee jaar door te gaan en vandaar dat ik nu hier zit. Zodoende ben ik bij deze opleiding terecht gekomen en waar deze opleiding vooral zich op richt is het journalistieke gedeelte, maar ook de media in de maatschappij in het algemeen. Dus representatie in populaire muziek bijvoorbeeld. Daar heb ik zelf helemaal niks mee, vandaar dat ik mijn scriptie ook over parlementaire journalistiek schrijf, maar dat zijn ook dingen die aan bod komen bij deze opleiding, maar dat vond ik persoonlijk wat minder. Het interview heb ik als het ware in drie delen gesplitst. Allereerst een aantal algemenere vragen, want ik moet ook een soort profielschets van de parlementaire journalisten maken, en vervolgens over het gebruik van bronnen, welke bronnen u vooral gebruikt. En vervolgens, als bijvoorbeeld iemand anders iets publiceert bijvoorbeeld in de Volkskrant of u dat dan overneemt. Allereerst wilde ik vragen hoe lang je al werkzaam bent als parlementair journalist.

R: Sinds 1986. Maar ik ben er wel zes jaar uit geweest. Ik ben af en toe nog wel hier (in Den Haag) geweest in die zes jaar en ik ben sinds 2010 ben ik weer terug.

I: Altijd bij de Volkskrant?

R: Nee vanaf 1986 eerst bij de Vara radio en de Haagse Post en toen vanaf 1989 tot 1994 weekblad Elsevier, ook politieke journalistiek alle drie, en vanaf 1994 bij de Volkskrant.

I: Aardig wat ervaring wat betreft het Haagse.

R: Ja dat denk ik wel.

I: Zijn er ook bepaalde routines die dan terugkeren in uw werk?

R: Wat bedoel je precies met routines?

I: Nou, stel u komt op maandagochtend hier in Den Haag. Wat is dan het eerste dat u doet?

R: Koffiezetten!

I: Niet onbelangrijk natuurlijk.

R: Nee, kijk, de werkweek die verloopt volgens een vast patroon. 's Maandags is meestal een rustige dag behalve als je 's avonds op pad moet. Dan bespreek je met collega redacteurs wat zij jij deze week aankomen en wat zullen we gaan doen. Dinsdag hebben we de grote

vergadering met de gehele parlementaire redactie. Dus dan zetten we precies uit wie wat gaat doen, om 14u 's middags hebben we een vragenuurtje en de patatbalie. Heb je dat al eens gehoord, de patatbalie?

I: Nee, nee, maar het klinkt aantrekkelijk.

R: Dat is een informatiemarkt waar iedereen heen en weer loopt. Kamerleden, bewindslieden, voorlichters en journalisten. En dat speelt zich allemaal af tussen 14u en 17u op dinsdagmiddag.

I: Dus dan kan iedereen, kan binnenvallen en een aantal vragen stellen?

R: Ja, nee... het zit naast de plenaire zaal, als dit de plenaire zaal van de Tweede Kamer is heb je hier een ingang en daar een ingang en heb je hier de informatiebalie, dat noemen we dan de patatbalie en hier lopen dan allemaal mensen heen en weer. Dus zo ziet dat er ongeveer uit. En dat is dinsdag. Woensdag en donderdag heb je, ja dat hangt van je agenda af. Als je een minister vast volgt of meerdere bewindslieden dan moet je hun agenda's in de gaten houden. En als je, op donderdagavond is bewindslieden overleg. Dan moet ik in de gaten houden wat er speelt, PvdA en VVD vergaderen apart. Na afloop van het overleg bel ik een aantal mensen om te kijken of er iets is waar ik wat mee kan voor de krant van vrijdag. Vrijdag hebben we de ministerraad persconferentie en daarna een kop koffie met Rutte hier in Nieuwspoor.

I: Heel informeel?

R: Dat is informeel ja. En dan nog een stukje tikken. En als je pech hebt, heb je weekenddienst of moet je naar een congres van een partij die je volgt. Ik volg de VVD.

I: Ligt dat vast of..?

R: Ja.

I: Voor een langere periode ook?

R: Ja. Ik weet niet hoe lang dat zal zijn, maar ik doe het nu twee jaar.

I: Oke, dus dat is ook wel kabinetsoverschrijdend wat dat betreft.

R: Ja, ja, ja. Maar goed, dat is dus niet gezegd dat ik voor eeuwig de VVD doe. Het koninklijk huis doe ik, en ik volg verder eigenlijk het machtsspel in het kabinet en alles wat een beetje, een beetje naar rottigheid neigt.

I: En als u dan, op, tijdens zo'n belronde, op donderdagavond dat u geloof ik zei, belt u dan voorlichters of mensen van de fracties, of... Hoe gaat dat in zijn werk?

R: Dat kan van alles zijn. Dat kan een voorlichter zijn, dat kan een bewindspersoon zijn, maar ook een fractielid zijn.

I: Dat maakt voor u qua informatievoorziening niet uit? U kunt overal wel iets vandaan halen?

R: Ja. Natuurlijk heb je wel een of twee vaste, dat als je denkt van hee, hier moet je ff op doorbellen. Dan bel ik een aantal andere erbij.

I: Om dat even te checken dan?

R: Nou ja, of omdat ik denk van hee hier is meer aan de hand, ja.

I: En als zij u zoiets vertellen tijdens zo'n telefonische ronde, vertellen zij dat dan, tenminste zij delen u dat mee en zij weten waarschijnlijk ook dat u daar wat mee gaat doen. Maar kunt u dat ook altijd gebruiken?

R: Niet altijd, maar soms is het voor een opening krant of iets in een groter stuk voor die dag er op. Maar soms, het is leuker om nog voor die donderdagavond te zitten want dan kan het al voor de krant van donderdag zijn, of in de krant van woensdag.

I: En weten zij dan ook dat u dat gaat gebruiken?

R: Ja tuurlijk.

I: Daar zijn geen afspraken over, van bijvoorbeeld, ik noem u niet of...

R: Nee, nee. In ieder geval is de afspraak dat je off the record met elkaar spreekt, ik vind ze allemaal heel erg lief en zij mij ook, maar ze weten allemaal dat ik journalist ben en dat zij politicus zijn. Dus je weet wel wat je verantwoordelijkheid is.

I: Op een gegeven moment wilt u natuurlijk wel iets vertellen in de krant. Hoe lost u dit dan op?

R: Nou, door die persoon, die personen waar jij iets van hebt buiten schot te laten.

I: Dus u zegt dan bronnen binnen melden dat en dat...

R: Bijvoorbeeld.

I: Werkt u daar altijd aan mee als ze niet met naam en toenaam genoemd willen worden?

R: Ja.

I: Altijd?

R: Ja. Omdat ik weet dat het niet anders kan. Het is niet zo dat er in dit land niks gebeurt als er niemand on the record gaat. Dat is te simpel. En ik snap ook wel dat, natuurlijk is het veel leuker en prettiger voor de krant en de lezer dat je weet wie die dingen zegt. Maar op basis van, wat zal het zijn, ruim twintig jaar ervaring, moet de lezer er een beetje van uit kunnen gaan dat ik niet de koffiejuffrouw van het bewindslidenoverleg heb gesproken maar dat het echt iemand is.

I: Het maakt dus wel echt uit wie zoiets zegt?

R: Ja zeker.

I: Binnen zo'n partij.

R: Ja.

I: En maakt dat dan voor u ook nog uit of u dan wel iemand gaat noemen of niet? Of is dat altijd gelijk, u noemt iemand nooit?

R: Nee, nee, nee. Ik zorg altijd dat er duidelijkheid is over de status van het gesprek. Dan zeg ik: Ik neem aan dat we op achtergrondbasis spreken. En dat is vrijwel altijd het geval.

I: En dat is dan waar u de meeste informatie vandaan haalt?

R: Ja. Ja, tenminste in die gesprekken op donderdagavond wel ja.

I: En zit daar dan ook wel eens iets bij dat u denkt van, nou daar had ik graag iets mee gedaan maar ik doe het nog even niet. Omdat dan wellicht te gemakkelijk te herleiden is bij wie dat vandaan komt?

R: Ja, ik bescherm sowieso altijd de bron, maar dat is een kwestie van heel anders opschrijven.

I: Op die manier valt daar wel een aardige mouw aan te passen dan?

R: Ja, zonder dat je je lezer misleidt of andere die willen weten wie dat is, moet je wel een zeker rookgordijn daarbij optrekken.

I: Kunt u daar een voorbeeld van geven? Altijd lastig om in één keer met een voorbeeld te komen.

R: Zeker.... Uhm.... Dit is wel heel lang geleden, maar het is wel een mooi voorbeeld... Toen de PvdA volgens mij in... ff heel goed nadenken wat ik nou zeg... Ja, het tweede kabinet Kok, sprak opa. Dit was het kabinet van 1998 tot 2002. Donderdagavond, bewindslieden overleg is van alle tijden zoals je hoort, toen belde ik op donderdagavond met een bron die vertelde dat Jan Pronk, die was toen minister, geweldig op zijn sodemieter had gehad omdat hij uitlatingen over Indonesië had gedaan publiekelijk die helemaal niet konden. En ja die persoon moet er dan vanuit kunnen gaan dat jij hem, dat je hem sjiek behandelt. Dus niet Pietje Puk dubbele punt, dat doen we dus niet. Dan moet je nog een tweede bron erbij hebben, nou dat was niet zo ingewikkeld want het was nogal hoog opgelopen. En dan schrijf je, dan schrijf je bronnen binnen de partijtop, binnen de PvdA zeggen dat dubbele punt....

I: Is dat ook wel eens fout gegaan?

R: Nee, niet dat ik weet.

I: Dat er uiteindelijk iemand bij u terug komt en zegt van joh wat heb je me nu geflikt?

R: Nee, ja. Mensen weten wat ze aan je hebben. Je kent de klappen van de zweep. Het zijn vaak langjarige contacten die je hebt met die mensen en ja het is wel topsport, je moet niet gaan zitten klooiën.

I: Nee dat begrijp ik inderdaad. Heeft een redactie ook een zegje daarin?

R: In welke zin?

I: Stel u komt met iets en zij willen dat toch on the record bevestigd hebben. Kunnen zij dan zeggen: Joh meneer R3, allemaal leuk en aardig, maar daar moet een naam bij?

R: Uhm... Nee, dat kan niet. Wat wel kan is dat de hoofdredacteur zegt ik wil graag weten wie de bronnen zijn.

I: Dat geeft u dan wel.

R: Ja, ja ja.

I: Maar dat is dan vertrouwelijk neem ik aan en blijft binnenskamers? (Tussen R3 en hoofdredacteur)

R: Ja uiteraard. Maar dat snap ik he. Als je een heel groot ding hebt en je hoofdredacteur wil dat weten dan begrijp ik dat ja. Als ik hoofdredacteur was zou ik dat ook in sommige gevallen willen weten.

I: Die dragen natuurlijk wel de eindverantwoording. Dus in dat geval...

R: Ja, zeker.

I: Als ik bijvoorbeeld kijk naar het uitlekken van de Miljoenennota, ik heb in mijn scriptie een casus geselecteerd met betrekking tot de Miljoenennota wat ik heb bekeken en onderzocht. En dat was in, ik meen 2009 dat Paul Tang van de PvdA, die had de stukken van de Macro Economische Verkenning (MEV) doorgespeeld aan Frits Wester. En uiteindelijk komt dat wel uit. Heeft u daar een idee bij hoe zo iets gaat?

R: Nou volgens mij was duidelijk dat er een soort watermerk op dat ding zat wat alleen bij Paul Tang het geval was. Ik weet het niet helemaal zeker, het kan ook zo zijn dat hij gewoon heeft bekend.

I: Hij heeft inderdaad bekend, dat van het watermerk wist ik nog niet, maar hij heeft bekend van ik heb dat doorgespeeld. Wat kan voor hem dan een motief zijn om zo iets aan een journalist door te geven?

R: Dat weet ik niet, dat uh... Ik vraag het mezelf wel eens af natuurlijk. In deze niet, maar ik vraag het mij wel eens af. Maar dat is bij mij nooit bepalend. Het gaat er om klopt die informatie en kan ik het bevestigd krijgen en zo groeperen dat ik daar een fijn nieuwsverhaal van kan maken.

I: U bent niet bang voor dat ze u dan gaan gebruiken voor hun eigen verhaal?

R: Daar ben ik zelf bij.

I: Dat is dus puur de manier waarop je er zelf mee omgaat?

R: Ja, kijk in sommige gevallen, in dit geval was dat dus niet zo. Dit is een algemeen regeringsstuk en Frits Wester had dat gewoon als eerste en dat werd niet gebruikt door dat stuk naar buiten te brengen.

I: Een ander voorbeeld: Een collega van de Volkskrant heeft een stuk geschreven over, ik meen, de vakbonden over de WW. Dat zou volgens de vakbonden gelijk blijven en uiteindelijk is de WW op de schop gegaan, en ik geloof dat het van 28 naar 24 maanden is gegaan. En op dat moment heeft de Volkskrant de berichtgeving van de vakbond overgenomen, terwijl dus uiteindelijk bleek dat de vork net wat anders in de steel zat.

R: Ja, maar ik weet niet of de vork ook zo in de steel zat zoals jij het nou zegt he. Ik weet niet precies hoe dat zo is, ik weet niet wat er achter de schermen is gebeurd en hoe het echt is gegaan.

I: Nou, het kwam er in ieder geval op neer dat de Volkskrant die heeft uiteindelijk op dat moment dat verhaal geplaatst met die invalshoek vanuit de vakbonden, terwijl uiteindelijk er nog een verhaal naar buiten kwam dat de WW ingekort zou worden naar 24 maanden en uiteindelijk is dat duidelijk geworden en heeft de Volkskrant dat ook gemeld, maar in eerste instantie zijn zij dus wel mee gegaan met het verhaal van de vakbonden. En dat bedoel ik een beetje met bent u niet bang dat u in één verhaal mee gaat. Omdat ze u dan proberen te gebruiken om hun eigen informatie in de media te gebruiken.

R: Nee. Nee daar ben ik niet bang voor. In dit geval kan ik er niet adequaat antwoord op geven omdat ik er de ins- en outs niet ken. Ik sluit niet uit dat jij, dat het zo is zoals jij zegt, maar het kan ook heel goed zijn... Was het een stuk van Gijs Herderschee of niet?

I: Ja.

R: Ja Gijs heeft bij werkgevers en werknemers hele goede contacten. Ik kan me niet voorstellen dat hij zich alleen baseert op één club.

I: Ik weet uiteraard ook het fijne er niet van, maar dit is wat mij is opgevallen in de berichtgeving toen.

R: Ja. En het woord weggevers komt er niet in voor?

I: Dat zou ik op moeten zoeken, dat weet ik niet.

R: Ja, nouja, goed. Over het algemeen ben ik niet bang om gebruikt te worden. Niet omdat ik gebruikt wil worden, maar je moet zelf een beetje wakker zijn op wat is hier aan de hand en... Kijk als iemand tegen mij zegt in de MEV staat dit en dat en je flikkert dat in de krant, dan ben je een sukkel. Je moet dat stuk hebben. Daar gaat het om.

I: U zou echt iets pas publiceren als u die officiële stukken in handen hebt?

R: Nee hoeft niet.

I: Of het bevestigd hebt?

R: Liefst meermalen ja.

I: Één stuk is niet voldoende?

R: Nee, één bron is niet voldoende.

I: Één bron is niet voldoende. Wat is bijvoorbeeld een bepaalde stelregel?

R: Ja er is niet echt een vaste stelregel, maar in principe...

I: Het verschilt per...

R: Ja. In principe gaat het om twee bronnen, of drie. Drie is mooier.

I: Hoe meer hoe beter?

R: Ja, uh, daar zit ook een andere kant aan natuurlijk. Je hoeft er geen tien te hebben.

I: Nee precies.

R: Ik heb een keer gehad dat de Kamerleden bij Beatrix waren geweest en eentje klapte uit de school, het waren er zestien die geweest waren en uiteindelijk acht die off the record vertelde wat Beatrix gezegd had. En nou had ik er geen acht nodig, maar het verhaal werd steeds mooier, met steeds meer details, die je dan meermalen bevestigd kan krijgen. En dan is het de moeite waard om er dus heel veel te pakken. Dus ja...

I: Ik had ook nog een ander voorbeeld, dat op een gegeven moment heeft NRC, ik had dat geloof ik ook in de mail toen naar u gestuurd, die kwam met het nieuws dat Verhagen werd geblokkeerd door Ruth Peetoom om partijvoorzitter te worden. En bijna alle landelijke media, waaronder ook de Volkskrant heeft dat toen overgenomen. En ik weet niet of dat natuurlijk klopt verder, maar wat kan daar de afweging zijn voor een krant als de Volkskrant om dat dan toch over te nemen terwijl het niet een eigen primeur is of uit een eigen bron komt?

R: Hebben wij dat overgenomen?

I: Het heeft in ieder geval op de site gestaan.

R: Ja dat is wat anders. Dat klinkt een beetje raar wat ik nu zeg.

I: Nou ik begrijp wat u bedoelt inderdaad. Internet is natuurlijk sneller en makkelijker aangepast.

R: En vluchtiger. Ik weet niet of wij dat toen hebben overgenomen. Ik denk van niet.

I: Oke, maar in ieder geval op internet is het overgenomen. En in andere gevallen gebeurt het misschien wel dat het overgenomen wordt. Hoe gaat zoiets in zijn werk zou u zelf zoiets doen?

R: Kijk, uhm, het gaat waarschijnlijk over het stuk van Freek Staps waar je het nu over hebt?

I: Ja.

R: Ja, kijk, Freek is een hele wilde jongen. Als Freek ergens bij staat dat moet je je drie of vier keer bedenken of je dat overneemt, dat is even voor jou informatie. Niet om hem op te naaien, ik hoef hem niet het graf in te trappen, maar even dat jij beter snapt waarom ik een groot vraagteken plaats of wij dat over hebben genomen als krant. Een interview met iemand, dat zijn hapklare quotes. Dat is andere koek dan wat jij net schets he, dus de drempel met zoiets overnemen ligt veel hoger dan een interview. Een interview zijn we niet te beroerd voor om iets over te nemen, maar bij zoiets en zeker als je daar twijfels over hebt en je het niet bevestigd krijgt dan doe je daar niets mee.

I: Oke, dus altijd eerst zelf bevestigen?

R: Ja ik vind niet dat je als kip zonder kop achter, en al helemaal niet achter NRC aan.

I: Is dat een soort strijd?

R: Nou het valt wel mee, maar ja onze grote concurrent zit niet bij het Reformatorisch Dagblad. Je hebt twee landelijke kwaliteitskranten en wij zijn er één van en NRC is de ander dus ik vind het allemaal hartstikke leuke jongens en meisjes hoor, maar het zijn wel concurrenten.

I: Ja precies. Maar het gebeurt toch wel eens dat bijvoorbeeld iets overgenomen wordt in de zin van: NRC schrijft dat... Dus dat het niet zelf bevestigd wordt. Maar in zo'n geval wordt dat toch wel eens overgenomen dan. Of zou u dat zelf ook nooit doen?

R: Niet snel. Niet snel.

I: Alleen als het echt niet anders kan?

R: Neehee. Alleen als het klopt, het moet vooral kloppen. En als je het zelf al bevestigd krijgt dan wil dat niet zeggen dat je het toeschrijft aan NRC, dat is dan misschien flauw, maar je hebt het

zelf bevestigd. Kijk een interview wat NRC heeft daar kun je ook zonder bronvermelding een stukje van maken, maar dat is al helemaal flauw, daar houden we niet van. Dan zeg je dat zegt Pietje Puk in NRC Handelsblad. Maar snap je iets beter wanneer je het wel doet en wanneer niet? Interview is een duidelijk ding.

I: Dat staat on the record, dat staat vast.

R: En iets wat op anonieme bronnen is gebaseerd waarvoor een journalist de krant opent omdat die verschrikkelijk wordt opgenaaid door Peter Vandermeersch, sorry dat ik een beetje flauw doe, dat daar gaan we niet in mee.

I: Is dat dan ook de keuze van een redactie of heeft u dat voor u zelf als regel gesteld van daar beginnen we niet aan?

R: Nou ja, niet per se als regel gesteld. Maar mocht nooit de vraag komen heb je dat NRC ding gezien en dat vragen ze dan omdat ze er een soort twijfel bij hebben, hoe gaan we daar mee om, dan zeg ik, ik heb geen bevestiging kunnen krijgen dus het lijkt mij een beetje dun. Dus laat maar lopen.

I: Zij bellen u dan ter bevestiging of zoiets klopt?

R: Nee, niet ter bevestiging, maar in Amsterdam lezen ze ook die krant. Je maakt met z'n allen in Amsterdam en Den Haag die krant voor de dag daarop dus er is steeds communicatie over van alles. Radio, televisie, kranten noem maar op. En wat we zelf doen niet te vergeten, los van de andere media.

I: Maar het is dus niet zo dat als zij iets lezen dat ze zeggen: joh R3, waarom hebben wij dat niet?

R: Ja wel dat kan.

I: Gebeurt zoiets vaak?

R: Ik kan me niet herinneren, dat zeg ik niet om stoer te doen, maar dat is ongetwijfeld wel eens gebeurd.

I: Ook in de zin van dat u dan zegt, sorry maar dit klopt gewoon niet?

R: Ja, maar kijk. Hier heb je dan weer het verschil. Bij een interview, ja een interview is een interview en dan kan je de terechte vraag krijgen: waarom hadden wij dat interview niet, maar zulke vragen krijgen we niet vaak gelukkig. En dat andere ding, een soort van theorie gebaseerd op anonieme bronnen, ja daarvan krijg je niet snel te horen van waarom hadden wij dat niet. In Amsterdam ziet men in de regel ook wel dat dit een beetje glad ijs is.

I: Ja, maar zij bellen u dan ook niet met de vraag krijgt u dat bevestigd in Den Haag?

R: Jawel hoor, dat kan.

I: Dat gebeurt wel eens.

R: Ja dat kan zeker. Als zij het eerder zien dan ik en anders kan ik zeggen ik krijg het wel of niet bevestigd.

I: En zijn er ook wel eens gevallen waarin zij denken, hier moeten we echt iets mee, maar u zegt ik krijg het niet bevestigd?

R: Ja, ik kan me niet voorstellen dat het in al die jaren nooit is gebeurd, maar als je me nu een voorbeeld vraagt zou ik het echt niet weten.

I: Wat dat betreft vertrouwen ze ook wel op hun journalisten hier in Den Haag ?

R: Jawel, maar het is ook wel eens strijd, tuurlijk wel. Dan hebben ze in Amsterdam bedacht dat daar toch iets over moet, nouja, uiteindelijk zijn ze in Amsterdam de baas.

I: Ja, want ik kan me voorstellen dat er nieuws is dat is zo belangrijk dat willen ze niet missen.

R: Nee, maar dat snap ik dan ook wel. Als in die zin, ben je het meestal toch wel eens.

I: Dus dan ga je nog beter zoeken?

R: Uhh, ja, maar dat hangt helemaal van het ding af. Kijk, als een concurrerend medium een nota heeft die wij niet hebben of krijgen, ja dan moet je, als je het met alle geweld toch in de krant wilt hebben dan moet je verwijzen naar het medium dat het heeft.

I: En waar haalt u de meeste informatie vandaan, zijn dat die informele gesprekken? De achtergrondinformatie?

R: Ja, meestal wel ja.

I: En als u iets bevestigd wilt krijgen dan is het bellen met anderen?

R: Nouja, kijk, van de 1000 gesprekken die je kunt voeren gaat er één on the record, zeg ik een beetje gechargeerd het is allemaal een beetje zoeken en tasten. Wat komt er aan, wat staat er op de agenda, waar zit de spanning. Nou zo'n persoon zit jou dan op het spoor en die zegt joh praat eens met die of eet eens een broodje. Ja of je gaat een keer dineren met deze of gene. Het is een grote informatie strijd. Ja.

I: Grappig om dat zo te horen inderdaad. Want je denkt altijd dat journalisten een interview hebben met iemand en daar komt de informatie vandaan.

R: Maar dat komt ook, natuurlijk dat gebeurt ook.

I: Dat gebeurt uiteraard ook wel, maar wat u zegt. Qua als je hier zit en je bespreekt eens wat met iemand dan vang je veel meer op dan wanneer je een gesprek on the record in gaat.

R: Ja, ik heb vanmiddag een broodje gegeten met een topper uit het bedrijfsleven en die vertelde mij een paar dingen. Die kan ik morgen wel in de krant gooien en dan is het prominent maar ik wacht nog net ff iets langer, dan weet ik nog liever iets meer. Ook in het besef dat ik waarschijnlijk de enige ben die dit weet, dus dan komt het wel.

I: Dus de overweging om de bron te behouden is dan belangrijker dan een keer...

R: Nee, ik gooi mijn bron helemaal niet weg want hij zal dan anoniem in het stuk zitten. Ik gooi mijn bron nooit weg.

I: Maar wat ik bedoel is wellicht is hij daar niet blij mee als u dat morgen al naar buiten brengt.

R: Nou ik heb al gedeeld met die persoon in kwestie, ik overweeg te signaleren dat dit speelt en of hij dan eventueel on the record kan gaan. Hij zegt je moet maar even kijken, koppel maar

terug als je dat wilt. Hij zegt, maar ja het is in beweging in het kabinet wordt er over nagedacht. Dus het is interessanter om iets verder in het proces te zijn dan nu al iedereen, want dat doe je dan, in de journalistiek attent erop maakt dat er wat speelt zonder dat je al meer dan de helft van het verhaal hebt. Want dat heb ik nog niet.

I: Dus in zo'n geval is het nog niet eens zo van belang om ervoor te zorgen dat iemand je goed gezind blijft, maar puur het feit dat je er later nog meer informatie uit kunt halen?

R: Nee niet alleen van hem. Kijk ook het proces, de tijd moet zijn werk doen. Die persoon heeft ergens aan de bel getrokken, de komende maanden gaan er dingen gebeuren in dat proces, ja als ik nu terwijl er net aan de bel is getrokken meteen begin te hyperen in de krant dat is niet slim. Het gaat mij er niet om om die persoon er in te houden maar gewoon om het beste verhaal te hebben.

I: Speelt dat helemaal geen rol?

R: Nee.

I: Nooit?

R: Nee. Ik heb ook gezegd ik overweeg om dit te gaan signaleren in de krant. Ik hoef dat niet te zeggen.

I: Maar wel altijd diegene beschermen door niet zijn naam te noemen in de krant?

R: Nee, dat klopt.

I: Dus in zekere zin probeert u toch...

R: Ik heb één keer gehad, maar dat was een bron...

I: Je komt elkaar toch weer tegen neem ik aan.

R: Jaja, dat is zo. Maar het is niet zo dat... de bron in het algemeen heeft mij niet in de greep. Het mooie is ook als je heel veel bronnen hebt. Ik blaas geen bronnen op omdat ik gewetenloos ben, maar soms blaas je een bron op, niet omdat je iemand verneukt in een achtergrondgesprek, maar omdat je iemand die een bron van jou is in politieke problemen terecht komt. En dan moet je gewoon het mes trekken, ik doe mijn werk. Ik zal een voorbeeld noemen uit de oude doos: ik heb ooit een boek geschreven over Hans Wiegel en Wiegel bemoeide zich in de kabinetsformatie van 1994 met totstandkoming van het paarse kabinet. Dat wilde hij laten mislukken en hij... Nou ik kende Wiegel niet als mijn broekzak maar wel vrij goed. En ik heb toen, toen hij dat gedaan had in De Telegraaf, geprobeerd om de kabinetsformatie op te blazen met harde kritiek, toen heb ik een analyse geschreven bij ons op de voorpagina waarin Wiegel gefileerd werd. Wat ik dan wel doe, en dat doe ik bijna nooit, maar omdat ik Wiegel persoonlijk goed kende. Heb ik gezegd nou Hans er komt morgen, nee z'n vrouw die toen nog leefde nam op dus ik zei zeg maar dat wat hij morgen op deurmat aantrof hij daar niet zo vrolijk van wordt, maar ik moet ook gewoon mijn werk kunnen doen. Nou en dat was goed zei, Jacqueline was het geloof ik. En toen belde ik een paar weken later en toen had ik hem weer aan de lijn en ik zei: en Hans heb je die analyse nog gelezen? Jajaja, zei die maar dat is zo lang geleden...

I: No hard feelings verder?

R: Nee, zo hoort het ook. Maar ik heb ook wel eens gehad met Annemarie Jorritsma en die heb ik geïnterviewd toen ze minister Verkeer en Waterstaat was, en toen zei zij in een interview, dat

was on the record en wat ook geautoriseerd, dat de eerste beste pooier in een betere auto rondreed dan een minister en ik maakte daar een nieuwsberichtje van dus dat tetterde op zaterdag flink in de media rond. En zij was woedend op mij. En ze negeerde mij en na een aantal maanden ben ik er op afgestapt en zei ik, joh wat is dat nou jullie hebben het gewoon goedgekeurd die gehele tekst. Nee maar jij zou dat er uit halen. Ik zei nou Annemarie, dat heeft mij nooit bereikt, als er een toezegging is gedaan door de voorlichter dat hij mij zou bewerken om dat er uit te halen, daar heeft hij nooit en poging toe gedaan. Dat moet je wel ff weten. Je mag net zo lang boos blijven als je wilt, maar ik ben wel te goeder trouw in dit verhaal.

I: In zo'n geval kun je dan niet meer doen dan je al gedaan hebt. De afspraken zijn netjes gemaakt.

R: Nee, je moet gewoon eerlijk en open kaart spelen en die persoon die voorlichter, is toen een beetje in de fout gegaan.

I: Dus open kaart spelen is altijd hoe je met je bronnen om moet gaan?

R: Jajaja, natuurlijk.

I: Even kijken of ik nog wat had. Ik denk dat ik alles wel aangekaart heb. Heeft u nog iets waarvan u denkt dat hebben we nog niet besproken, dat zou je nou echt nog even moeten gebruiken.

R: Ik heb nog niet zo lang geleden een keer een ongelukje gehad met een anonieme bron. Met wie ik ook nog bevriend ben, nog erger. In al die jaren Den Haag is er maar één politicus met wie ik bevriend ben en dat weet ook iedereen dus ik vertel je dit maar gewoon. Dat is Wim van de Kamp, CDA-Kamerlid geweest en nu Europarlementariër, en wij praten op achtergrondbasis en eens in de zoveel tijd bellen wij elkaar en twee keer per jaar eten wij bij elkaar thuis met onze wederzijdse partners en grappig genoeg gaat het dan nooit over politiek, of bijna nooit. En ik was een profiel aan het maken over Hans Hillen en ik zeg, ik heb Wim aan de lijn en ik zeg Wim ik ben een profiel aan het maken over, een belrondje aan het maken over Hans Hillen en Wim die zegt nogal ongezouten wat hij van Hans Hillen vindt. Dus ik denk zo, dat is interessant, en verder nog een paar onderwerpjes en toen was het goedenavond. Ik tik dat op en Wim is zich niet bewust geweest, heb ik onvoldoende duidelijk gemaakt dat dit een on the record gesprek was.

I: Dus voor u was het duidelijk ik ga dit gebruiken.

R: Ja ik zei van Wim ik ben bezig met een profiel van Hans Hillen, een belrondje. En ik had nog de ontbrekende woorden moeten zeggen ik wil je graag citeren en dat heb ik niet gedaan. Dat is een fout van mij. Dan ben je niet je bron kwijt en je vriendschap maare...

I: Het wordt je op dat moment wel even kwalijk genomen?

R: Jajaja, dan makt hij wel een poosje en dan laat ik het maar even een paar maanden zitten.

I: Maar zelfs in zo'n geval is het niet zo dat ze echt niet meer met je willen praten.

R: Nee, omdat als je hier mensen belazerd in Den Haag dan is het gauw duidelijk. Maar je moet wel de macht en de kracht hebben en ik hoop dat alle collega's dat hebben, maar ik kan alleen voor mezelf in staan. Om dat mes te trekken. En iemand die een bron van jou is waarvan je leuke informatie krijgt af en toe, toch op te hangen.

I: Die moet je ook kunnen fileren als het moet?

R: Ja. Dat hoort er bij als je er niet tegen kunt moet je koekenbakker worden ofzo, maar niet dit. Je kunt het natuurlijk sjiek doen als het een goede bron is dan hoeft hij niet de volgende dag op deurmat het verhaal terug te lezen, maar dan kun je dat even laten weten van te voren he.

I: Als ze het achteraf zien en ze worden van alle kanten gebeld voor commentaar dan is dat natuurlijk ook vervelend als je dat van te voren niet wist natuurlijk.

R: Ja, je, ik bedoel je hoeft het niet te doen, maar dat is gewoon mijn stijl. Zo doe ik dat gewoon. Even goed nadenken of ik nog iets kan...

I: Waar ik voornamelijk dus naar op zoek ben is de algemene werkwijze, dus hoe gaat dat in z'n werk, bijvoorbeeld zoals u vertelde over die achtergrondinformatie. Die gesprekken die je dan hebt. Dat zijn dingen die zijn wetenschappelijk nog nooit opgeschreven.

R: Nee. Toen ik het vak in ging zei ik tegen mijn collega Arendo Joustra die nu hoofdredacteur is van Elsevier hoe doe je dat Arendo, een netwerk opbouwen? Toen zei hij, lunchen Jan, lunchen. En dat klopt.

I: Zo werkt dat nog steeds?

R: Ja, want het leuke van lunchen is je koopt niet iemand om he, je gaat niet in een driesterren restaurant zitten. Een normaal broodje hier of daar, of ietsje erger dat is helemaal niet erg, jij betaalt, jij bent in charge, je hebt iemand voor jezelf. Als je hier (Nieuwspoort) gaat zitten bij het Tweede Kamer restaurant kijkt iedereen om zich heen en kunnen mensen jouw gesprekspartner makkelijk aanschieten. En dan is die persoon niet van jou. En als jij een persoon iets beter wilt leren kennen, en niet alleen over politiek lullen, maar ook wat is het voor iemand dan moet je daar ook een beetje in investeren.

I: Bijna vriendschappelijk?

R: Nee, dat hoeft niet eens. Ik vind het gewoon professioneel en natuurlijk kan je een klik hebben met iemand, je kunt elkaar mogen. Maar dat hoeft niet altijd vriendschappelijk te zijn. Meestal niet zelfs. Maar dat zijn belangrijke mechanismen bij het opbouwen van een netwerk. Dat had ik dus nog even willen zeggen en dat heb ik verteld.

TRANSCRIPTIE RESPONDENT 4

R = Respondent

I = Interviewer

I: Voor dit interview heb ik een aantal punten voor mezelf opgeschreven, ik heb het eigenlijk een beetje in drieën gedeeld. Allereerst wil ik een soort profielschets van de beroepsgroep van parlementair journalist maken, dat zijn vooral algemene vragen en daarna welke bronnen er gebruikt worden. En tot slot nog het beoordelen van de betrouwbaarheid van informatie die dan uiteindelijk bij u komt. Dus ik wilde eigenlijk als eerste vragen hoe lang u al werkzaam bent als parlementair journalist en wat eigenlijk uw ervaringen zijn binnen Den Haag.

R: Dat vind ik altijd, het eerste deel van de vraag is altijd een lastige want dan moet ik vreselijk gaan rekenen, ik zit bij RTL sinds 1995 dus dat is 18 jaar als parlementair journalist. Daarvoor heb ik gewerkt bij de GPD en daar heb ik van alles gedaan en ook wel een aantal jaren parlement, een jaar of drie, vier denk ik. Maar dat ging telkens tussendoor, dan viel ik vaak in bij de parlementaire redactie terwijl ik gewoon op een andere redactie zit, maar dan hadden ze te weinig mensen of er waren verkiezingen. Dus alles bij elkaar denk ik dat ik nu een jaar of 25...

I: Al in Den Haag rond loopt...

R: Ja.

I: En heeft u ook dingen veranderen in die jaren of zijn de werkzaamheden grotendeels gelijk gebleven?

R: Nee, nee. Dat is toch heel duidelijk veranderd. Vroeger, lag heel duidelijk de nadruk, vroeger dan praat ik eigenlijk nog over de vorige eeuw, veel meer de nadruk op verslag. Ja het klinkt zo lang geleden maar is nog geen 15 jaar geleden natuurlijk. Lag veel meer de nadruk op verslaggeving van debatten en overleggen die in de Kamer zijn en daar zat je dan ook uren bij en daar maakte je een keurig verslagje van. Eigenlijk de eerste taak die je hebt als parlementaire journalist om wat hier gebeurt wat hier besloten wordt te vertalen naar de burgers toe. Want alles wat hier besloten wordt heeft op één of andere manier invloed op jouw dagelijks leven. Als het nu om je woonomgeving gaat, je huur of je koopwoning, je kinderen, je veiligheid in je straat, de school van je kinderen. Noem maar op, je werk, alles wordt beïnvloed door wat hier, hierboven in de Tweede Kamer wordt besloten. Dus daar lag heel erg de nadruk op. Er is nu wel wat veranderd in de sfeer van dat debatten worden natuurlijk ook nog wel gevolgd, zeker als het belangrijke debatten zijn, maar er is veel meer incidentenpolitiek en daar krijgen wij als journalist de schuld van. Maar dat kan dus niet want eigenlijk wordt altijd door, per definitie door de politiek zelf de hype veroorzaakt. Wij pikken het op en misschien zijn er journalisten die het wel allemaal ietsjes aandikken, dat is best mogelijk, maar de oorzaak van een hype ligt altijd bij de politiek zelf. Er is gedonder in een fractie, of in de coalitie.

R: Dus dan wordt er op dat moment op in gesprongen.

I: Ja. En dat en die accenten zie je wel verschuiven, zeg maar van landelijke politiek in de zin van wij maken met 150 man samen met het kabinet wetten, verschuift het toch een beetje meer naar wat er gebeurt er in de politieke partijen zelf.

R: Maar is dat dan omdat dat voorheen niet naar buiten kwam binnen die partijen, of het was niet aan de orde of het was omdat de journalistiek er niet op in sprong?

I: Ik denk het laatste. Journalistiek sprong er niet op in en de bij ons zijn de schellen van de ogen gevallen met de opkomst van Pim Fortuyn in eind 2001 begin 2002. Die slaagde er namelijk in om iets wat totaal tegen alle denkbeelden in was namelijk te beweren dat het tweede kabinet Kok een drama was, een puinhoop was. Daar heeft hij ook nog een boek over geschreven.

I: Ja, puinhopen van paars.

R: Ja, puinhopen van paars. Terwijl in de algemene opinie paars een fantastisch kabinet was. Zeker de eerste vier jaar toen ging het economisch ook heel goed. De tweede vier jaar ging het ook nog steeds heel goed. We hadden gewoon overschot op de begroting wat nooit voorkwam. Dus zeg maar elke wens vanuit de bevolking kon gehonoreerd worden want er was toch geld zat. Ja toen ontstond de indruk dat het allemaal perfect liep in dit land. En Fortuyn heeft wat dat betreft haarfijn de vinger op de zere plek gelegd en gezegd dat het eigenlijk helemaal niet zo goed ging en er een enorme kloof aan het ontstaan was tussen het publiek en de politiek. Nouja, gezien de aanhang die hij kreeg, dat had ook nog wel andere factoren hoor, want het was natuurlijk een man die op een hele andere manier over politiek sprak dan andere politici. Hij sprak mensen aan, maar hij heeft daar wel een doorbraak geforceerd in de zin van dat zijn aanhang zo groot was, dat hij dreigde de grootste partij van Nederland te worden. Ik denk overigens niet dat dat gelukt zou zijn als hij nog geleefd zou hebben, want hij was de laatste weken voor zijn dood alweer wat aan het dalen. Maar er was dus kennelijk, heeft hij wel alle onvrede onder de bevolking weten te mobiliseren. En pas toen vielen de schellen van de ogen bij zowel de politiek als de journalistiek. Want het was niet alleen de schuld van de politiek in de ogen van Fortuyn in de ogen van hem en zijn aanhang, maar ook van de journalistiek. Dat heeft er toe geleid dat bij een aantal fracties en bij ons op een andere manier is gaan denken. Want we praten altijd maar vanuit, of we doen verslag vanuit hier, naar hoe de politiek denkt en dat was een beetje eenrichtingsverkeer. Moeten we niet meer de straat op, de onvrede horen en daarmee naar de politiek gaan en kijken wat die ermee doet. Daar is wel, de Volkskrant heeft toen geloof ik nog speciaal, nee die zaten wel redelijk goed in de steden maar die redacties zijn allemaal versterkt. NOS journaal heeft speciaal nog een redactie in Rotterdam gezet want die dachten daar gebeurt het allemaal. Dus zeg maar de blik naar binnen is een beetje de blik naar buiten geworden. Dat is de journalistiek ten goede gekomen.

I: Dus de pure journalistieke verslaglegging van het debat is het inderdaad zeg maar verschoven naar reacties van personen en...

R: Jaaa, dat is iets te, te simpel gezegd. Maar laten we zeggen er wordt meer rekening gehouden nu in de journalistiek met wat er onder de bevolking leeft en waar de pijn zit. Ik bedoel overlast in de wijk kunnen ze hier mooi over praten, maar de mensen die in de wijk wonen, weten daar natuurlijk veel meer vanaf. Dat werd vroeger een beetje verwaarloosd.

I: Is dat dan ook zo'n bezoek van Geert Wilders van de afgelopen week in de Schilderswijk? Dat zou voorheen niet opgepikt worden?

R: Ja, nou dit is natuurlijk wel een beetje een extreem voorbeeld omdat het bezoek van Wilders a. niet uit zijn eigen idee kwam wat bij Fortuyn wel zo was, maar hij reageerde op een artikel in Trouw die over die wijk schreef en heeft dat gewoon willen benutten en dat is hem ook gelukt om daar enorme publiciteit mee te bereiken door er naar toe te gaan. Maar Asscher is er ook geweest bijvoorbeeld op dezelfde dag.

I: En daar hoor je dan veel minder over.

R: Ja maar die heeft er ook niet mee te koop gelopen.

I: Dus het is ook wel zo aan de andere kant dat politici zich veel meer bewust zijn van de aandacht die zij kunnen krijgen via journalisten.

R: Ja en niet alleen via journalisten, je ziet ook door de periode Fortuyn binnen de partijen dat ze veel meer hun mensen het land in sturen. De kamerleden zitten niet meer opgesloten in hun kamertje om debatten voor te bereiden, om wetten voor te bereiden maar maken veel meer werkbezoeken dan vroeger, gaan veel meer naar de kiezers toe. Het is eigenlijk een voortdurende campagne kun je bijna zeggen. Ze komen veel meer op straat, dat is denk ik het positieve aan de periode Fortuyn geweest.

I: De dagelijkse routines die u als parlementair journalist heeft die zijn eigenlijk ook wel in die tijd veranderd. Ik neem aan dat u toen heel veel hier zat?

R: Ja we proberen nu, kijk heel vaak lukt dat niet hoor, dat er veel onderwerpen passeren die, ja waarvoor het geen zin heeft om je oor te luisteren te leggen. Maar er zijn er ook een heleboel wel, een aantal dingen zoals zorgfraude waar komen die vandaan. Die hoor je niet hier als eerste. Die hoor je vanuit de ziekenhuizen, vanuit de verzekeraars, dus zeg maar de maatschappelijke contacten die worden nu veel beter aangeboord dan, door parlementair journalisten dan dat het in het verleden gebeurde. Er wordt ook veel meer samengewerkt met algemene redacties, economie, noem maar op. Ja om dit soort dingen boven water te krijgen.

I: Ook vanwege de contacten die zij al hebben binnen dit soort organisaties?

R: Ja.

I: En ziet u dan ook een verschil met twintig jaar geleden dat daar mensen zijn die, ja eigenlijk, de noodklok luiden, dat zij eerder geneigd zijn te delen met journalisten terwijl ze dat voorheen eerst binnenskamers zouden houden of bespreken met politici?

R: Nou, ik denk dat daar in de loop van de jaren niet zo veel verschil in is. Er zijn altijd mensen die om hun moverende redenen menen iets naar buiten te moeten brengen. Dat kan zijn omdat ze zelf een prachtig idee hebben waarmee ze de boer op willen, het kan zijn dat ze anderen een hak willen zetten, of het kabinet een hak willen zetten. Ik heb niet de indruk dat dat veel anders is dan pakweg twintig jaar geleden.

I: En als iemand naar u toe komt bijvoorbeeld en die zegt ik heb hier iets, ik wil dat graag aan u kwijt, maar niet onder mijn naam. Werkt u daar altijd aan mee dan?

R: Dat ligt er aan waar het over gaat, hoe belangrijk het is. Je moet eerst zien te achterhalen waarom iemand dat doet, waarom komt die naar mij toe.

I: Dus de achtergrond is voor u heel belangrijk?

R: Ja, ik bedoel ik ben niet te koop in de zin van, daarmee bedoel ik niet dat mensen mij geld aanbieden voor pr-praatjes ofzo, en heel veel komen naar je toe omdat ze een idee hebben en het kwijt willen en publiciteit willen halen. Mijn eerste vraag is dan altijd, heb je al gekeken hoe dat in de rest van de Kamer ligt? Kortom, eerst vaststellen of zo'n idee überhaupt een meerderheid kan behalen. Krijg je never nooit een meerderheid dan ga ik er geen verhaal over maken, dan zet je de kijker op het verkeerde been. Je vertelt iets, de kijker denkt of die raakt daardoor in de verwachting van oh, nou dat gaan we dus doen, of het nu de goede of de slechte kant op gaat

doet er even niet toe, maar je zet de mensen op het verkeerde been omdat blijkt dat het volgende plan in de kamer of het kabinet wordt afgeschoten omdat het never nooit tot iets leidt.

I: Dat het er niet door kan komen inderdaad. Gebeurt dat ook op regelmatige basis dat iemand u benadert van we moeten even praten?

R: Het voordeel, het voordeel van televisie is dat de impact van tv heel erg groot is en dus politici zijn erg snel geneigd om bij de tv te stappen. Juist tv omdat de impact, ze bereiken daar gewoon veel meer mensen mee. Wij hebben zo tussen de 1,2 en 1,5 miljoen kijkers om half 8. Het journaal net iets meer, ja, er is geen krant die daar tegenop komt. Ik bedoel de Telegraaf zit met hun ....

I: Dus u ziet wel een duidelijk verschil met de schrijvende pers?

R: Nou in die zin, ze gaan natuurlijk ook wel naar de schrijvende pers. Vaak heb je een politieke partij die zich maatschappelijk gebonden voelen aan een bepaalde krant. Ik bedoel VVD'ers zullen eerder naar De Telegraaf lopen dan naar de Volkskrant om maar wat te noemen. CDA'ers zullen eerder naar Trouw gaan. Dat, dat zie je sowieso.

I: En dat is bij tv veel minder?

R: Dat is bij tv veel minder omdat, ja, zowel het journaals als RTL Nieuws om het bij deze twee groten even te laten, want de rest maakt niet echt zeg maar nieuwsprogramma's, dat is voor alle partijen even belangrijk.

I: Dat is om het even inderdaad.

R: Ja, omdat we natuurlijk... Het journaal, ondanks dat ze het verwijt krijgen dat dat zo links is waarbij ze dat te horen krijgen af en toe. Maar dat is natuurlijk allemaal onzin, dat zit in het hoofd van de mensen, dat is er eens, ooit eens ingepompt. Dat wordt natuurlijk heel erg gestimuleerd door de PVV van Wilders. Die alles wat met de Publieke Omroep te maken heeft...

I: Als een linke hobby bestempelt.

R: Ja, ja. Dat soort dingen, maar gewoon in de partijpolitieke zin van ik wil aandacht als partij waar doe ik dat? Nou meestal doen ze dat dan bij de krant die voor hun favoriet is, of waar ze het beste uitkomen, maar ze proberen natuurlijk ook altijd televisie te bereiken.

I: Juist vanwege die impact?

R: Vanwege die impact ja. Alleen het punt is, bij tv moet je natuurlijk echt hele grote onderwerpen zijn wil je bij ons de uitzending halen. Je praat toch over, laat ik even onze uitzending op RTL Z achterwege, ook het journaal heeft van die kleine uitzendingen. Ze willen natuurlijk toch allemaal in het half acht nieuws of het acht uur journaal. Dat zijn natuurlijk programma's van twintig minuten, daarin moet je heel de wereld behandelen. Ik bedoel wij hebben daarin iets van nou ik weet niet eens precies hoor, maar misschien wel 18 onderwerpen in zitten in twintig minuten, het journaal iets minder omdat die in de onderwerpen wat langer zijn. Maar dat betekent dus dat 80% het gewoon niet haalt.

I: Dus wat dat betreft is er bij een krant veel meer ruimte om ook wat kleinere onderwerpen te belichten en zie je dat ook terug daarin.

R: Ja en het voordeel van een krant is ook dat ze veel meer ruimte hebben om achtergronden te belichten he. Kijk wij kunnen het nieuws brengen in anderhalf of twee minuten dan moet het

klaar zijn, dan moet alles verteld zijn. Dat zie je ook zo langzamerhand ook wel meer dat radio en televisie en internet helemaal veel meer het snelle nieuws brengen en dat de kranten veel meer zijn overgestapt naar de verdieping van het nieuws, de achtergrond interviews, de uitlegverhalen.

I: Ja de wat langere stukken inderdaad.

R: Ja, kijk ze moeten ook wel. Voor hun eigen sites maken ze natuurlijk wel snelle nieuwsberichten maar die krant komt maar één keer per dag. En radio en televisie zenden gewoon... niet 24 uur per dag maar het scheelt niet veel.

I: Als het moet zou er inderdaad non stop ingesprongen kunnen worden.

R: Ja als het moet inderdaad wel. Dus kijk, die rol is dus ook veranderd.

I: En als er iemand dan naar u toe komt, die wil dat kwijt, u heeft dat gechecked, er blijkt steun voor te zijn en diegene die blijft volhouden, ik wil niet met mijn naam genoemd worden. Werkt u daar dan altijd aan mee?

R: Dat is een beetje een raar voorbeeld want het eerste waar we het over hadden dat ging van iemand die wil een boodschap kwijt. Dat zal hij nooit anoniem doen, of niet gauw.

I: Dat ligt er toch aan met wat voor redenen dat gebeurt?

R: Nou, laat ik zeggen dat ik dat niet mee maak. Als iemand een verhaal kwijt wil is dat never nooit anoniem.

I: Ook als het gaat om wanneer iemand zoals u zei een hak wilt zetten?

R: Ja, maar dan is het een ander verhaal, dan is het meer roddel. Nou geen roddel, want ik ga er vanuit dat het klopt, maar meer in de zin van heb je dit al gehoord? Weet je wat er in die partij aan de hand is?

I: Dus daar zit ook een groot verschil in?

R: Daar zit een verschil in ja. Of je wil je eigen boodschap kwijt, he omdat je zelf een goed idee hebt. Dat gebeurt in de volstrekte openheid, of je hebt iets waarmee je of een andere partij een hak wilt zetten en daarmee je eigen partij omhoog wilt brengen of het kabinet een hak wilt zetten, ja dat kunnen allerlei redenen zijn. En dat gebeurt wel vaak op anonieme basis. En dan is het weer zo van, nou vertel maar wat voor verhaal je hebt, hoe weet je dat, ik moet wel enig idee hebben dat diegene die mij dat vertelt dat niet totaal aan het verzinnen is. Ja dan zeg ik dankjewel en dan ga ik eerst eens even nadenken, van is het wel wat, klinkt het geloofwaardig, dan ga je rondbellen. Daarmee bescherm je natuurlijk, je vertelt niet van wie je dat verhaal hebt gehoord. Maar je gaat wel rondbellen om te kijken of je daar enige bevestiging van kan krijgen. Op een gegeven moment heb je dat, dan is vervolgens nog belangrijk de afweging van hoe belangrijk is dat?

I: Ga ik er iets mee doen?

R: Ja ga ik er iets mee doen. Is het politiek relevant. Je hoort natuurlijk een heleboel dingen van dat mensen die een ander een hak willen zetten en dat, ja het is niet altijd een hak willen zetten hoor het gebeurt ook wel... Ik spring even van de hak op de tak. Het gebeurt ook wel, bijvoorbeeld ambtenaren van het ministerie die in gewetensnood verkeren omdat het kabinet, hun minister een besluit hebben genomen, waarvan zij denken nou dat is echt totaal fout en die

het de minister ook anders hebben geadviseerd, maar die dan toch doorgaat. En vanuit een maatschappelijk belang denken, ja dit moet nooit gebeuren, dan heb je wel eens kans dat als je dat voortijdig naar buiten laat lekken, dat dat hele plan nog niet uitgewerkt is en vervolgens wordt afgeschoten. Dus het is niet altijd om een ander een hak te zetten, het heeft ook wel goede bedoelingen. Maar je gaat dus eerst checken. Één anonieme bron heb je dus helemaal niks aan, je moet eerst de geloofwaardigheid checken, de inhoud checken, dus dat kost vaak wel even tijd.

I: Heeft u daar ook bijvoorbeeld een soort stelregel voor. Bijvoorbeeld één bron is niks, twee is twijfelachtig en bij drie ga ik publiceren. Of is dat ook afhankelijk van wie het zijn?

R: Ja dat is heel afhankelijk. Ik bedoel, als de minister president mij iets lekt om maar een theoretisch voorbeeld te noemen, want de minister president zal het never nooit doen, dan dan nog ga je checken maar de geloofwaardigheid wordt, is natuurlijk tien keer groter dan wanneer een backbencher van een politieke partij mij iets vertelt. Daar zit verschil in he.

I: Ja, en u zei net zo'n minister president zal dat nooit doen. Kan ik mij wat bij voorstellen, maar waar...

R: Die laat het dan doen door z'n medewerkers.

I: Precies, dus u wordt meestal iets verteld binnen een partij en die bevinden zich dan in de wat andere lagen dan de ministers?

R: Nou, het komt overal voor. Het komt vanuit de partijen, vanuit backbenchers die ook eens het leuk vinden om te laten zien dat ze ook al zijn ze backbencher wel verdomd goed weten wat er aan de hand is. En dat zij dus voor jou belangrijk kunnen zijn, vaak heeft dat er ook mee te maken hoor. Maar het kan ook vanuit de top van de partij zijn, het kan vanuit de ministerraad zijn, het kan vanuit ambtenaren zijn, het kan vanuit het maatschappelijk veld zijn, mensen die ergens werken en vanuit die positie vaak contact hebben met een minister of topambtenaar of kamerleden en iets gehoord hebben dat ze denken, ja dit gaat niet de goede kant op dit moet anders. Het kan overal vandaan komen.

I: En ziet u dan ook binnen die verschillende lagen dat daar andere redenen achter zitten?

R: Nou, dat is moeilijk om daar een algemene lijn voor te zetten. Soms merk je iemand doet het alleen maar omdat die zichzelf belangrijk wil laten voorkomen, dat komt niet zo vaak voor. Meestal is het ja toch omdat er iets gaat staat te gebeuren waarvan men denkt dat gaat de verkeerde kant op dat moet bekend worden in de hoop dat het nog kan worden afgeschoten, dat komt eigenlijk het meeste voor. En ja, nee dat is het eigenlijk ja.

I: Dus er is niet dat bijvoorbeeld wanneer iets vanuit de ministeries, vanuit de ministerraad zelf voorkomt, dat dat vaker is dat ze die en die een hak willen zetten. Het is meestal volgens u dan, vanuit een bepaalde politieke belang...

R: Nou weet je wat ook voor kan komen, dat schiet me nu te binnen, dat bijvoorbeeld de minister, hij heeft een wetsvoorstel, een plan en dat wordt op vrijdag besproken in de ministerraad en die weet niet zeker of die het gaat redden in de ministerraad, dus die laat het soms al lekken.

I: Als proefballon als het ware?

R: Nou ja, ook als proefballon maar tegelijkertijd om de rest van de ministerraad onder druk te zetten want er ontstaat dan toch een situatie dat er over gepubliceerd wordt, twee dagen voordat die ministerraad er is, er wordt veel aandacht aan besteed. Zo zet je natuurlijk andere

bewindslieden onder druk om het toch maar goed te keuren omdat als het dan wordt afgeschoten... Terwijl er andere publiciteit is geweest is en je het inhoudelijk er misschien wel mee eens bent, maar dan wil je het alleen afschieten omdat het al van te voren is gedaan he. Dus op die manier kun je de stemming in de ministerraad, als er al gestemd wordt hoor...

I: Enigszins beïnvloeden.

R: Ja, je kunt beïnvloeden hoor.

I: Kunt u daar een voorbeeld van geven?

R: Oh, jeetje, ik heb er niet zo een, twee drie voor ogen.

I: Ik bedoel, ik wet niet of zoiets vaak gebeurt.

R: Het gebeurde redelijk vaak. Rutte heeft daar een einde aan gemaakt, door toen hij minister president werd meteen af te spreken in de ministerraad door als er een stuk op de agenda staat voor vrijdag in de ministerraad en dat uitlekt naar de media, haal ik het van de agenda af, wordt het niet besproken en schuift het gewoon een week op. Gebeurt het daarna weer, schuift het weer op. Dus daardoor komt het veel minder voor nu. Vroeger gebeurde het vaak, maar ik heb niet een specifiek voorbeeld, maar dat wil ik ook niet doen omdat dat dan gerelateerd wordt aan mensen. Maar wat bijvoorbeeld in de periode van Balkenende toen hij premier was gebeurde het heel veel. Iedere week was het wel raak. En Balkenende was, werd dan heel boos aan het begin van de ministerraad en die ging echt iedereen af heb jij gelekt, heb jij gelekt. Of hij zei gewoon, oh dat zul jij wel verteld hebben en die werd daar heel boos over, maar nam verder eigenlijk geen maatregelen. Rutte heeft dat meteen een einde aan gemaakt door te zeggen dan wordt je stuk gewoon niet meer behandeld. Maar het kan me niet schelen of jij het gelekt hebt of een ambtenaar van jou, of hoe het naar buiten is gekomen interesseert me niet, het voorstel wordt niet behandeld vandaag.

I: Merkt u dan ook dat ze nu terughoudender zijn naar u toe bijvoorbeeld?

R: Nou de regels zijn intern wat strenger geworden, vroeger konden wij vrij makkelijk al op maandag achterhalen wat er op vrijdag op de agenda van de ministerraad stond. Omdat die je wordt natuurlijk onder alle ministers verspreid. Een hoop ambtenaren hebben daar ook kennis van, soms ook maatschappelijke organisaties hebben daar kennis van omdat het over hun gaat.

I: het kan dus over heel veel verschillende hoeken komen inderdaad?

R: Het kan uit veel hoeken komen. En nu is dat, dat gebeurde al onder Balkenende hoor, veel strenger gemaakt dat die die agenda wordt veel beperkter verspreid en veel minder mensen hebben daar inzicht in wat het voor mensen dus ook lastiger maakt om dat door te geven, om dat de kring die het verraden heeft wordt steeds kleiner, dus de kans dat jij wordt aangewezen als degene die het gedaan heeft wordt steeds groter.

I: Maar je ziet natuurlijk nog steeds af en toe wel bij heel belangrijke dingen dat er toch informatie naar buiten gelekt wordt, bijvoorbeeld met de Miljoenennota. Dat is volgens mij nog steeds iets wat bijna elk jaar uitlekt en bijvoorbeeld in, het voorbeeld dat ik dan had opgeschreven was uit 2009 geloof ik, dat Paul Tang aan uw collega, Frits Wester, de Miljoenennota, of de Macro Economische Verkenning (MEV) had doorgespeeld. En dan komt zoiets wel naar buiten.

R: Natuurlijk. Het was alleen niet Frits Wester hoor, maar een collega.

I: Nou ja, Frits Wester bracht wel het nieuws. En dan wordt wel zijn naam naar buiten gebracht.

R: Ja, maar dat was een stommiteit bij RTL.

I: Dus het was niet met opzet dat zijn naam bekend werd?

R: Absoluut niet, absoluut niet. Het punt was, toen hadden ze al veiligheidsmaatregelen genomen, omdat daarvoor gebeurde het ook al dat de Miljoenennota uitlekte.

I: Iets van watermerken he?

R: Ja er gingen watermerken doorheen of ze gaven een verkeerde versie af. Of wat ook wel gebeurde was dat ze versie van jij krijgt die versie, jij krijgt die versie en er stond in elke versie stond er één foutje en dan wisten ze op het Binnenhof of in het torentje precies...

I: Wie wat had doorverteld.

R: Ja, waar de fout zat. Dus als het was gelekt met die specifieke fout erin, dan zeiden ze oh dat stond maar in één exemplaar en dat exemplaar is naar die en die gegaan. Dus dat was al verbeterd. Er is bij ons technisch iets fout gegaan, er stond namelijk een soort watermerk in PvdA dwars over de pagina heen, waarvan wij dachten dat het onzichtbaar gemaakt werd, onze technische afdeling...

I: Ja GeenStijl had dat bijvoorbeeld gemeld.

R: Ja er waren er meer die waren getipt door iemand. Nou zij kwamen er als eerste mee maar die hadden het niet zelf gedaan en die waren weer getipt door iemand. Nee, iemand had dat gewoon gedaan en die heeft GeenStijl gebeld. En blijkbaar technisch...

I: is dat nog te achterhalen.

R: Was dat technisch nog te achterhalen dat daar PvdA stond. Nou waren er bij de PvdA maar twee exemplaren verstrekt eentje aan de fractievoorzitter en eentje aan de financieel woordvoerder. De fractievoorzitter zei ik heb het niet gedaan, ja...

I: Dus dan blijft er nog maar eentje...

R: Paul Tang kon toen niet ontkennen dat hij het was.

I: Wat is dan voor hem de reden geweest om toch die informatie door te spelen want...

R: Ik weet niet, ik durf het niet te zeggen, ik weet niet hoe dat gegaan was. Het had in ieder geval niet iets met rancune ofzo...

I: Dat kan ik me ook slecht voorstellen, want de kans is vrij groot inderdaad dat het zoals nu naar buiten komt.

R: Weet je wat ook vaak gebeurt, is dat wij iets weten he, zo'n klein dingetje van de legpuzzel en dan ga je bellen. En bij de volgende hoor je dit en bij de volgende hoor je dat. Niet allemaal, niet eens zo zeer bewust, maar mensen denken oh als je dit al weet dan zul je dit ook wel weten. Dus he, dus zo zo gaat dat vaak.

I: Dus op die manier krijg je de bevestiging.

R: En op een gegeven moment krijg je een heel grondig beeld. En ik zeg niet dat het bij Paul Tang zo gegaan is, want daar kan ik verder geen mededelingen over doen, maar het komt dus wel eens voor dat je dan zoveel puzzel stukjes hebt dat er nog maar een of twee ontbreken, dat je daarmee gaat naar degene waarvan je denkt die, die weet de laatste puzzelstukje die kent het hele stuk, en die dan de indruk krijgt van ja, eigenlijk weet je alles al.

I: Ja dus enerzijds is het voor diegene dat er, dat zij denken, ze zoeken bevestiging want ze weten het al. Terwijl in feite brengen zij ook nieuwe informatie zonder dat ze zichzelf daar heel erg van bewust zijn.

R: Dat komt heel veel voor. Zonder dat ze er zelf van bewust zijn omdat ze denken jij weet al zoveel. Soms weten we ook inderdaad al heel veel, soms is het een beetje op de gok, maar door met heel veel mensen te praten over datzelfde onderwerp levert iedereen eigenlijk onbewust wel wat aan. Waardoor het totaalplaatje he, daarmee confronteer je degene waarvan je denkt nou die gaat daar echt over, die heeft het gelezen. Ja en die kan dan bevestigen danwel ontkennen maar als wij iets melden tegen zo'n persoon wat gewoon feitelijk juist is dan zal die dat niet snel ontkennen. Dan zal die hooguit zeggen van, dat weet ik niet, daar kan ik geen antwoord op zeggen, daar kan ik niks over zeggen. Maar ontkennen zullen ze niet doen, glashard liegen is in de politiek zelden bij. Komt wel eens voor, maar dat is zo dom.

I: Dat achterhaalt zich natuurlijk altijd.

R: Je valt altijd door de mand. Om een heel ander voorbeeld te noemen. Die John Leerdam van de PvdA die door de radioprogramma werd geïnterviewd over, het was gewoon fake, maar dat wist hij niet, over de bekende terrorist blablabla of jablabla ofzo. En die dan was opgepakt en ergens in het diepste geheim werd vastgehouden.

I: En hij ging er in mee geloof ik.

R: Hij ging er in mee, hij zei dat hij die man kende, dat hij daar met zijn fractievoorzitter over had gesproken maar er helemaal niets over kon melden. Die hele persoon bestond niet, jablabla hallo, denk even na, he. Maar dan ga je in je eigen...

I: Dan sta je voor paal.

R: Ja dan sta je volkomen voor lul. Nou goed, dat heeft ook tot zijn ontslag geleid. Dus dat kunnen ook motieven zijn dat mensen zichzelf groter willen maken dan ze zijn en meegaan lullen en daaruit blijkt dus hoe voorzichtig je daarmee om moet gaan, echt je hebt bij anonieme bronnen echt heel veel bevestigingen nodig voordat je besluit om het te doen. Het zijn natuurlijk niet alleen bronnen, het is ook vaak eigen waarneming he.

I: U hoort vaak dingen of u ziet...

R: Of je ziet dingen. Waarom zit... bijvoorbeeld bij een formatie, ik weet niet eens meer welke het was, zit Johan Remkes die al gevraagd was door het kabinet om minister te worden, dat was bekend zit hier in Nieuwspoort te eten met Tom de Graaf van D66. Volgens mij was het kabinet CDA-VVD-D66 was toen in de opbouw was. Ja, dan je moet niet een week voor de inauguratie van een nieuw kabinet als beoogd minister met iemand van de andere partij gaan zitten eten want dan is het ding natuurlijk al heel snel gelect. Dat bleek later ook dat Tom de Graaf ook minister werd, of een bestuurlijke verdieping op hetzelfde ministerie als waar Remkes de scepter zwaaide.

I: Maar zou zoiets niet met opzet dan gedaan worden? Dat ze juist hier gaan zitten? Ik neem aan dat zij zelf ook wel kunnen bedenken dat...

R: Ik weet niet wat hun overweging was geweest, maar laat ik het zo zeggen, het was niet handig.

I: Het was in ieder geval overduidelijk?

R: Ja, en nou geldt hier wel de Nieuwspoort code, dus je kunt hier niks schrijven maar misschien hebben ze de Nieuwspoort code verkeerd ingeschat. De Nieuwspoort code komt er op neer dat alles wat je hoort of ziet hier mag je gerust gebruiken. Ik bedoel als er hier iemand mij vertelt dat het kabinet de volgende gaat aftreden.

I: Dan zul je het niet nalaten....

R: Dan zeg ik niet, ja sorry Nieuwspoort code. Nee daar is de Nieuwspoort code niet voor. Ik mag alles gebruiken, alleen ik mag het niet, de locatie niet verraden waar ik dat gehoord heb en ik mag het niet ophangen aan degene die dat mij verteld heeft. He, ik bedoel ik moet het heel algemeen houden.

I: Dus bronnen binnen de fractie melden dat...

R: Bijvoorbeeld, of bronnen rondom het kabinet, verzin maar wat je wilt verzinnen, maar het moet natuurlijk wel kloppen. De persoon in kwestie moet wel binnen die groep bronnen die jij dan benoemt. Maar tegenwoordig zeg ik gewoon dat blijkt uit de informatie die RTL Nieuws...

I: Dus met taal kun je heel veel oplossen inderdaad. En is dat dan, nu is het in Nieuwspoort dus hier gelden echt regels, maar stel het gebeurt ergens in een...

R: Ja, maar nogmaals, die regels gelden dus niet, die regels zijn geen publicatieverbod. Alles wat je hoort of ziet kun je publiceren, alleen onder die twee voorwaarden.

I: Ja maar hier geldt dan wel de regel dat u dat niet aan een persoon mag ophangen.

R: Maar dat doe je bij anonieme bronnen natuurlijk ook nooit.

I: Nee, nee nee, maar stel iemand vertelt dat. Het kan natuurlijk voor u ook een voordeel zijn wanneer het iemand is waarvan het toch wel vrij zeker is dat dat dan ook zou kloppen. Zou u dat dan nooit...

R: Ja maar, nee, als iemand dat onder anonimiteit vertelt...

I: Dan zou u nooit...

R: Nee dan ben ik die bron kwijt, die gaat me nooit meer wat vertellen. Dan is het einde verhaal. Bovendien het is natuurlijk ook een vertrouwenskwestie, als iemand tegen jou zegt ik heb iets voor je, maar het mag never nooit bij mij vandaan komen en je zegt ja, dan heb je daar natuurlijk ook gewoon aan te houden.

I: Dus dat zijn...

R: En zeg je nee, dan vertelt diegene het niet.

I: Dus dat zijn ook wel journalistieke principes waar je je uiteindelijk aan moet houden, een soort ethische overweging. Dat is ook gewoon menselijk misschien.

R: Ja, als jij mij iets vertelt met nadruk, nee je zegt tegen mij ik wil je iets vertellen maar het mag nooit bekend worden dat het van mij vandaan komt. Dan heeft dat met journalistiek niet zo veel te maken, dan heeft dat ook met onderling vertrouwen te maken. Jij vertrouwt mij in ieder geval voldoende om dat aan mij te willen vertellen. Omdat je denkt van, hij zorgt wel dat ik, dat ik niet genoemd wordt. Hij vraagt dat nog exclusief, ja dan kun je je niet permitteren... Ja als je dan zegt, nee dat doe ik niet, dan krijg je het verhaal niet. Dus je zegt ja maar je moet je er ook aan houden. Maar dat heeft gewoon met fatsoensnormen te maken, en niet zo veel met journalistiek.

I: En zou u dan wel met bijvoorbeeld collega's bespreken?

R: Ja.

I: Dus met de eigen redactie bijvoorbeeld? Dat gebeurt wel?

R: Ja, ja. Maar dan, ook dan...

I: Heel duidelijk de afspraak van dit mag niet naar buiten komen?

R: Nou meestal vertel je niet van wie je het hebt.

I: Maar wel waar die bron zich ongeveer bevindt?

R: Ja, je geeft wel iets prijs, om je collega's te overtuigen dat het iets serieus is, je moet daar natuurlijk iets meer vertellen, maar dat gebeurt dan onder exact dezelfde geheimhouding. Maar het komt zelden voor dat je, dat je ook aan je collega de bron vertelt. Want die kennen het misschien weer tegen een ander zeggen, niet dat ik mijn eigen collega's niet vertrouw, maar die dan een...

I: Een foutje is snel gemaakt.

R: Ja daarom en de groep die het weet van wie het vandaan komt moet zo klein mogelijk blijven om die bescherming die hebt beloofd. Ik had net een voorbeeld in mijn hoofd, van waarbij ik de bron niet genoemd heb. Ohja, dat was toen... Uhm, Ella Vogelaar aftrad als minister en er dus een nieuwe minister moest komen en we wisten dat dat heel snel zou gaan, want ja als de PvdA er eentje uitgooit moeten ze al iemand klaar hebben staan om dat over te nemen en ja, we hadden natuurlijk zo'n waslijst van wie er allemaal in aanmerking zou komen. Ik kreeg een tip van iemand die, die iets met PvdA had, niet in de journalistiek zat, niet in de politiek zat, maar veel mensen kende en die zei tegen mij: Eberhardt van der Laan. Ik had eigenlijk van die man nog nooit gehoord, ja ik wist wel dat hij fractievoorzitter was geweest van de PvdA in Amsterdam maar voor de rest wist ik eigenlijk niets van die man. Dus dat deelde ik met mijn redactie. Ik zeg joh, ik hoor nu een naam en die stond nog niet onze lijstje, Eberhardt van der Laan. Weet je dat zeker, ik zeg nee ik hoor alleen die naam. Ja van wie dan? Ik zeg ja dat doet er even niet toe, ik hoor die naam. Ik ga er wel even achterheen en ik heb Van der Laan gewoon opgebeld en die was zo verrast.

I: Die had niet verwacht dat dit..

R: Die had niet verwacht dat binnen twee uur nadat Vogelaar was afgetreden dat zijn naam al naar buiten zou komen. Dus ik bel hem op 's avonds om half 11/11u en ik zeg sorry dat ik zo laat ben ik ben die en die, maar ik begrijp dat ik u mag feliciteren als nieuwe minister. Nou, die was flabbergasted maar die ontkende het ook niet. Hij zei ja dat klopt, maar hoe weet u dat? Ik zei ja dat doet er natuurlijk even niet toe, maar...

I: Ik weet het.

R: Ik weet het. Ik zeg maar ik wil graag even bij de persoon die het is. Hij zegt ja, hij zegt, ik weet niet, volgens mij mag dat verder nog niet naar buiten, maarja als u het weet. Ja ik ga daar niet over liegen. Hij zegt ik ben inderdaad gevraagd en ik heb ja gezegd. Tot op de dag van vandaag weten mijn collega's niet wie die bron was. Zo gaan die dingen soms.

I: Mooi is dat. En kijk nu bent u degene die die tip kreeg, maar het kan natuurlijk ook zo zijn dat een andere redactie dat heeft gekregen van een ander, ik noem maar wat van een krant bijvoorbeeld. Als dat dan bij RTL ook ter oren komt, zouden jullie dat dan overnemen?

R: Als het klopt en we hebben...

I: Of altijd zelf checken?

R: Altijd zelf checken. Sowieso zelf checken, maar goed, wat ons gebeurt gebeurt de andere media natuurlijk ook dat ze getipt worden en met een verhaal komen dat wij dan niet hebben. Maarja, je brengt een verhaal pas als je daarna de bevestiging hebt. En natuurlijk bij Eberhardt van der Laan heb ik wel even met de partijleiding van de PvdA nog gebeld. En die kunnen dan kiezen van ja wacht maar morgen komen we met een naam, nouja, het klopt maar we gaan het pas morgen bekend maken en dan heb je aan alle kanten, in dit geval had ik geen extra bevestiging nodig want als de persoon in kwestie dat zegt... En dat niet in anonimiteit doet, ik bel hem gewoon en klopt dat en hij zegt ja, nou dan meld je gewoon dat hij het zelf heeft bevestigd, dan zullen andere media dat meteen overnemen, dan hoeven ze dat bij wijze van spreken niet meer te checken. Nouja, ze kunnen nog even checken bij Eberhardt van der Laan of het inderdaad klopt. Dat hij dat bevestigd heeft, dan kunnen ze dat verhaal natuurlijk ook maken.

I: En gebeurt dat dan vaak met een verwijzing naar, in dit geval RTL?

R: Op het moment dat ze zelf hebben gebeld zullen ze dat niet doen. Ik heb het vorige week gehad, ik had een interviewafspraken met Benk Korthals, partijvoorzitter van de VVD, al maanden geleden afgesproken dat hij vlak voor het congres bij mij dan wel wilde vertellen wat de integriteitsregels zouden worden he. Je weet de partij ligt onder druk met allemaal gedoe rond Jos Verwey, Hooijmakers, die burgemeester van Schiedam. De hele pers zat er al weken op te jagen van hoe gaat dat nou uitpakken, want het was bekend dat het op dit congres het partijbestuur met plannen zou komen. Hij had ervoor gekozen om dat bij mij te vertellen. Dus ik heb vorige week maandag, tweede Pinksterdag een uitgebreid interview met hem gehad en die heeft het hele verhaal keurig verteld. En dat heb ik meteen dinsdag uitgezonden en eerst bij RTL Z en de fractie wist van niks, de partijleiding wist van niks, dus die horen in de fractie van...

I: dat het interview is geweest.

R: Dat het interview is geweest en die waren allemaal pissig. Want normaal vertel je dan aan je collega's van ik ga dat interview doen dus weet dat dat er aan komt. Maar goed dit was een zijweggetje, de andere media konden daar niet omheen die zaten al te jagen en te jagen op die regels en ik zend ze uit. Zeer makkelijk checkbaar want je ziet Korthals in beeld dat gewoon vertellen. Natuurlijk gaan die journalisten dan nog even met het partijbureau bellen, van joh klopt dat, is er niet in geknipt, klopt dat verhaal. En dan zie je dat nagenoeg iedereen, de volgende dag of dezelfde avond in de krant exact hetzelfde verhaal heeft met quotes uit mijn interview. Uit het interview. Want ze hebben hemzelf niet gesproken en dat wordt dan als eigen verhaal opgehangen. Het was geloof ik één of twee ik weet niet eens meer wie, die waren zo netjes van dat zei Benk Korthals in een interview ergens met RTL.

I: Er is dus niet een soort ongeschreven regel dat je dan...

R: Nee het is gewoon netjes, dat als een ander dat heeft, en zeker als je het überhaupt niet kan checken, dan doen ze het wel. Als het zo geloofwaardig is maar ze kunnen het niet checken dan zeggen ze: RTL meldt dat en dat. Ook uit eigen bescherming.

I: Ik wilde net zeggen, in dat geval is het misschien eigen belang.

R: Zeker eigen bescherming. Want stel dat het niet klopt kun je altijd zeggen maar wij zeiden het niet, wij meldde dat RTL het zei. Dat kan gebeuren. Wat voor de... Ja het verschilt echt per krant hoor. De ene doet netjes wel aan bronvermelding en meldt dat een ander medium dat gehad heeft, de ander doet weer wat minder, er zijn natuurlijk ook gevallen waarbij ik zeg van ja moet he. Ik had nu ook zoiets van, ja ik baal er natuurlijk wel van dat maar één of twee kranten het deden, maar aan de andere kant dacht ik ja ze hebben het gezien, ze bellen met het partijbureau, ze krijgen de bevestiging van het verhaal, als ze dat dan zonder quotes doen van Korthals, waarom zouden ze dan verwijzen naar RTL Z. Ik vind het wel, ik zou het wel netjes vinden, maar ik snap ook wel dat als je het zelf gecheckt hebt, dat je dat dan ook zonder die bronvermelding doet. Ja.

I: Het is leuk om te horen hoe zoiets werkt. Want je hebt daar in principe niet echt een idee van.

R: Nee, het grappige is dan ook, en dat maakte mijn dag dan weer helemaal goed. Dat Korthals had besloten om het alleen bij mij te vertellen andere omroepen dus, ja, dus de ziekte erin hadden, dat zouden wij ook hebben gehad als het andersom was geweest, maar dat dan Ferry Mingele donderdagavond in Nieuwsuur beelden van ons gebruikt uit het interview, keurig met bronvermelding RTL Nieuws. Dat is dan wel leuk, want ze konden het zelf niet op camera krijgen omdat hij dat niet wilde.

I: Volgens mij heb ik alles wel zo goed als besproken is er nog iets waarvan u heeft van dat hebben we nog niet gehad?

R: Nee ja, wat ik dus nog even wel wil benadrukken maar ik heb het al gezegd. Bij anonieme bronnen eerst zelf onderzoeken hoe geloofwaardig het is en gaan checken, echt want bij een anonieme bron, überhaupt heb je aan één bron niet genoeg tenzij het de persoon in kwestie betreft met dat voorbeeld van Benk Korthals die het zelf vertelt van dit ga ik zaterdag tegen het partijcongres zeggen, dat hoeft je niet te checken.

I: Dat valt natuurlijk niet te checken want dat weet niemand verder.

R: Nee en hij zegt het dus dat hoeft je niet te checken. Maar bij anonieme bronnen, echt nou je had het of er een algemene regel was over één bron is geen bron, twee is een halve bron en drie is een echte bron. Zoals met paaseieren. Dat is ook niet helemaal zo, dat hangt dus heel erg af van wie je het te horen krijgt, hoe betrouwbaar je hem zelf vindt. Het gaat ook, het heeft ook heel erg te maken met het een eigen inschatting, maar je hebt echt bevestiging nodig van minimaal één en nog liever twee voordat je zo...

I: Anders brengt u het niet?

R: Nee, niet snel. Ja vaak zijn natuurlijk hele discussies op zo'n redactie dan he, iemand heeft iets en we kunnen het niet bevestigd krijgen of mensen willen niks zeggen.

I: Dat wilde ik inderdaad nog vragen. Wie beslist dan uiteindelijk of dat dan toch een item wordt, want ik neem aan: u heeft 20 jaar ervaring ondertussen, ik neem aan dat iedereen ook wel bij u zoiets heeft van nou, ik neem aan dat u zelf de inschatting kunt maken. Wordt daar dan, zoals u zegt over gediscussieerd of wordt u dan ook echt wel eens overruled zo van, nou dit gaan we niet doen.

R: Jaaa, ook dat komt voor. Tuurlijk. We discussiëren binnen de groep de chef is verantwoordelijk maar niet helemaal want, maar die kan een verhaal wat wij hebben, moet hij dan weer zien te verkopen aan de eindredactie van het bulletin, het nieuwsbulletin. Die besluiten uiteindelijk of we het, wel of niet brengen. Maar vaak als het heikele punten zijn dan is er overleg op de eigen parlementaire redactie, is er overleg met de eindredacteur er is overleg met de hoofdredactie. Heel vaak krijg je daar ook de hoofdredactie bij en dan kom je gezamenlijk, ja tot het besluit doen we het wel of doen we het niet.

I: Ik neem aan dat u daar wel tot op zekere hoogte een belangrijke stem in heeft, maar de eindbeslissing bij die eindredactie.

R: Je hebt daar als maker van het onderwerp natuurlijk een belangrijke stem in, jij bent degene die over die informatie beschikt. Maar uiteindelijk beslis je toch, ja eigenlijk toch wel een beetje met elkaar. Er zijn ook wel dingen waarvan je zegt het klopt helemaal maar welk nut dienen we het om het te brengen, dat is ook een afweging, het klopt maar hoe belangrijk is het, hoort dat wel in ons nieuws thuis, dat zijn ook overwegingen.

I: Niet dat je voor een karretje gespannen wordt zoals u eerder al zei.

R: Ja maar het kan dus zo zijn dat iets volledig klopt, maar dan nog kun je je afvragen...

I: Is het interessant genoeg?

R: Is het interessant genoeg. Wordt hier een bepaald belang gediend wat niet ons belang is maar van de politiek ofzo. En moeten we dat dan doen? Dat ja, er speelt meer mee dan alleen de informatie die je verstrekt krijgt. Al of niet bevestigd, hebben we ook maatschappelijk belang er van. Dat soort dingen. Het is een breed kader wat de revue passeert op, voordat je besluit tot publicatie.

TRANSCRIPTIE RESPONDENT 5

R= Respondent

I = Interviewer

I: Ik wilde allereerst vragen, wat is jouw ervaring binnen Den Haag?

R: Misschien goed om even te vertellen, ik werk nu een jaar of dertien bij Trouw en hier in Den Haag acht maanden, dus ik werk hier nog redelijk kort. Ik heb wel heel lang bij de verslaggeverij, binnenlandverslaggeverij gewerkt.

I: Dus dan kom je er al zijdelings mee in aanraking?

R: Ja ik kwam hier wel al met enige regelmaat, maar sinds vorig jaar dat ik hier terecht ben gekomen merk ik wel dat dit een hele aparte wereld is. En als je hier niet werkt of hebt gewerkt dan weet je ook niet hoe het er hier aan toe gaat. He, net als dat ik hier nog acht jaar in de stad Den Haag zou rondlopen en af en toe mensen zou interviewen he, maar als je hier niet fulltime zit dan weet je niet zo goed waar je in terecht komt weet je wel, maar dat went wel heel snel.

I: Dus binnen die acht maanden ben je wel aardig snel geacclimatiseerd?

R: Ja, dat wel ja, binnen een paar weken ben je wel geacclimatiseerd omdat het gewoon, je moet mee. Het zuigt je op weet je wel, het is ja het is een hele bizarre wereld. En onder andere vanwege dat fenomeen waar jij nu ook onderzoek naar doet, er komt heel veel informatie op je af. En het is altijd maar, ik merk dat het lastig is, dat je moet wegen, wat doe je hier mee, laat je je door iemand voor het karretje spannen, is het betrouwbaar genoeg, ja je bent altijd wel genoodzaakt om op zoek te gaan naar andere informatie he, informatie van andere personen die daar los van staan om die dingen nouja een beetje wit te wassen.

I: Ja een soort middenweg ben je naar op zoek eigenlijk?

R: Nouja op het moment dat je iets hoort van iemand dan vraag je je af wat kan ik hiermee weet je wel, en mijn allereerste gedachte is altijd van wat heeft de lezer er aan. Vindt de lezer het interessant? Dan denk ik nou ik denk het wel, maar je kunt niet zo maar op iemand z'n blauwe ogen afgaan hier. Dat kan hier kennelijk nooit, he dus dan zal je toch bij andere mensen moeten gaan polsen van hoe ligt dat en, en hoe nieuws is dit, is het betrouwbaar wat hij zegt. Weet je wel. En, en ik merk wat, wat hier vaak gebeurt is je hebt een debat, een willekeurig debat en daar staan tien, tien onderwerpen op. En van grote tot kleine weet je wel en dan zijn er altijd wel partijen die proberen je dan te benaderen en één specifiek puntje er uit te lichten, wat zij dan belangrijk vinden.

I: Zodat dat dus belicht wordt.

R: Zodat dat belicht wordt, zodat dat groot in de krant komt. Maar als je dan gaat uitzoeken hoe relevant is dit en dan bleek nou dat gaat nauwelijks een rol spelen in het debat weet je wel. Dus de...

I: Op die manier probeer je te proeven waar dan de punten...

R: Waar de spanning zit. Waar de spanning zit weet je wel. Waar gaat de discussie over straks, morgen. Wat vindt de coalitie en wat probeert de oppositie voor elkaar te krijgen. En het is heel,

het is heel vaak oppositie praatje bij elk debat benader van te voren nou dit en dit en dit is onze insteek en hier gaan we naar vragen en dit zou je eens moeten uitzoeken.

I: En als je dan op die manier benaderd wordt, heb je dan bijvoorbeeld een vaste routine of iets dergelijks van dat soort personen ga ik dan bellen om te kijken of daar nog iets anders over te zeggen valt of zijn het bijvoorbeeld voorlichters of politici zelf?

R: Ja ik, soms, soms doe je het rechtstreeks met kamerleden, soms doe je het met medewerkers. He, ze hebben ook allemaal medewerkers, voorlichters, maar zeker met kleine fracties weet je wel, wat hier handig is, gewoon even langslopen bij de mensen. Ik bedoel je, ik bedoel je kan met zo'n pas overal komen. Op de PVV na, daar kun je niet naar binnen, maar voor de rest kan je overal komen dus het is heel makkelijk om even binnen te lopen, even af te tasten.

I: Dus het is niet zo dat daar bepaalde regels voor zijn van als ik iets wil weten dan bel ik die en die, het is wel zo je kunt in principe benaderen wie je wilt?

R: Ja, ja. Nouja ja, je hebt altijd wel mensen die jij eerder gaat bellen dan andere mensen.

I: Dat ligt misschien ook aan de persoonlijke band met iemand?

R: Ja en je hebt ook van mensen die informatie, of dat het net even wat betrouwbaarder vindt dan een andere.

I: Waar kan dat dan aanliggen?

R: Door ervaring. Doordat je goede ervaring hebt met die mensen. Als jij denkt nou die belazert mij niet, grof gezegd, of die informatie heb ik meestal wat en als hij, of hij of zij, wat opwerpt dan blijkt het achteraf ook te kloppen. Dan weet je nouja dat is een goede bron weet je wel.

I: En gebeurt zoiets dan ook vaak als iemand dan zoiets tegen je vertelt, dat daar dan wel bij gezegd wordt, je hebt het niet van mij.

R: Geregeld. Geregeld.

I: Werk je daar dan ook altijd aan mee als journalist?

R: Nou. Kijk, dat is een lastig punt. Aan de ene kant kun je niet zonder. Je kunt niet zonder die informatie. Kijk, alles he, ik bedoel wij, jij neemt dit nu op en dat hebben we afgesproken dat is prima, maar in de regel alles wat je hier bespreekt met mensen bijvoorbeeld in Nieuwspoort blijft vertrouwelijk. In die zin, ja je kent de Nieuwspoort code denk ik wel, in die zin dat het niet, je kan die informatie niet aan mij ophangen. He, je kan het wel gebruiken, maar het moet nooit te herleiden zijn tot mij. Maar goed, wij doen het anders nu, maar dus en ja los daarvan ook in de wandelgangen hierboven en, en gebeurt het regelmatig van ja dit zou je eens moeten, ja, dit speelt maar je hebt, je hebt dit niet van mij of dit is ff tussen ons. En dat gebeurt met kamerleden, of meestal met hun medewerkers of voorlichters, dat gebeurt ook met voorlichters van ministeries. Ik bedoel, dat en dat is lastig, daar zit een bepaalde spanning want soms wil je eigenlijk gewoon iets weten, hoe het zit. Een algemeen voorbeeld, maar wat altijd heel gevoelig ligt zijn asielzaken. He, daar hou ik me ook mee bezig.

I: Ik las vanmorgen inderdaad het rapport.

R: Ja daar heb ik straks een persconferentie van. Maar goed, dan dan gaat het over honger en dorststakers in Rotterdam. Nouja, de emoties lopen hoog op, nouja en dan hoor je toch op het ministerie van mensen ja het ligt toch iets anders weet je wel. Dit persoon is niet zo braaf en

netjes zoals iedereen suggereert. Maarja, zo iemand op het ministerie zal die heeft er belang bij om dat zo tegen mij, aan mij op te hangen of tegen mij aan te hangen, die heeft, ik kan het nooit in de krant schrijven, zegt de woordvoerder van ministerie van justitie bijvoorbeeld. Kan niet.

I: Omdat dat zijn afspraken, misschien ongeschreven, maar dat is wel een soort regel waar je je altijd aan moet houden?

R: Nou, nee over het algemeen zeggen die mensen er gewoon bij.

I: Dat zeggen ze er echt gewoon bij?

R: Ja kijk, ze weten, zeker als het om officiële woordvoerders gaat en ze praten tegen jou...

I: Dan zou je het gewoon mogen gebruiken?

R: Ja tenzij zij zeggen, dit is even tussen ons, maar ik kan je vertellen dat... En dat is heel lastig weet je wel.

I: En hoe, hoe zou je daar dan mee omgaan. Bijvoorbeeld in zo'n geval als dit. Dan ga je andere mensen bellen om te kijken of je zoiets bevestigd krijgt?

R: Ja, hier heb ik niks mee gedaan, ook omdat het... maar ik vermoed dat het nog wel terugkomt in het kamerdebat weet je wel, deze kwestie. Maar dit hebben wij verder niet uitgezocht, was verder ook niet zo heel relevant. Maar het is wel een voorbeeld van informatie die je wel heel nuttig kan zijn.

I: Maar waar je dus uiteindelijk niets mee kunt doen.

R: Nee je kan er niet zo veel mee. Want het is informatie die staat in het asiëldossier, of in het straf dossier zelfs, dat weet ik niet precies hoe dat zit. Maar dat staat in het dossier van die persoon, dat hebben wij niet, we kunnen het niet checken, als je de advocaat gaat bellen, die zal het ontkennen of die zal zeggen van ja daar ga ik niet op in. En wij hoorden het dan van een verdachte uit de verdachte hoek, ja.

I: Dus in dat geval maak je wel de afweging van de belangen van hem kunnen wel eens zo tegenstrijdig zijn met de belangen van wat er al eerder geschreven is?

R: Ja, nouja, stel je voor als wij dan al over die persoon een heel verhaal schrijven over hoe die persoon er aan toe is, over zijn levensverhaal he, dat hebben wij niet gedaan, maar dan kan je je voorstellen dat je dit soort informatie daar wel in verwerkt.

I: Onder het motto: bronnen binnen melden dat...

R: Ja, maar goed. Één bron is geen bron weet je wel.

I: Is daar ook nog een bepaalde stelregel voor? Dat als één iemand dat zegt dat je dat dan altijd nog gaat checken, checken, checken?

R: Ik merk dat als, iemand wat zegt op zo'n ministerie daar kan je niet zoveel mee. Dat zal je gewoon ook uit een andere hoek moeten horen he.

I: Dus vanuit een ander perspectief met andere belangen?

R: Ja, misschien dat je van een kamerlid wat het dossier kent of mensen die niet een directe relatie hebben met het ministerie. Als twee mensen op het, twee van het ministerie het allebei zeggen dan heb je nog steeds één bron. En dat is toch wel riskant om af te gaan op één bron.

I: Kan ik me voorstellen.

R: Weet je, je leest wel eens op een gegeven moment was er een debat met Weekers weet je wel, dat ging over die toeslagenfraude, die belastingfraude en dan ja, dat schijnt op het persbureau ANP een berichtje over, 's middags he voordat dat debat begon, toen was zijn positie al, stond al ter discussie en er stond iets van ja, een ingewijde meldt dat Weekers steun krijgt van de coalitie. Dan denk ik ja, wie is nou een ingewijde wat kan je daarmee. Het is niet te achterhalen, het is één persoon. Is dat eh, weet ik veel, Samsom? Of eh...

I: Ja het kan uit elke hoek komen in dat geval?

R: Ja of is het gewoon een medewerker van Weekers. Geen idee wie het is, je kan niks met die informatie, dus ja, dat zullen wij nooit zo opschrijven.

I: Dus dat komt bijvoorbeeld vanuit, dat voorbeeld wat je noemde van Weekers, ik weet niet of dat ook daadwerkelijk in de krant heeft gestaan.

R: Nee weet ik niet, het stond op het persbureau.

I: Oke, dus, dus, als zoiets wordt gezegd door een andere bron dan jullie zelf dan zal je dat nooit overnemen?

R: Nee.

I: Tenzij je het geverifieerd krijgt bij iemand anders?

R: Nee, nou het was voor ons ook niet zo relevant het was in aanloop naar het debat 's middags en wij publiceren alleen 's ochtends en toen hebben we gewoon een stuk geschreven over het debat. Op dat moment zouden wij er toch niets aan hebben. Maar stel je voor dat dat debat de dag er na was geweest en we zouden een soort voorbeschouwing maken, daar zouden wij nooit afgaan op zo'n bericht.

I: Bijvoorbeeld wat ik net noemde, dat rapport wat Trouw dan in handen heeft waar ze vanmorgen over schreven. Ik las bijvoorbeeld op de website van NRC, die vermelden dat Trouw, dat rapport in handen had en dan noemden zij ook dingen uit het rapport maar dat rapport hebben ze dan zelf niet natuurlijk. Zouden jullie dat ook zo overnemen?

R: Oeh... Eh....

I: Weliswaar hebben ze zich natuurlijk ingedekt dan door te vermelden dat Trouw het rapport heeft, maar...

R: Ja, ik heb dat stuk niet gezien, maar zij citeren uit onze krant?

I: Ja.

R: Zij citeerden stukken uit het rapport?

I: Ja, met verwijzingen naar Trouw.

R: Ja, ja, ja. Oeh, dat is lastig, dat zijn meer spelregels op internet. En niet zo zeer spelregels in de krant. Ja, dat is...

I: Internet is toch wat vluchtiger natuurlijk.

R: Dat is toch wat vluchtiger. En ik heb dat bericht bij NRC niet gezien. Maar je zag het bijvoorbeeld laatst, nouja, dat is nogal een geruchtmakende reportage over die Haagse wijk hier. Heel veel om te doen geweest. Maar je zag al gelijk die ochtend dat het in de krant stond, hij werd overal overgenomen en ja, soms letterlijk dat stuk ergens op een website en ergens staat er wel Trouw vermeld, maar vervolgens wordt het stuk letterlijk overgetikt, ja weet je, dat is wel een brug te ver. Dat is, dat is...

I: Maar jullie zullen niet snel iets overnemen als een anonieme bron meldt aan NRC?

R: Nee, nee.

I: Nooit?

R: Nee, nee. Nouja kijk...

I: Tenzij je dat weer van bronnen bevestigd krijgt?

R: Precies. Kijk NRC meldde zaterdag geloof ik dat ik dacht Asscher nu ook met de SP praat over het sociaal akkoord. He, en het is op zich wel interessant dat hij de SP betreft bij zijn gesprek met de oppositie want tot op heden stond de SP er een beetje buiten. Maar, en dat gebeurde op basis van bronnen rond de minister en bronnen rond de partij ofzo, zoiets ik weet niet precies wat er stond. En dat zullen wij ook nooit zo overnemen weet je wel, los van dat wij dat al eerder in wat voorzichtiger bewoordingen hadden opgeschreven zullen wij niet, zullen wij niet overnemen zonder te checken.

I: Je zegt dus alleen ook zoiets als je zelf die bronnen daar hebt? Of dat je het bevestigd krijgt van iemand anders?

R: Ja wat je dan, dan bel je de woordvoerder en zeg je, wat NRC schrijft, klopt dat? En nouja, dan krijg je weer die gevaarlijke situatie dat zo'n woordvoerder zal zeggen. Nou tussen ons gezegd, ja he, de minister praat... Nouja dan heb je in feite wel rond, dan...

I: Maar in dat geval kun je dus weer niet zeggen, de woordvoerder bevestigd dat...

R: Nee, nou tenzij die woordvoerder zegt daar doen we niet geheimzinnig over, dat kan ook he. Maar het ligt meer voor de hand dat hij zegt van nou, ga er maar vanuit dat het klopt zoiets.

I: Wat dat betreft is dat wel lastig inderdaad, want voor hetzelfde geldt probeert iemand je een hak te zeggen.

R: Ik belde een keer een woordvoerder van Schultz, infrastructuur en wilde ik ook ff iets zeggen wat er in de krant was geschreven en toen zei die woordvoerder: ik kan er eigenlijk niks over zeggen, behalve dat, ga er maar vanuit dat dit krant niet hoeft te rectificeren.

I: Je kan alle kanten uit daarmee.

R: Ja, daarmee suggererende van ze zitten niet fout. He, maarja, of alles dan klopt weet je wel.

I: Dat is een tweede inderdaad.

R: En dat is lastig, maar dat zijn een beetje, dat zijn een beetje de krachten hier weet je wel. En nu die voorlichters zijn, ik wil niet zeggen sluw, maar die weten wel hoe de hazen rennen hier en hoe ze met je om moeten gaan. Af en toe hebben ze een kluif hebben ze iets leuks voor je. En een andere keer houden ze de deur dicht. Dus een soort continu....

I: Dan willen ze misschien ook een keer er wat voor terug krijgen misschien.

R: Ja, kijk zij hebben er ook wel eens baat bij, zij hebben ook weleens baat bij om ons soms dingen te geven onderhands. Ik noem maar wat Schultz zal heel snel naar De Telegraaf lopen als ze leuk nieuws over asfalt heeft. Opstelten die loopt en Teeven die gaan graag naar het AD en De Telegraaf als ze leuk justitie nieuws hebben he. Als ze weer goede sier willen maken met iets. Ja dan zou je dat het eerste bij hun in de krant lezen. En daarna komt het persbericht, ja.

I: Dus dan zijn andere te laat en dat is puur omdat ze goede relaties hebben met elkaar?

R: Ja, ja.

I: En je noemde net al over het NRC dat een keer zoiets had van bronnen binnen of rondom het ministerie melden dat. Als jullie zoiets hebben, wat, wat kan de reden zijn voor dat soort mensen om dan wel naar buiten te treden met die informatie, dat ze bijvoorbeeld jou gaan bellen maar dat ze dus niet willen zeggen dat het van hun komt.

R: Ja, dat is een goede vraag. Kijk sommige mensen, ik denk dat sommige mensen ook wel heel graag willen laten merken dat ze wel veel weten. He. Kan ik me zo voorstellen. Dat het prettig is om je eigen informatie in de krant terug te zien. Dat jij weet dat het van jou komt. En ja, sommige mensen hebben er ook wel belang bij om een goeie relatie te onderhouden met de media. Dus ja, je kunt je voorstellen dat zij best bereid zijn om bepaalde informatie prijs te geven of iets uit de doeken te doen wat ze weten. En een andere keer dan is het andersom weet je wel, dan dan...

I: Komt zoiets vaak juist van voorlichters dan, wat je net zei dat ze soms wel eens een kluif willen toewerpen?

R: Nou, kijk voorlichters, ik hoor wel vaak wat van voorlichters van ministeries, maar als je het hebt over dingen die binnen partijen afspeelen dan denk ik toch dat het ook wel vaak gaat om partijmensen die hier rond bij de top zitten. Vooraanstaande politici die gewoon in het kringetje bij Rutte of Samsom verkeren. En die dan weten, die weten natuurlijk alles. Die weten, ja, die worden overal van op de hoogte gehouden als het relevant is. En ik heb het idee dat dat eigenlijk...

I: Binnen alle lagen in Den Haag wel voorkomt?

R: Ja, maar ook als het echt om heel erg belangrijk nieuws gaat, die bronnenwereld misschien niet zo groot is. Dat heel veel kranten dezelfde bronnen hebben.

I: Misschien ook dat niet heel veel mensen er dan vanaf weten, dus dan kan het maar uit een paar hoeken komen.

R: Ja, ja. Soms dan staat er iets, dan meldt, ik noem maar wat, NRC meldt iets in de middag krant. Dit en dit moet de nieuwe bezuinigingsoperatie van zoveel miljard melden bronnen. En dan he, ik kan me voorstellen dat gebeurt dan echt op persbureaus of de NOS gelijk erachter aan of Teletekst die melden bevestigde bronnen op het Binnenhof. Ga maar eens na, vaak zullen dat dezelfde bronnen zijn.

I: Dus die maken in dat geval niet gebruik van slechts één medium waar, maar schakelen wat dat betreft.

R: Ja dat is helemaal mooi. Zeker die media, zo'n NOS maar ook persbureau die gewoon snel moet publiceren, snel moeten checken, die hebben hele goede bronnen. En in wat je ik denk ook in alle lagen vindt. Je kunt nooit razendsnel anders bij al die informatie.

I: Ja en stel nou, iemand komt ook nou jou toe en die zegt van joh dit en dit is er aan de hand en nouja, je zegt op de redactie ik wil hier graag wat mee doen, hoe verloopt zoiets? Moet je je dan verantwoorden naar de redactie, of zeggen ze van nou, prima zoek het eens uit?

R: Ja, kijk mijn chef die zal toch, kijk, voor je chef ga je geen dingen achter houden. Dus jou chef die weet precies...

I: Ook wie de bron is?

R: Ja, ja maar dat lijkt mij ook heel gezond.

I: Ik weet niet in hoeverre die geheimhouding dan gaat.

R: Ja, je hebt, je hebt met je eigen chef wel een basis van vertrouwelijkheid. Die zal toch willen weten waar die informatie vandaan komt. Want stel je voor dat het niet deugd. Dan is je chef, die wordt er op aangesproken.

I: Die is als eindverantwoordelijke, staat hij nog altijd als laatste in de lijn.

R: Ja en daar boven nog de hoofdredactie. Maar, dus die chef die wil natuurlijk wel weten nouja misschien niet van alles, maar wel...

I: Uit welke hoek het komt?

R: Uit welke hoek en misschien wordt er even overlegd hoe betrouwbaar is dit en hoe moeten we er nog iets bijzoeken of kunnen we hiermee volstaan? Dat is wel een heel, om dat even te overleggen.

I: En stel nou zo'n redactie, de eindredacteur zegt, ik vind het toch te weinig. Maar jij bent er van overtuigd dat het klopt...

R: Kijk zij bepalen.

I: Dus dan is het jammer voor jou?

R: Een krant is vrij, nou het is de laatste tijd wel iets hiërarchischer geworden, maar wij zijn, zijn wel de input. Wij tikken gewoon stukken en droppen het daar. Wij schrijven bepaalde stukken en zij bepalen waar deze komen, of ze er komen en hoe het eruit ziet. En wellicht of het korter moet, of soms bellen ze 's avonds van kan je er nog iets bij tikken. Zij, zij bepalen hoe die krant er 's ochtends uit ziet. En ja het gebeurt wel eens dat zij zeggend tegen collega's dit vinden wij te mager weet je wel. Dit heeft gewoon meer aandacht nodig. En dan... Ja, zij kunnen, wij kunnen niet zeggen het moet de krant in.

I: Nee precies, die eindverantwoordelijkheid ligt bij hun.

R: Ja en zo hoort het ook.

I: Misschien heel vervelend voor jou dat je er op dat moment veel werk in hebt gestopt.

R: Ja, maar soms is het ook wel eens goed om er nog eens een nachtje over te slapen.

I: En ik wilde eigenlijk nog even terug naar het feit dat als iemand jou belt en die zegt ik wil niet met mijn naam in de krant. Jij zei net al daar doe ik dan altijd aan mee. Omwille van die relatie.

R: eh, ga verder.

I: Daarnet zei je, ik wil die relatie toch behouden en dat ga je niet op het spel zetten door een naam toch te gaan noemen in de krant. Zo iets.

R: Nee, kijk als, als iemand zegt je moet, dit mag niet tot mij te herleiden zijn, wie ben ik om het dan wel te doen.

I: Ik kan me voorstellen dat de verleiding in sommige gevallen toch groot is omdat je er iets mee wilt doen en als je dan toch iemand moet overtuigen bijvoorbeeld dat je dan toch zegt dit is zijn naam en we gaan hem noemen.

R: Ja, maar ik denk dat je een verschil moet maken tussen, iemand benadert jou met iets of jij weet iets van iemand en jij confronteert hem daarmee.

I: Daar zit volgens jou een verschil?

R: Ja kijk als iemand jou gewoon belt en die heeft wat en die zegt van maar het komt gewoon niet, het komt niet uit mijn, dit komt niet uit mijn mond weet je wel. Dan is toch de afspraak van dit wil ik aan je geven maar puntje puntje puntje. En dan doe je het niet dan staat er gewoon een afspraak.

I: Daar spelen natuurlijk ook hele andere belangen dan, wat je al zei als iemand echt naar je toe gaat om wat aan je te geven. Dan heeft hij er schijnbaar een belang bij om wat te vertellen. Anderzijds als jij wat hebt al...

R: Ja kijk jij wilt het hebben die ander kan dan zeggen dan krijg je het toch niet.

I: Dus in zo'n geval zou je nooit een naam noemen en in andere gevallen maak je de overweging om het wel te doen?

R: Ja laat ik het zo zeggen, die casus heeft zich nog niet voorgedaan bij mij dat ik achteraf denk van nou we gaan het gewoon zeggen precies waar het vandaan komt. Dat is niet gebeurt.

I: Dat is misschien ook een stukje menselijkheid? Hoe je met elkaar omgaat.

R: Ja nouja er zullen misschien ongetwijfeld ergens collega's zijn die dat weleens gehad hebben dat ze dachten nou met de wijsheid van nu zou ik ze opschrijven hoe het nou precies zit. Dat kan.

I: Er is bijvoorbeeld een aantal jaar geleden met het uitlekken van de Miljoenennota via RTL volgens mij kwam wel heel specifiek een naam in het nieuws. Dat was Paul Tang van de PvdA en ja zou jij je daar iets bij kunnen voorstellen, waarom dan toch die naam naar buiten komt?

R: Oeh, ja dat is een paar jaar geleden. Ik weet niet hoe..

I: Er zat sowieso iets van een watermerk in geloof ik in die documenten die zij hadden ontvangen. Daardoor viel het te herleiden naar hem.

R: Ja ik kan het niet meer helemaal reconstrueren hoe dat ging. Maar het kan zo zijn dat gewoon in die fractie is gevraagd wie is het geweest en dat hij braaf zijn vinger heeft opgestoken zo van nou stom maar dit en dit is gebeurd. Ik kan me herinneren dat het zo iets was. Dat hij ook wel, ik denk dat het zo gegaan is.

I: Ja, ik vroeg het eigenlijk ook een beetje omdat je weet natuurlijk niet hoe andere redacties daarmee omgaan, maar bij jullie op de redactie dus heel duidelijk wel zo iets heerst van als iemand zo iets aan jou geeft en er wordt gevraagd om dat vertrouwelijk te houden dan doen jullie dat ook echt.

R: Ja natuurlijk, Dat zullen, dat zullen wij niet beschamen.

I: Maar je kunt je niet voorstellen dat op andere redacties...

R: Nee, daar gaat het precies zo. Ik bedoel... kijk, in dit geval RTL die had al jarenlang een soort traditie dat zij altijd als allereerst die stukken hadden en ik wil niet zeggen dat het altijd uit dezelfde persoon kwam.

I: Het was in ieder geval opvallend dat ze het hadden.

R: Ja ze slaagden er weer in en dan waarom zou je dat op het spel zetten. Kijk het zal ze ongetwijfeld gevraagd zijn door de RVD of wie dan ook van... en dan zegt RTL van kom, wij gaan onze bronnen niet prijsgeven. Nee dat, dat, die naam kwam niet bij RTL, RTL heeft die naam niet openbaar gemaakt.

I: Dat is wellicht, dat zal inderdaad voor alle redacties dan hetzelfde zijn. Bepaalde journalistieke codes waar je je dan toch aan moet houden?

R: Ja, ja, en die zijn ook wel belangrijk hier.

I: Ja nou, zeker wat je vertelde, je hebt toch een soort vertrouwensband met die mensen en iedereen loopt bij elkaar in en uit, je, je ziet mekaar toch steeds vaker.

R: Ja, nouja, kijk waar je hier mee te maken hebt is soms schrijf je een hard kritisch stuk over een bepaalde kwestie en dat gaat dan over personen, maar die personen zie je diezelfde ochtend zie je, zie je ze hier rondlopen ja, einde van de middag zie je ze hier een biertje drinken in het restaurant zie je 's avonds... Dus dat, he, daar moet je ook wel tegen bestand zijn. Van beide kanten, weet je wel, dat is gewoon zoals media en politici met elkaar omgaan.

I: Er zit natuurlijk wel een verschil tussen een kritisch stuk en iets wat niet klopt.

R: Ja nee, zeker.

I: Dus wat dat betreft kun je kritisch zijn, maar zolang het klopt kan men daar, ja, ze kunnen het vervelend vinden maar ze weten natuurlijk ook heel goed hoe het werkt. Dat jullie je werk doen.

R: Ja, maar kijk, wat wel eens gebeurt dat we hebben één commentator en die, die tikt ook columns en commentaren en die heeft z'n eigen rubriek en ja, die is gewoon straight he, die is gewoon eerlijk maar die kan ook...

I: Dat wordt misschien niet altijd gewaardeerd.

R: En soms, ja soms dan neemt zo'n... die ochtend dat het in de krant staat neemt de bewuste politicus even contact op van kunnen we even koffie drinken. En dan...

I: Even de lucht klaren?

R: Er wordt even over gesproken en, maar dat zijn allemaal hele professionele mensen hier dat is gewoon helemaal geen issue. Het is ook, als je eens kijkt wat die mensen over zich heen krijgen elke dag, he, en hoe veel media hier rondlopen en, en hoe hard dat soms is. Ze zijn heel wat gewend.

I: Ja ik denk dat je er ook wel tegen bestand moet zijn, vandaar ook dat zij wellicht nouja, wat je dan zei, dat ze soms misschien ook wel iets willen delen juist om toch om een bepaalde relatie te behouden.

R: Ja, ze hebben ons ook nodig. Ik bedoel als, als het D66 of het CDA of een oppositie partij, als die toch willen dat hun plannen, hun ideeën in de krant komen, ja dan moeten ze zorgen dat ze een goede relatie hebben weet je wel.

I: En als zij dan zoiets tegen je vertellen, hoe beoordeel je dan of zoiets betrouwbaar is of dat je in ieder geval niet voor een kar gespannen wordt.

R: Ja nou, je bent je natuurlijk altijd bewust, ze willen iets van jou en ze willen in je krant hun plan lanceren. Maar als ik van te voren weet dat de coalitie er niets van moet weten, ja dan is het leuk voor ze maar dan doe je er niets mee. Als het gewoon in debat helemaal niks is, je weet ook dat de coalitie er niets van moet weten. Dan is het ook geen nieuws eigenlijk.

I: Dus het ligt er ook nog eens aan om wat voor onderwerpen het gaat?

R: Ja, kijk als je weet dat je met de VVD voelt hier wat voor weet je wel, kijk dan heb je gelijk al in die coalitie een meningsverschil.

I: Dan zit er misschien iets van wrevel.

R: En dan kunnen ze altijd wel, er is altijd wel een meerderheid, niet zo zeer wrevel maar kijk dan kan een plan zo maar een meerderheid krijgen he. Ze moeten in ieder geval één van die coalitiepartijen aan hun zijde hebben anders is het kansloos.

I: Dan wordt het misschien ook een soort pr-verhaal wat ze erdoor willen drukken via een journalist.

R: Ja, ja. En dat gebeurt vaak, dat ze het toch proberen en ja. Tuurlijk geef ze eens ongelijk, dat... Zo werken ze.